

**GODIŠNJI IZVJEŠTAJ IZ OBLASTI
POLJOPRIVREDE, ISHRANE I RURALNOG
RAZVOJA ZA BOSNU I HERCEGOVINU**

MAJ, 2022. GODINE

SADRŽAJ

Lista tabela	3
Lista grafikona.....	3
Skraćenice	4
Izvori podataka i doprinos u pripremi Izvještaja.....	5
PREDGOVOR	7
1. STANJE U POLJOPRIVREDI BOSNE I HERCEGOVINE.....	10
1.1. Značaj poljoprivredno-prehrambenog sektora u ukupnim privrednim aktivnostima	10
1.2. Zaposlenost u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva	10
1.3. Neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda.....	11
1.4. Otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda.....	12
1.5. Prosječne otkupne cijene odabralih poljoprivrednih proizvoda	13
1.6. Zasijane površine u proljetnoj sjetvi	14
1.7. Broj registriranih poljoprivrednih gazdinstava i klijenata.....	15
2. Biljna proizvodnja	16
3. Stočarska proizvodnja i brojno stanje stoke i peradi.....	22
3.1. Proizvodnja, otkup i prerada mlijeka i proizvodnja mliječnih proizvoda	22
3.2. Klanje stoke i neto proizvodnja mesa	24
3.3. Kapaciteti za proizvodnju pilića.....	25
3.5. Brojno stanje stoke i peradi	26
4. Uzgoj i proizvodnja konzumne ribe	27
5. Podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju	29
5.1. Regulatorni okvir za implementaciju podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u Bosni i Hercegovini.....	29
5.2. Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini.....	31
5.3. Analiza strukture budžetske podrške po grupama mjera.....	32
5.3.1. Mjere direktnе podrške proizvođačima/proizvodnjama	33
5.3.2. Mjere ruralnog razvoja	34
5.3.3. Mjere tržišno-cjenovne politike.....	34
5.3.4. Mjere općih usluga u poljoprivredi	35
5.3.5. Nealocirano (ostalo)	36
5.4. Struktura podrške po proizvodima/proizvodnjama	37
5.5. Poljoprivredne podrške u regiji i poređenje sa podrškama u Bosni i Hercegovini	38
5.6. Poređenje poljoprivrednih podrški zemalja regije sa podrškom poljoprivredi u BiH... ..	40
5.7. Podrška Evropske unije za konkurentnost poljoprivrede i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini (EU4AGRI)	40
5.8. IPA III – Instrument for Pre-Accession Assistance (2021 – 2027).....	41
5.9. Zajednička poljoprivredna politika (CAP-Common Agriculture Policy) za period 2021-2027. godine	42
6. Trgovina poljoprivredno-prehrambenim proizvodima.....	44
7. Realizacija mjera i prioriteta u oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja u 2021. godini.....	47
7.1. Zakonska regulativa	47
7.2. Implementacija Strateškog plana ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine - Okvirni dokument (2018-2021).....	48
7.2.1. Aktivnosti na pripremi Prijedloga strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period od 2022. do 2027. godine - Okvirni dokument	48
7.3. LEADER/LAG	49

7.4. Korištenje pretprištupnih fondova Evropske unije namijenjenih poljoprivredi i ruralnom razvoju	50
7.5. Uspostavljanje IPARD strukture u Bosni i Hercegovini.....	51
7.6. Poljoprivredni informacijski sistem i poljoprivredna statistika	51
7.7. Realizacija aktivnosti definiranih u Mapi puta s ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog porijekla	53
7.8. Aktivnosti i mjere koje su preduzete u cilju ublažavanja negativnih efekata na poljoprivredu prouzrokovanih pojavom pandemije Covid-19	53
8. Organska proizvodnja, pravni okvir i razvojna perspektiva.....	54
9. Ribarstvo.....	56
9.1. Uskladivanje zakonodavstva u BiH sa EU zakonodavstvom u oblasti ribarstva	56
9.2. Ključne aktivnosti	56
10. Evropske integracije i međunarodna saradnja	56
10.1. Primjena Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Dodatnog protokola	56
10.2. Centralnoevropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA)	57
10.3. Međunarodni sporazumi/memorandumi o saradnji u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja	58
10.4. Implementacija međunarodnih projekata	58
10.5. Planiranje i koordinacija donatorske pomoći	58
11. Sigurnost hrane, zaštita zdravlja bilja i životinja.....	59
11.1. Sigurnost hrane	60
11.2. Veterinarstvo	62
11.2.1. Uskladivanje zakonodavstva	62
11.2.2. Aktivnosti po pitanju zdravlja i dobrobiti životinja	62
11.2.3. Označavanje i kontrola kretanja životinja	64
11.2.4. Aktivnosti u oblasti jačanje kapaciteta za izvoz živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla iz BiH	66
11.2.5. Plan praćenja rezidua veterinarskih lijekova	67
11.2.6. Aktivnosti po pitanju kontrole nepostojanja veterinarsko-zdravstvenih smetnji prilikom uvoza.....	68
11.3. Zaštita zdravlja bilja	68
12. Prioriteti i mjere za realizaciju u oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja za 2022. godinu	72
Prilog broj 1. Zaključeni bilateralni sporazumi/memorandumi o saradnji.....	75
Prilog broj 2. Pregled projekata.....	76

Lista tabela

- Tabela 1. Bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva lova i ribolova u ukupnom BDP (2020-2021)
- Tabela 2. Zaposlene osobe u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova (2020-2021)
- Tabela 3. Broj zaposlenih i udio djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova u ukupnoj zaposlenosti
- Tabela 4. Prosječne neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda (2020-2021) u KM
- Tabela 5. Vrijednost otkupljenih proizvoda poljoprivrede prema grupama proizvoda u 2021. godini
- Tabela 6. Prosječna otkupna cijena odabralih poljoprivrednih proizvoda u 2020-2021. godini (KM)
- Tabela 7. Zasijane površine u proljetnoj sjetvi u BiH 2020-2021. godina (u hektarima)
- Tabela 8 . Proizvodnja i prinos važnijih usjeva (2020-2021)
- Tabela 9. Broj rodnih čokota, proizvodnja i prinos grožđa (2020-2021)
- Tabela 10. Proizvodnja sirovog mlijeka u BiH (hiljada litara)
- Tabela 11. Otkup sirovog kravljeg mlijeka (2020-2021)
- Tabela 12. Proizvodnja konzumnog mlijeka i ostalih mliječnih proizvoda (2020-2021)
- Tabela 13. Klanje stoke i peradi u klaonicama u BiH
- Tabela 14. Ukupan kapacitet i način korištenja inkubatorskih stanica (2020-2021)
- Tabela 15. Proizvodnja jaja, meda i vune u BiH
- Tabela 16. Brojno stanje stoke, peradi i košnica u BiH
- Tabela 17. Struktura objekata u eksplotaciji
- Tabela 18. Proizvodnja konzumne ribe i školjkaša u BiH (2021-2020)
- Tabela 19. Proizvodnja u akvakulturi po kantonima u Federaciji BiH (2020-2021)
- Tabela 20. Proizvodnja konzumne ribe u Republici Srpskoj (u tonama)
- Tabela 1. Pregled upisanih klijenata u RPG i RK po kantonima u 2021. godini
- Tabela 22. Poljoprivredni budžeti u BiH (2015-2021), (000 KM)
- Tabela 23. Distribucija podrški po proizvodima/grupama proizvoda (%)
- Tabela 24. Struktura podsticaja u Srbiji za 2021. godinu (eura)
- Tabela 25. Struktura podsticaja u Sjevernoj Makedoniji 2021. godine (eura)
- Tabela 26. Struktura proračuna za poljoprivredu u Crnoj Gori za 2021. godinu (eura)
- Tabela 27. Ukupni budžeti u posmatranim zemljama za period 2019-2021. (eura)
- Tabela 28. IPA III alokacije (u milionima eura)
- Tabela 29. Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda* BiH sa svijetom (2020-2021), miliona KM
- Tabela 30. Uporedni pregled BiH razmjene poljoprivrednim proizvodima po regionima - (miliona KM)
- Tabela 31. Uvoz najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda u BiH (miliona KM)
- Tabela 32. Izvoz najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda iz BiH (miliona KM)

Lista grafikona

- Grafikon 1. Poljoprivredni budžeti u BiH za period 2015-2021. (u milionima KM)
- Grafikon 2. Struktura poljoprivrednog budžeta u BiH (u procentima)
- Grafikon 3. Struktura poljoprivrednog budžeta u BiH (u milionima KM)
- Grafikon 4. Mjere direktne podrške proizvodnji u BiH – struktura (u milionima KM)
- Grafikon 5. Mjere ruralnog razvoja – struktura (u milionima KM)
- Grafikon 6. Mjere tržišno-cjenovne politike u BiH – struktura (u milionima KM)
- Grafikon 7. Mjere općih usluga u poljoprivredi u BiH – struktura (u milionima KM)
- Grafikon 8. Nelocirano (ostalo), (u milionima KM)
- Grafikon 9. Struktura transfera prema vezanosti za proizvod/grupu ili sve proizvode (u procentima)

Skraćenice

ASK - Afrička svinjska kuga
ARCP - engl. Agriculture Resilience and Competitiveness Project
BD BiH - Brčko distrikt Bosne i Hercegovine
BDP - Bruto domaći proizvod
BDV - Bruto dodana vrijednost
CAP (Common Agricultural Policy) – Zajednička poljoprivredna politika
CEFTA – (Central European Free Trade Agreement) - Centralnoevropski ugovor o slobodnoj trgovini
CzDA - Češka razvojna agencija
DG SANTE - (Directorate-General for Health and Food Safety) – Generalni direktorat za zdravlje i sigurnost hrane
EC (European Commission) - Evropska komisija
EFTA – (European Free Trade Agreement)- Evropski sporazum o slobodnoj trgovini
EU - Evropska unija
EU PHYTO BiH - EU Fito BiH projekt
EU RASFF (EU Rapid Alert System for Food and Feed) – Evropski sistem upozorenja za hranu i hranu za životinje
EU4AGRI (European Union Support to Agriculture Competitiveness and Rural Development in Bosnia and Herzegovina) - Evropska pomoć podrške za konkurentnost poljoprivrede i ruralnog razvoja u BiH
EUROFISH - (International Organization for Developing Fisheries and Aquaculture in Europe) - Međunarodna organizacija za razvoj ribarstva i akvakulture u Evropi
FADN - Mreža računovodstvenih podataka poljoprivrednih gospodinstava
FAO (Food and Agriculture Organization) - Organizacija Ujedinjenih nacija za hranu i poljoprivredu
GFCM - (General Fisheries Commission for the Mediterranean) – Generalna komisija za mediteransko ribarstvo
GIZ - Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit
GM - genetski modificirano
GMO - genetski modificirani organizmi
HS - Harmonizirani sistem
IACS - Integrirani administrativni kontrolni sistem
IAK - Infektivna anemija kopitara
IFAD - International Fund for Agricultural Development
INFOSAN The International Food Safety Authorities Network
IPA III - Instrument for Preaccession Assistance
IPARD - Instrument for Pre-accession Assistance Rural Development
IPM - Integrated Pest Management
KSK - Klasična svinjska kuga
LAG - Lokalna akcijska grupa
LEADER - Links between the rural economy and development actions
LPIS (Land Parcel Identification System) – Sistem za identifikaciju i registraciju poljoprivrednih parcela
MVTEO - Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa
OECD- Organizacija za ekonomsku saradnju i razvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)
OIE - World Animal Health Information System
REAWG – Regional Expert Advisory Working Group
SEED - (sistemska razmjena elektronskih podataka)
SSP - Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju
SWG RRD SE – Stalna radna grupa za regionalni ruralni razvoj u jugoistočnoj Evropi
UN - United Nations
UNDP - United Nations Development Programme
UoST - Ugovor o slobodnoj trgovini
USAID - United States Agency for International Development
VPIP - Visoka patogena influenca ptica
WHO - World Health Organization
ZPP EU - Zajednička poljoprivredna politika Evropske unije

Izvori podataka i doprinos u pripremi Izvještaja

Petnaestu godinu zaredom Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH priprema Godišnji izvještaj o stanju u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju (u dalnjem tekstu: Izvještaj) u skladu sa zakonskom obavezom propisanom članom 23. Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH.

Izvještaj predstavlja sveobuhvatan pregled stanja u sektoru poljoprivrede u prethodnoj kalendarskoj godini, kao i osvrt na kretanja osnovnih proizvodnih i ekonomskih pokazatelja u odnosu na prethodnu godinu. Izvještaj predstavlja cjelovit dokument u BiH u kojem je prikazano stanje u poljoprivredno-prehrambenom sektoru i implementirane mjere poljoprivredne politike, nivo novčanih sredstava koja su izdvojena u cilju podizanja nivoa proizvodnosti i jačanja konkurentnosti domaće poljoprivrede, razvoja poljoprivrede i sela te očuvanja prirode i racionalnog gazdovanja prirodnim resursima.

Tokom izrade Izvještaja nastojao se dati cjelovit pregled stanja na tržištu poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Bosni Hercegovini, Republici Srpskoj, Federaciji BiH i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine za 2021. godinu. Jednako kao i prethodnih godina, u izradi i ovog Izvještaja poteškoće je predstavljao nedostatak tačnih i pouzdanih podataka. Osim toga i teškoće u prikupljanju podataka i informacija, relevantnost i razlike u pogledu vrste i strukture podataka koje dostavljaju nadležni organi entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine još uvijek su značajne. Svi pregledi i analize koje su urađene u Izvještaju su bazirane na službenim statističkim podacima i jednim dijelom podataka nadležnih entitetskih institucija i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, s tim što postoji razlika u metodologiji prikupljanja podataka, te samim tim i neslaganje podataka kada se međusobno porede. Iskazana problematika vezana za podatke odrazila se i na vremenski period izrade Izvještaja, obuhvat analize i kvalitet samog dokumenta.

U Izvještaju su predstavljeni osnovni pokazatelji makroekonomskog ambijenta, zasijane površine, obim i struktura u poljoprivrednoj proizvodnji, otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda, vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno prehrambenih proizvoda, te struktura robne razmjene po proizvodima i trgovinskim partnerima.

Također, posebno poglavje je posvećeno aktuelnoj poljoprivrednoj politici, mjerama i podršci namijenjenoj poljoprivredi i ruralnom razvoju, kao i aktivnostima koje su provedene u cilju ublažavanja negativnih efekata pandemije COVID-19. Sastavni dio ovog Izvještaja čini poglavje evropskih integracija i međunarodne saradnje, realizacija i potpisivanje međunarodnih sporazuma, te implementacija donatorskih podrški, a sve u cilju ubrzanja aktivnosti na ispunjavanju uslova za priključenje Evropskoj uniji, sigurnosti hrane, zaštite zdravlja bilja i životinja te pregled mera i prioriteta za 2022. godinu.

Dokumenti koji su korišteni u izradi Izvještaja su:

1. Godišnji izvještaj o radu Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske za 2021. godinu;
2. Podaci i informacije o stanju u poljoprivredi Federacije BiH za 2021. godinu koje je dostavilo Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva;
3. Podaci o poljoprivrednoj proizvodnji i prehrambenoj industriji u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine za 2021. godinu koje je dostavilo Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine;

4. Izvještaj o realiziranoj podršci poljoprivredi i ruralnom razvoju u Bosni i Hercegovini za 2021. godinu, Kancelarije za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju;
5. Informacija o realiziranim aktivnostima u 2021. godini iz nadležnosti Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja;
6. Informacija o realiziranim aktivnostima Kancelarije za veterinarstvo BiH u 2021. godini;
7. Informacija Agencije za sigurnost hrane BiH o realiziranim aktivnostima za 2021. godinu;
8. Izvještaj Evropske komisije o napretku Bosne i Hercegovine za 2021. godinu;
9. Službeni izvori podataka nadležnih državnih, entitetskih i tijela Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

PREDGOVOR

U poljoprivrednom sektoru u Bosni i Hercegovini tokom izvještajne godine su nastavljene aktivnosti na realizaciji ključnih prioriteta za napredak u kontekstu evropskih integracija, jačanja konkurentnosti poljoprivrednog sektora, otvaranje novih tržišta za izvoz poljoprivrednih proizvoda, zaštitu domaće proizvodnje te preuzimanja EU regulativa. Pandemija COVID-19 obilježila je i 2021. godinu te dovela do poremećaja na tržištu rastom cijena energenata i hrane i nedostatkom određenih roba na domaćem tržištu. S tim u vezi provodile su se aktivnosti koje su imale za cilj prevazilaženja novonastale situacije.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je početkom 2021. godine na osnovu zahtjeva Vlade Republike Srpske i Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske izradilo Nacrt odluke o posebnim zaštitnim mjerama na uvoz određenih proizvoda porijeklom iz zemalja članica Evropske unije. U predloženoj Odluci o posebnim zaštitnim mjerama na uvoz određenih proizvoda porijeklom iz zemalja članica Evropske unije definirano je da uvoz svježeg i rashlađenog goveđeg i svinjskog mesa iz EU podliježe plaćanju pune carinske stope propisane važećom Carinskom tarifom BiH u trajanju od 24 mjeseca. Nakon što je završena procedura prikupljanja neophodnih mišljenja od strane nadležnih institucija, predmetna odluka je upućena Vijeću ministara BiH na razmatranje. Vijeće ministara BiH nije prihvatiло Prijedlog odluke o posebnim zaštitnim mjerama na uvoz određenih proizvoda porijeklom iz zemalja članica Evropske unije u ovom izvještajnom periodu.

Sastanak ministara vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i nadležnih entitetskih ministara za poljoprivredu sa ministrom poljoprivrede i šumarstva Republike Turske na temu jačanja bilateralne saradnje i poboljšanje vanjskotrgovinske razmjene između dvaju zemalja je održan krajem februara. Tokom sastanka razgovarano je o ratifikaciji Sporazuma o slobodnoj trgovini između BiH i Turske i sporazumu između Vijeća ministara BiH i Vlade Turske u oblasti šumarstva. Fokus razgovora dvije strane je stavljen na nastavak izvoza crvenog mesa i mogućnosti povećanja kvota, izvozu mesnih prerađevina, eteričnog ulja, bobičastog voća i unaprjeđenju saradnje u oblasti ribarstva. Također, razgovarano je i o zahtjevima turske strane za odobravanje uvoza pilećeg mesa u BiH. Aranžman sa Republikom Turskom važan je za domaće izvozno orientirane kompanije, posebno u uslovima pandemije koronavirusa i pojave tržišnih viškova mesa.

Evropska komisija dostavila je BiH procjenu upitnika za izvoz crvenog mesa na tržište EU, sa dodatnim preporukama koje je potrebno ispuniti u narednom periodu. Ovim se pristupilo drugoj fazi u procesu odobravanja izvoza crvenog mesa u EU. Nadležne institucije na svim nivoima vlasti u BiH aktivno su radile na realizaciji dodatnih preporuka koje se odnose na ispunjavanje uslova u vezi sa javnim zdravljem životinja, registracijom farmi, identifikacijom životinja, programom nadzora nad zaraznim bolestima i uspostavljanjem laboratorijske mreže. Nakon ispunjavanja uslova u drugoj fazi i zavisnosti od epidemiološke situacije uslijedit će i dolazak EU inspektora u kontrolu. Ova aktivnost se nije mogla realizirati tokom 2021. godine zbog pogoršane globalne epidemiološke situacije sa COVID-19 virusom.

U cilju unaprjeđenja saradnje, te mogućnosti izvoza mlijeka i mliječnih proizvoda, crvenog mesa i meda iz BiH na kinesko tržište, sredinom marta je održan zajednički sastanak predstavnika kineske ambasade sa ministrom MVTEO BiH i nadležnih entitetskih ministarstava za poljoprivredu. Na sastanku je dogovoren da obje strane intenziviraju rad na usklađivanju certifikata za izvoz, kao i aktivnosti na formiranju radne grupe za saradnju u

oblasti poljoprivrede između BiH i NR Kine. Ukazano je i na potrebu organiziranja bilateralnih sastanaka između eksperata iz ovog sektora u cilju razmjene iskustava. Otvaranje kineskog tržišta značajna je prilika za poljoprivredne proizvođače iz BiH, koji imaju kapacitete i iskustva da svoje proizvode, osim evropskim, ponude i kineskim potrošačima. S tim u vezi, na prijedlog entitetskih ministara, kineskoj strani dostavljen je spisak kompanija iz Republike Srpske i Federacije BiH, koje su potencijalni izvoznici mlijeka i mliječnih proizvoda, crvenog mesa i meda na kinesko tržište. Još jedna od značajnijih aktivnosti koja je realizirana kada je riječ o izvozu na kinesko tržište svakako je dostavljanje popunjeno revidiranog upitnika za izvoz mlijeka i mliječnih proizvoda iz BiH u NR Kinu. Kancelarija za veterinarstvo BiH je, u saradnji sa MVTEO BiH i nadležnim entitetskim institucijama, dostavila kineskoj strani odgovore na pitanja iz Upitnika, što je finalni korak u procesu odobravanja izvoza mlijeka i mliječnih proizvoda na tržište Kine. U narednoj fazi ovog procesa očekuje se dolazak nadležnih inspektora iz NR Kine u BiH kako bi izvršili kontrolu domaćih kapaciteta za proizvodnju i preradu mlijeka. Postoji mogućnost odobrenja izvoza mlijeka i mliječnih proizvoda na kinesko tržište i bez izvršene kontrole budući da domaće kompanije već izvoze u EU, što znači da ispunjavaju standarde i kvalitetom proizvoda zadovoljavaju ovo zahtjevno tržište.

Predstavnici fitosanitarne inspekcije Federalne službe za veterinarski i fitosanitarni nadzor Ruske Federacije u saradnji sa Upravom za zaštitu zdravlja bilja BiH i nadležnim institucijama Republike Srpske, 24. marta, izvršili su kontrolu kod proizvođača sadnog materijala "Poljoagro d.o.o" iz Šamca. Obavljenom kontrolom dato je zeleno svjetlo za izvoz sadnog materijala, u vrijednosti većoj od milion eura. Nadležni ruski inspektor su izvršili kontrolu i kod kompanije "Adria Hishtil" iz Čapljine, koja je iskazala namjeru za izlazak na tržište Ruske Federacije. Nakon uspješno završene fitosanitarne kontrole i svih ostalih obaveznih inspekcijskih procedura, na rusko tržište isporučene su prve pošiljke sadnog materijala povrća iz BiH krajem augusta i početkom septembra i to rasada paradajza u količini od 72.000 komada. Republika Srpska i Federacija BiH imaju perspektivu za proizvodnju sadnog materijala tako da ova aktivnost doprinosi razvoju domaće proizvodnje i poboljšanju vanjskotrgovinske razmjene sa Ruskom Federacijom.

Bosna i Hercegovina i Malezija bilateralno su usaglasile međunarodne veterinarsko-zdravstvene certifikate, te se ubrzano radilo na aktivnostima neophodnim za ispunjavanje ključnih uslova za izvoz mesa u Maleziju. Malezijsko tržište prepoznato je kao novo tržište za proizvođače i prerađivače mesa iz Republike Srpske i Federacije BiH, od neizmjerne važnosti za nastavak poslovanja i smanjenje potencijalnih tržišnih viškova na domaćem tržištu. Kao završni korak u realizaciji ovog posla odnosno odobravanja izvoza goveđeg, jagnjećeg i kozjeg mesa u Maleziju neophodno je da malezijski inspektor izvrše kontrolu kandidiranih objekata za izvoz. Ova aktivnost se nije mogla realizirati tokom 2021. godine s obzirom na pogoršanje globalne epidemiološke situacije sa COVID-19 virusom.

Peti sastanak Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo između Evropske unije i Bosne i Hercegovine održan je 17. juna putem videokonferencije. Članovi delegacija EU i BiH razmijenili su najnovije informacije o provođenju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju u trgovinskim i tržišnim aspektima. Na sastanku se razgovaralo o implementaciji Strateškog plana za ruralni razvoj BiH 2018-2021. i pripremama za izradu novog plana za period 2021-2027. godina, naročito u kontekstu IPA podrške. Evropska komisija je pozvala na harmonizaciju mjera poljoprivredne podrške u cijeloj BiH i naglasila da očekuje punu saradnju i spremnost svih nivoa vlasti u izradi sektorske strategije. Od vlasti u BiH se očekuje i intenziviranje napora kako bi se osigurali svi uslovi za provođenje poljoprivrednog popisa od 2021. do 2023. godine. Evropska komisija je upoznata sa aktivnostima u pripremi zakona o

vinu na nivou BiH, dok je od vlasti u BiH zatraženo da pristupe izradi nacrtu zakona o organskoj proizvodnji, također na nivou BiH. Na sastanku je bilo govora i o napretku u uspostavljanju sistema referentnih laboratorijskih potrebnih za higijenske, veterinarske i fitosanitarne kontrole i za analizu hrane i prehrambenih proizvoda, odnosno, jačanju institucionalnih i administrativnih kapaciteta. Potrebno je unaprijediti identifikaciju i registraciju životinja, nadzor kretanja i pravovremeno ažuriranje baze podataka te dugoročno osigurati održive resurse za kontrolu zdravlja životinja. Delegacija BiH podsjetila je Evropsku komisiju na probleme izvoza gljiva iz BiH na graničnoj kontrolnoj tački sa Republikom Hrvatskom. Predstavljene su informacije o događanjima u zajedničkoj ribarstvenoj politici i novim strateškim smjernicama o EU akvakulturi te o izradi programa razvoja za ribarstvo i akvakulturu BiH.

Još jedna od značajnijih aktivnosti koja je realizirana vezana je za odobrenje izvoza mesa goveda iz BiH u Ujedinjene Arapske Emirate. Izvoz goveđeg mesa iz BiH u Ujedinjene Arapske Emirate je odobren nakon što su usaglašeni veterinarsko-zdravstveni certifikati između dvije zemlje i privrednim subjektima iz BiH je odobren izvoz od strane nadležnih institucija iz Ujedinjenih Arapskih Emirata. Kancelarija za veterinarstvo BiH je u skladu sa usaglašenim veterinarsko-zdravstvenim certifikatima, pokrenula neophodne aktivnosti kako bi kompanije, odobrene za izvoz, taj posao mogle neometano da vrše.

Bosna i Hercegovina je predala odgovore na predmisjni Upitnik za izvoz roba životinjskog porijekla u Izrael. Naime, u cilju otvaranja izraelskog tržišta za izvoz roba životinjskog porijekla iz BiH, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u saradnji sa Kancelarijom za veterinarstvo BiH i entitetskim nadležnim tijelima aktivno radilo na ispunjavanju Upitnika. U narednoj fazi očekuje se pozitivan odgovor izraelske strane, nakon što ista prethodno izvrši neophodne procjene sistema u BiH u pogledu veterinarskih kontrola, sigurnosti hrane i zdravlja životinja.

1. STANJE U POLJOPRIVREDI BOSNE I HERCEGOVINE

1.1.Značaj poljoprivredno-prehrambenog sektora u ukupnim privrednim aktivnostima

Doprinos sektora poljoprivrede, šumarstva i ribarstva ekonomiji Bosne i Hercegovine tokom 2021. godine bilježi jednake vrijednosti i udio u ukupnom BDP. Prema statističkim procjenama bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva i ribolova je u 2021. godini manja za 2% od prošlogodišnjeg nivoa, dok je učešće u ukupnom BDP iznosi 5,49% i manji je nego prethodne godine.

Tabela 1. Bruto dodana vrijednost poljoprivrede, šumarstva lova i ribolova u ukupnom BDP (2020-2021)

	Bruto dodana vrijednost (000 KM)		Indeks (2021/2020)	Udio BDV u ukupnom BDP F BiH, RS, BD (%)	
	2020	2021*		2020	2021
Federacija BiH	1.003.396	975.023	97	4,5	3,9
Republika Srpska	997.631	998.419	100	9,0	8,1
Brčko distrikt BiH	83.211	79.375	95	10	8,0
Ukupno	2.084.238	2.052.817	98	6,08	5,49

Izvor: Agencija za statistiku BiH, Federalni zavod za statistiku BiH, Republički zavod za statistiku Republike Srpske *Procjena

Na smanjenje ukupne vrijednosti BDV uticalo je smanjenje BDV poljoprivrede, šumarstva i ribolova u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine za 5% i Federaciji BiH za 3%, dok je u Republici Srpskoj ostao nepromijenjen kao i prethodne godine.

Kada je riječ o Federaciji BiH udio BDV poljoprivrede, šumarstva i ribolova u formiranju BDP Federacije BiH u 2021. godini iznosio je 3,9% što ukazuje da druge djelatnosti standardno imaju veći značaj u privredi Federacije BiH. Vrijednost primarne djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova je, u odnosu na prethodnu godinu, bila manja za 3%.

Učešće bruto dodane vrijednosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova u formiranju BDP Republike Srpske u 2021. godini iznosilo je 8%. Vrijednost primarne djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova je bila ista kao i prethodne godine. Imajući u vidu ovako visoko učešće u formiranju BDP, poljoprivreda, šumarstvo i ribolov predstavljaju jednu od značajnijih oblasti privrede u Republici Srpskoj.

Poljoprivredna djelatnost u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je ostvarila bruto dodanu vrijednost u 2021. godini od 79.375 hiljada KM i manja je za 5% u poređenju sa prethodnom godinom. Udio poljoprivrednog sektora u ukupnoj ekonomiji Distrikta je značajan i visok i u 2021. godini je u ukupnoj bruto dodanoj vrijednosti Brčko distrikta Bosne i Hercegovine učestvovao sa oko 8%.

1.2. Zaposlenost u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva

Prema statističkim podacima o formalnoj zaposlenosti po djelatnostima za 2021. godinu broj zaposlenih u poslovnim subjektima u djelatnosti poljoprivreda, lov i šumarstvo je prosječno iznosio oko 19.590 zaposlenih osoba od čega su 4.132 zaposlene žene. U odnosu na prethodnu

godinu ukupan prosječan broj zaposlenih u ovoj djelatnosti kao i prosječan broj zaposlenih žena je ostao isti.

Tabela 2. Zaposlene osobe u djelatnosti poljoprivreda, šumarstvo i ribolov (2020-2021)

	2020	2021	Indeks 2021/2020
Žene	4.141	4.132	100
Ukupno	19.567	19.590	100

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Broj formalno zaposlenih osoba u poslovnim subjektima u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova u Federaciji BiH za 2021. godinu je u prosjeku iznosio 10.984 i veći je za 2% u poređenju sa prethodnom godinom, u Republici Srpskoj 8.354 i manji je za 3% i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine 254 i veći je za 3% u odnosu na prethodnu godinu kada je bilo zaposleno 246 osoba.

Prema podacima Ankete o radnoj snazi za 2021. godinu ukupan broj zaposlenih osoba u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova u 2021. godini je iznosio 108.194 ili 9,4% od ukupnog broja zaposlenih osoba.

Tabela 3. Broj zaposlenih i udio djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova u ukupnoj zaposlenosti

Godina	Broj zaposlenih osoba u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova	% udio zaposlenih osoba u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribolova
2021	108.194	9,4
2020	140.760	12

Izvor: Anketa o radnoj snazi BiH za 2020. i 2021. godinu

1.3. Neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda

Prema podacima Agencije za statistiku BiH, prosječna neto isplaćena plaća u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva po zaposlenom u 2021. godini je iznosila 865 KM i veća je u poređenju sa neto isplaćenom plaćom iz prethodne godine za 3%. U okviru djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva najveća neto zarada je u šumarstvu i sječi drva i iznosila je 903 KM.

Tabela 4. Prosječne neto zarade u poljoprivredi, šumarstvu, ribolovu i prehrambenoj industriji, proizvodnji pića i duhanskih proizvoda (2020-2021) u KM

Djelatnost	2020	2021	Indeks 2021/2020
Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	838	865	103
Biljna i stočarska proizvodnja, lovstvo i uslužne djelatnosti u vezi s njima	651	652	100
Šumarstvo i sječa drva (iskorištavanje šuma)	875	903	103
Ribolov i akvakultura	634	658	104
Proizvodnja prehrambenih proizvoda	690	727	105
Proizvodnja pića	992	1.065	107
Proizvodnja duhanskih proizvoda	939	1.081	115

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Kada je riječ o prerađivačkoj industriji najveća neto zarada od 1.081 KM je zabilježena u proizvodnji duhanskih proizvoda i zabilježila je značajnije povećanje i to za 15% u odnosu na ostvarenu neto zaradu iz prethodne godine, zatim slijedi proizvodnja pića sa neto zaradom od 1.065 KM i 7% je veća nego prethodne godine. Neto zarada u proizvodnji prehrabbenih proizvoda je najniža i iznosila je 727 KM u 2021. godini i zabilježila je povećanje od 5% u poređenju sa neto zaradom iz prethodne godine koja je iznosila 690 KM.

1.4. Otkupne cijene poljoprivrednih proizvoda

Poslovni subjekti su u 2021. godini od poljoprivrednih proizvođača otkupili poljoprivrednih proizvoda u vrijednosti od 331 milion KM, pri čemu je vrijednost otkupljenih proizvoda u ovoj godini veća za 9% u poređenju sa ukupnom vrijednosti otkupljenih poljoprivrednih proizvoda iz 2020. godine. Posmatrajući kategorije otkupljenih poljoprivrednih proizvoda, povećanje otkupa se bilježi kod žitarica za 67%, krompira za 45%, voća za 38%, povrća za 14% i proizvoda životinja za 5%. Znatno manje otkupa je zabilježeno kod industrijskog bilja za 49%, ostalih proizvoda za 32%, životinja za 20% i stočnog/krmnog bilja za 12%.

Tabela 5. Vrijednost otkupljenih proizvoda poljoprivrede prema grupama proizvoda u 2021. godini

Kategorije	Vrijednost (KM)		Indeksi vrijednosti 2021/2020	
	Otkup	Direktna prodaja	Otkup	Direktna prodaja
Žitarice	32.222.665	22.377.744	167	119
Industrijsko bilje	8.148.136	14.960.536	51	114
Krompir	3.511.223	1.238.858	145	98
Povrće	18.662.013	2.751.055	114	217
Stočno/krmno bilje	301.135	1.189.594	88	134
Voće	31.071.276	25.309.975	138	87
Sadni materijal	-	6.058.981	-	74
Alkoholna pića	-	9.044.967	-	84
Životinje	79.111.749	132.968.758	80	98
Proizvodi životinja	154.667.358	67.268.238	105	119
Ostali proizvodi	3.693.671	33.367.880	68	114
Ukupno	331.389.226	316.496.586	109	104

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Poslovni subjekti su iz vlastite proizvodnje direktno prodali/isporučili poljoprivrednih proizvoda u vrijednosti od 316 miliona KM. Kategorija poljoprivrednih proizvoda koja je direktno prodata u najvećoj vrijednosti od 133 miliona KM su žive životinje, zatim slijede proizvodi od životinja u vrijednosti od 67 miliona KM, ostali proizvodi u vrijednosti od 33 miliona KM, voće u vrijednosti oko 25 miliona KM i industrijsko bilje u vrijednosti od 15 miliona KM.

Najznačajnije povećanje vrijednosti direktne prodaje u 2021. godini je zabilježeno kod povrća i to za 117%, stočnog/krmnog bilja za 34%, žitarica i proizvoda od životinja za 19%, industrijskog bilja i ostalih proizvoda za 14%. Pad vrijednosti direktne prodaje, u odnosu na prethodnu godinu, je najviše zabilježen kod voća za 13%, alkoholnih pića za 16%, krompira i životinja za 2%.

1.5. Prosječne otkupne cijene odabralih poljoprivrednih proizvoda

Otkupne cijene žitarica – Imajući u vidu da su tokom 2021. godine ostvareni znatno manji prinosi žitarica, a samim tim i ukupna proizvodnja, posebno kukuruza, pšenice i ječma, otkupna cijena navedenih kultura je bila nešto viša u poređenju sa otkupnim cijenama iz prethodne godine. Ovome treba dodati da je na visinu otkupne cijene kukuruza i pšenice značajno uticao poremećaj uzrokovani pandemijom i povećana međunarodna potražnja. Otkupna cijena za jednu tonu pšenice u 2021. godini iznosila je 380 KM i viša je za 77 KM po toni ili 25%, ječma 393 KM i veća je za 41%, raži 335 KM i niža je za 22% u odnosu na prethodnu godinu. Tona merkantilnog kukuruza je otkupljivana nakon berbe po cijeni od 439 KM, što je za 46% više nego prethodne godine.

Tabela 6. Prosječna otkupna cijena odabralih poljoprivrednih proizvoda u 2020-2021. godini (KM)

Naziv proizvoda	Jedinica mjere	2020	2021	Indeks 2020/2019
Pšenica, merkantilna	tona	303	380	125
Raž, merkantilna	tona	430	335	78
Ječam, merkantilni	tona	279	393	141
Kukuruz, merkantilni	tona	300	439	146
Soja	kg	0,6	0,9	150
Duhan, suhi list	kg	2,8	2,7	96
Krompir, merkantilni	kg	0,4	0,5	125
Grah	kg	3,5	3,6	103
Crni luk	kg	0,5	0,7	140
Bijeli luk	kg	4,4	4,8	109
Kupus	kg	0,3	0,6	200
Mrkva	kg	1,1	1,1	100
Zelena salata	kg	1,2	1,5	125
Špinat	kg	1,6	1,6	100
Paradajz	kg	1,1	1,2	109
Paprika	kg	1,1	1,1	100
Lucerka	kg	312	294	94
Šljive	kg	1,0	1,1	110
Jabuke	kg	0,8	0,6	75
Kruške	kg	1,2	1,3	108
Maline	kg	3,0	5,8	193
Grožđe	kg	1,1	1,4	127
Telad starosti do 1 godine	kg	5,0	4,6	92
Junad starosti od 1 do 2 godine	kg	3,9	4,0	103
Svinje za tov	kg	2,6	2,2	85
Jagnjad od 2 mjeseca do 1 godine	kg	4,6	4,7	102
Tovljeni pilići	kg	2,1	2,1	100
Jaja	komada	0,2	0,2	100
Kravlje mlijeko	litara	0,6	0,6	100
Med	kg	10	12	124

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Otkupne cijene industrijskih usjeva: Otkupna cijena soje u 2021. godini iznosila je 0,90 KM po kilogramu i veća je za 50% u poređenju sa otkupnom cijenom soje iz prethodne godine. Soja je još jedan od usjeva čiji je prinos znatno umanjen, što je dovelo do povećanja potražnje, a samim tim i rast otkupne cijene ovog proizvoda na tržištu.

Kilogram duhana u listu je u 2021. godini otkupljivan po cijeni od 2,70 KM i cijena je bila niža za 3% u poređenju sa otkupnom cijenom duhana iz prethodne godine.

Prosječne otkupne cijene krompira i povrća: Otkupna cijena krompira u 2021. godini iznosila je 0,50 KM/kg i bila je veća za 25% u poređenju sa otkupnom cijenom krompira iz prethodne godine. Što se tiče otkupnih cijena povrća, viša otkupna cijena u 2021. godini se bilježi kod otkupa kupusa za 100%, crnog luka za 40%, zelene salate za 25%, paradajza i bijelog luka za 9% i graha za 3%. Otkupna cijena je ostala ista kao i prethodne godine i to kod mrkve i iznosila je 1,1 KM /kg i paprike 1,1 KM/kg.

Otkupne cijene voća i grožđa: Otkupna cijena šljive za 2021. godinu iznosila je u prosjeku 1,10 KM po kilogramu i bila je viša za 10% u odnosu na otkupnu cijenu iz prethodne godine. Otkupna cijena kruške je iznosila 1,30 KM po kilogramu što je 8% više u poređenju sa otkupnom cijenom iz prethodne godine koja je iznosila 1,20 KM. Maline su voće kod kojeg je zabilježeno najviše povećanje otkupne cijene i to za 93% s obzirom da je otkupna cijena iznosila skoro 6 KM po kilogramu. Što se tiče jabuka otkupna cijena je bila jako niska 0,60 KM po kilogramu što je u odnosu na cijenu iz prethodne godine manje za 25%. Kilogram grožđa se u 2021. godini otkupljivao po cijeni od 1,40 KM što je za 27% viša otkupna cijena u poređenju sa cijenom iz prethodne godine kada je iznosila 1,10 KM.

Otkupne cijene žive stoke i peradi: Otkupna cijena svinja za tov 2021. godine je iznosila 2,20 KM po kilogramu i niža je za 15%, dok je otkupna cijena utovljenih pilića iznosila 2,10 KM po kilogramu i ostala je ista kao i prethodne godine. Što se tiče otkupne cijene jagnjadi starosti od 2 mjeseca do 1 godine, iznosila je 4,70 KM i veća je za 2%. Telad starosti do 1 godine otkupljivana su po cijeni od 4,60 KM , u odnosu na otkupnu cijenu iz prethodne godine, bila je niža za 0,40 KM po kilogramu ili 8%. Što se tiče otkupne cijene junadi starosti od 1 do 2 godine iznosila je 4,0 KM po kilogramu i veća je za 3% u poređenju sa otkupnom cijenom iz prethodne godine koja je iznosila 3,9 KM po kilogramu žive vase.

Otkupne cijene stočarskih proizvoda i meda: Otkupna cijena jaja po komadu iznosila je 0,20 KM po komadu i jednaka je otkupnoj cijeni iz prethodne godine, dok je otkupna cijena meda po kilogramu viša za 2 KM ili 24%. Kada je riječ o otkupnoj cijeni svježeg sirovog mljeka, ona je iznosila 0,60 KM po litri i ista je u poređenju sa otkupnom cijenom iz prethodne godine.

1.6. Zasijane površine u proljetnoj sjetvi

Ukupno zasijane površine tokom proljetne sjetve u BiH za 2021. godinu iznosile su 535.801 hektara te su zabilježile neznatno smanjenje od 1% u poređenju sa zasijanim površinama iz prethodne godine. U strukturi zasijanih površina u proljetnoj sjetvi oko 59% površina je zasijano žitima, krmnim biljem 23%, povrćem 13%, industrijskim biljem 3%, na oko 1% površina su jagode i maline i na 0,1% površina je zasijano aromatično, začinsko i medicinsko bilje. Statistički podaci o zasijanim površinama i zasadima na kraju jesenje sjetve u BiH za 2021. godinu nisu bili dostupni u periodu izrade ovog izvještaja.

Tabela 7. Zasijane površine u proljetnoj sjetvi u BiH 2020-2021. godina (u hektarima)

Usjevi	2020	2021	Indeks 2021/2020
Žitarice (kukuruz, jara strna žita)	317.881	317.449	100
Industrijsko bilje	19.018	18.122	95
Povrće	72.006	69.696	97
Aromatično bilje	811	600	74
Jagode i maline	4.162	4.141	99
Krmno bilje	126.136	125.793	100
Ukupno	540.014	535.801	99

Izvor: Agencija za statistiku BiH

U Federaciji Bosne i Hercegovine u jesenjoj i proljetnoj sjetvi 2020/2021. godini ukupno je zasijano 201.181 ha, što je manje za 1,5% u odnosu na sjetvu u 2019/2020. godini. Gledano po grupama usjeva, u odnosu na prošlu godinu, zabilježeno je povećanje zasijanih površina industrijskog bilja za 3,9%, a smanjenje zasijanih povrtnog bilja za 4,7%, stočnog-krmnog bilja za 1,4% i žita za 0,4%. Posmatrano po zasijanim površinama važnijih usjeva povećanje se bilježi kod zasijanih površina pšenice za 0,7%, a smanjenje kod: duhana za 24,2%, krompira za 5,1%, paradajza za 2,8%, kukuruza-zrno za 2,2% i kukuruza-zelene mase za 0,7%. U jesenjoj sjetvi u 2021. godini u Federaciji Bosne i Hercegovine zasijano je 34.073 hektara što je manje za 5,8% u odnosu na jesenju sjetvu u 2020. godini. Gledano po grupama usjeva, zasijana površina žitima manja je za 5,6%, industrijskog bilja veća je za 1,4%, povrtnog bilja manja je za 8,5% i stočnog krmnog bilja manja je za 7,2% u odnosu na jesenju sjetvu u 2020. godini. Zasijana površina ozimom pšenicom u 2021. godini manja je za 6,7% u odnosu na 2020. godinu.

Ukupno zasijane površine u proljetnoj sjetvi tokom 2021. godine u Republici Srpskoj iznose 208 326 ha. U strukturi zasijanih površina, žitarice su zastupljene sa 74,9%, krmno bilje sa 12,1%, povrće, uključujući mahunarke i korjenasto - krtolasto bilje, sa 7,1%, industrijsko bilje sa 4,9%, dok ostale površine čine 1,0%. Prema rezultatima provedenog anketnog istraživanja, sa stanjem na dan 1. decembra 2021. godine, u Republici Srpskoj je u jesenjoj sjetvi zasijano 52.052 ha, što je za 9,5% manje u odnosu na isti period 2020. godine. U strukturi površina zasijanih u jesenjoj sjetvi, pšenica je zastupljena sa 65,7%, ječam sa 16,0%, zob sa 8,4%, tritikale sa 3,6%, uljana repica sa 3,3%, raž sa 1,6%, dok je pod ostalim kulturama zasijano 1,4% ukupne površine. Zasijana površina ostalih zasada u odnosu na 2020. godinu manja je za 79,5%, zobi za 33,6%, tritikala za 22,7%, ječma za 2,1%, pšenice za 0,7%, dok je veća sjetvena površina pod raži za 23,4% i uljanom repicom za 40,3%.

Kada je riječ o Brčko distriktu Bosne i Hercegovine ukupno zasijane površine tokom jesenje i proljetne sjetve 2020/2021. godine iznosile su 15.648 hektara. U strukturi zasijanih površina 12.709 hektara je zasijan žitaricama, 1.285 hektara industrijskim biljem, 825 hektara krmnim biljem, povrćem 570 hektara i međuusjevima i podusjevima 62 hektara. Ostalo na oranicama i vrtovima 11.210 hektara od čega neobrađene oranice i vrtovi su evidentirani na površini od 5.117 hektara.

1.7. Broj registriranih poljoprivrednih gazdinstava i klijenata

Registracija poljoprivrednih gazdinstava i klijenata, te ažuriranje podataka za poljoprivredna gazdinstva provodi se u 79 općina u Federaciji Bosne i Hercegovine. Ukupan broj registriranih

poljoprivrednih gazdinstava u 2021. godini je bio 84.895, od čega je 81.020 porodičnih poljoprivrednih gazdinstava, 3.875 pravnih subjekata i obrta (PS).

Registriranih članova/članica porodičnih poljoprivrednih gazdinstava je 153.781, a zaposlenih/ica u pravnim subjektima i obrtima je 22.774.

Ukupna površina registriranih poljoprivrednih gazdinstava iznosi 121.757,94 ha.

Tabela 2. Pregled upisanih klijenata u RPG i RK po kantonima u 2021. godini

Kanton	Ukupan broj gazdinstava	Ukupna površina gazdinstava (ha)	Broj PPG	Broj PG-pravnih subjekata	Broj članova PPG	Broj zaposlenih u pravnim subjektima i obrtima
Bosansko-podrinjski	1.590	1.910,11	1.481	109	2.941	142
Hercegovačko-neretvanski	6.339	11.052,65	6.094	245	11.563	2.428
Kanton 10	3.442	16.933,04	3.165	277	6.612	636
Kanton Sarajevo	5.121	4.820,62	4.680	441	8.446	3.228
Posavski	2.631	11.581,36	2.507	124	3.958	467
Srednjobosanski	14.237	11.785,82	13.760	477	27.681	4.416
Tuzlanski	18.630	20.653,25	18.050	580	30.564	6.167
Unsko-sanski	12.449	24.969,99	11.890	559	26.662	1.072
Zapadno-hercegovački	3.091	3.484,56	2.863	228	5.961	1.077
Zeničko-dobojski	17.365	14.566,54	16.530	835	29.393	3.141
Federacija BiH	84.895	121.757,94	81.020	3.875	153.781	22.774

Izvor: Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva

U Registru poljoprivrednih gazdinstava i registru korisnika podsticajnih sredstava Republike Srpske upisano je 42.238 gazdinstava, od kojih je 16.510 aktivno (39% od ukupno registriranih), a 4.499 komercijalnih (27,25% učešće komercijalnih u ukupnom broju aktivnih gazdinstava).

Broj ukupno upisanih nositelja poljoprivrednih gazdinstava u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine iznosi 4.081, a u toku 2021. godine je upisano nova 154 nositelja poljoprivrednih gazdinstava.

2. Biljna proizvodnja

Žitarice - Struktura površina zasijanih žitaricama u Bosni i Hercegovini varira svake godine. Uglavnom zasijana površina žitima najviše zavisi od tržišne potražnje i vremenskih uslova u toku jesenje sjetve.

Izuzetno sušni period i visoke temperature tokom ljetnjih mjeseci, a pogotovo u fazama formiranja i nalivanja zrna nepovoljno su uticali na manji prinos kukuruza od 4,5 tona po hektaru što se direktno odrazilo i na manju proizvodnju kukuruza od 893.124 tone. Ukupna proizvodnja kukuruza za zrno je u 2021. godini bila za 533.232 tona ili 37% manja u poređenju sa prošlogodišnjim rodom. Također i kada je riječ o sjemenskom kukuruzu zabilježeno je značajno smanjenje s obzirom da je proizvedeno svega nekoliko tona što je skoro značajno

manje nego prethodne godine kada je proizvedeno 685 tona. Prinos sjemenskog kukuruza po hektaru je iznosio 0,3 tone što je u odnosu na prinos iz prethodne godine manje za čak za 92%.

U 2021. godini u Federaciji BiH ostvarena je proizvodnja kukuruza-zrno od 211.902 tona, što je manje za 30,4% u odnosu na prethodnu godinu. Što se tiče Republike Srpske proizvedeno je 384.430 tona kukuruza te je proizvodnja bila manja za 368.744 tone ili 49% manja. U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine proizvedeno je 43.582 tone kukuruza što je 57% manje od proizvodnje u 2020. godini koja je iznosila 100.470 tona.

Rod pšenice u BiH u 2021. godini je iznosio 291.643 tone i manji je za 30.161 tona ili 9% u poređenju sa prošlom godinom. Iako je pšenica bila zasijana na istoj površini od 66.757 hektara kao i prethodne godine prinos pšenice po hektaru je bio slabiji i iznosio u prosjeku 4,6 tona. Nepovoljna jesen, niske temperature tokom proljeća i visoke temperature tokom ljetnih mjeseci odrazili su se na niske prinose, a samim tim i na urod pšenice.

U Federaciji Bosne i Hercegovine u 2021. godini proizvedeno je 93.173 tone pšenice što je za 8% više od ostvarene proizvodnje pšenice u 2020. godini. Oko 181.658 tona pšenice je proizvedeno u Republici Srpskoj što je u poređenju sa ostvarenom proizvodnjom iz prethodne godine manje za 17%. Što se tiče proizvodnje pšenice u Distriktu Brčko ona je iznosila 16.812 tona i nije značajno odstupala od ostvarene proizvodnje iz prethodne godine.

Osim pšenice i kukuruza, proizvodnja ostalih žitarica je zabilježila smanjenje prinosa te je i proizvodnja bila manja i to heljde za 25%, raži za 14% i ječma za 13%. Jedino je proizvodnja zobi zabilježila povećanje od 15%.

Industrijski usjevi - Prema raspoloživim statističkim podacima za 2021. godinu proizvedeno je 24.883 tone soje što je za 12.319 tona ili 33% manje, s obzirom da su požnjevene površine pod sojom bile manje za 16% kao i prinos po hektaru za 21% u poređenju sa prethodnom godinom.

Prema raspoloživim statističkim podacima u proizvodnji uljarica u Federaciji BiH ostvarena je proizvodnja soje od 5.630 tona što je manje za 41% u poređenju sa prošlom godinom.

Prema podacima o proizvodnji ranih i kasnih usjeva u Republici Srpskoj je ostvarena proizvodnja soje od 14.281 tonu, uljane repice 3.808 tona i suncokreta od 701 tonu. Proizvodnja soje je u poređenju sa prethodnom godinom manja za 12%, dok se značajnije smanjenje bilježi u proizvodnji uljane repice od 24%, dok je u proizvodnji suncokreta zabilježeno povećanje za 8%.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine ostvarena je proizvodnja soje 4.418 tona, uljane repice 472 tone i sjemena suncokreta 390 tona. Smanjenje proizvodnje je zabilježeno kod uljane repice za 23%, dok je proizvodnja soje zabilježila povećanje od 39% i suncokreta za 19% u poređenju sa prethodnom godinom.

Tabela 8 . Proizvodnja i prinos važnijih usjeva (2020-2021)

Vrsta usjeva	2020		2021		Indeks 2021/2020	
	Proizvodnja (tona)	Tona po hektaru	Proizvodnja (tona)	Tona po hektaru	Proizvodnja (tona)	Tona po hektaru
Pšenica	321.804	4,60	291.643	4,60	90,6	100
Kukuruz zrno	1.426.356	7,10	893.124	4,5	63	63,4

Kukuruz sjemenski	685	3,8	1	0,3	0,1	8
Heljda	1.301	1,6	978	1,2	75	75
Raž	10.958	3,10	9.407	2,8	86	90
Ječam	88.742	4,10	77.401	3,6	87	87
Zob	33.945	3,20	39.048	3,22	115	101
Soja	37.202	2,90	24.883	2,3	67	79,3
Duhan	1.551	1,50	1.172	1,2	75,5	73,3
Krompir, ukupno	438.127	11,30	339.727	10,1	77,5	89,4
Krompir za sjeme	3.154	19,80	4	4,0	0,1	20,2
Mrkva	11.891	7,40	9.861	7,1	82,9	95,9
Luk crni	45.836	8,10	37.154	7,6	81,1	93,8
Luk bijeli	6.186	3,40	5.514	3,1	87,6	91,2
Grah	13.115	16,00	12.858	1,7	98	106,3
Grašak	4.427	3,00	3.492	2,5	78,9	83,3
Kupus	74.478	15,70	68.927	14,8	92,5	94,3
Paradajz	49.635	11,00	52.892	13,3	106,6	130
Paprika	44.707	12,80	41.230	11,9	92,2	93
Krastavac	38.108	13,10	26.859	10,2	70,5	77,9
Zelena salata	5.615	6,00	6.793	7,4	121	123,3
Lubenica	24.520	25,70	24.171	25,3	98,6	98,4
Djetelina	133.545	3,80	102.002	2,9	76,4	76,3
Lucerka	132.913	4,50	112.376	3,9	84,5	86,7
TDS	93.562	3,50	85.679	3,1	91,6	88,6
Kukuruz silažni	781.118	22,0	639.090	17,8	81,8	80,9
Maline	18.794	6,7	13.496	5,3	72	79

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Duhan - Površine na kojima se uzgajao duhan iznosile su 1.310 hektara i veće su za 18% u poređenju sa prethodnom godinom. Ipak kada je u pitanju proizvodnja duhana u listu iznosila je 1.171 tona i manja je za 24% dok je prinos duhana iznosio 1,1 tonu po hektaru i manji je za 27% u poređenju sa prethodnom godinom.

Kada je riječ o proizvodnji duhana u Federaciji BiH ista je iznosila 276 tona i smanjenjena je za 23% u odnosu na 2020., u Republici Srpskoj 884 tone i manja je za 25%, te Brčko distriktu Bosne i Hercegovine 11 tona i ostala je na istom nivou proizvodnje kao i prethodne godine.

Krmno bilje – Ukupna proizvodnja krmnog bilja je u 2021. godini iznosila 939.147 tona i manja je za 201.991 tonu ili 18% u poređenju sa prethodnom godinom. Na ukupno smanjenje proizvodnje krmnog bilja uticalo je značajnije smanjenje proizvodnje djeteline za 24%, kukuruza za silažu za 18%, lucerke za 18% i travno-djetelinskih smjesa za 8%.

Ostvarena proizvodnja najznačajnijih krmnih usjeva u Federaciji BiH je iznosila 560.460 tona i manja je za 11% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine. Krmni usjevi koji su zabilježili manju proizvodnju su djetelina i lucerka za 22%, travno-djetelinske smjese za 17%, kukuruza za silažu za 15%, mješavina mahunarki i žita i stočne repe za 7%.

Procjenjuje se da je ukupna proizvodnja važnijih krmnih usjeva (djetelina, lucerka, zeleni kukuruz) u Republici Srpskoj iznosila 250.163 tone od čega 205.963 tone silažnog kukuruza, 76.259 tona lucerke i 67.160 tona djeteline. Jednako kao i Federaciji BiH zbog nepovoljnih

vremenskih uslova proizvodnja navedenih usjeva je bila nešto manja u poređenju sa prethodnom godinom i to djeteline za 25%, silažnog kukuruza za 24% i lucerke za 12%.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine u 2021. godini je proizvedeno 3.150 tona krme i sijena te se bilježi smanjenje proizvodnje za 19% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine.

Jagode¹ i maline – Zasađena površina jagode u 2021. godini je iznosila 1.379 hektara i neznatno je veća i to 1% u poređenju sa zasađenim površinama iz prethodne godine. Proizvodnja jagode u Federaciji BiH je iznosila 8.682,5 tona i nije znatno odstupala od proizvodnje iz prethodne godine. Prinos jagode je iznosio oko 10 tona po hektaru.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine proizvedeno je 455 tona jagode i proizvodnja je također ostala ista kao i prethodne godine.

Malina je bila zasađena na površini od 2.762 hektara sa kojih je proizvedeno 13.496 tona što je za 25% manje u odnosu na prošlogodišnji rod. Prinos ubrane svježe maline po hektaru je iznosio 5,3 tona i manji je za 25% u poređenju sa rodom iz prethodne godine. Ostvarena proizvodnja maline u Federaciji BiH je iznosila 10.435 tona i manja je za 17% u odnosu na proizvodnju iz prethodne godine. Na smanjenje proizvodnje odrazio se manji prinos maline koji je iznosio 6,4 tone i manji je za 12% u poređenju sa prinosom iz prethodne godine.

U Republici Srpskoj su maline bile zasađene na površini od 489 hektara sa kojih je proizvedeno 2.984 tone. Prosječan prinos maline po hektaru je iznosio 6 tona. Kada je riječ o proizvodnji maline u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine ostvarena proizvodnja je bila ista kao i prethodne godine i iznosila 77 tona.

Krompir – Ukupne površine za sadnju merkantilnog krompira iznosile su 35.049 hektara, a krompira za sjeme 132 hektara. Površine zasijane merkantilnim krompirom su bile manje za 3%, dok je značajno smanjenje površina zabilježeno kod sjemenskog krompira i to za 19 hektara ili 13% u poređenju sa prethodnom godinom. Ukupna proizvodnja merkantilnog krompira je iznosila 339.727 tona i smanjena je za 22% u poređenju sa prošlogodišnjom proizvodnjom. Na manju proizvodnju krompira uticao je i manji prinos krompira po hektaru od 11%. U isto vrijeme, s obzirom da su smanjene površine i prinos sjemenskog krompira po hektaru za 80% i proizvodnja je bila manja za 99% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u Federaciji BiH proizvedeno je 178.667 tona krompira te je zabilježeno smanjenje proizvodnje od 22%, s obzirom da su zasijane površine krompirom bile manje za 5% u odnosu na prethodnu godinu. Prinos krompira po hektaru iznosio je 8,5 tona i manji je za 18%.

Što se tiče Republike Srpske proizvedeno je 158.820 tona krompira, te je proizvodnja bila manja za 21% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine.

Prema statističkim podacima za Brčko distrikt Bosne i Hercegovine proizvedeno je 2.240 tona krompira, te je proizvodnja u odnosu na prošlogodišnju manja za 1.120 tona ili 33%.

¹ Statistički podaci o proizvodnji jagode u BiH za 2021. godinu nisu bili objavljeni u periodu u izrade izvještaja.

Povrće - Ukupna proizvodnja važnijih povrtarskih usjeva u 2021. godini je iznosila 289.751 tona i manja je za 9% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine. Posmatrajući pojedinačno povrtarske usjeve, povećanje proizvodnje je zabilježeno kod zelene salate za 21% i paradajza za 7%, dok je smanjenje proizvodnje zabilježeno kod ostalog povrća i to krastavaca za 29%, graška za 21%, bijelog luka za 21%, crnog luka za 19%, mrkve za 17%, paprike za 8%, kupusa za 7% i lubenice za 1%.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u Federaciji BiH proizvedeno je kupusa i kelja 31.025 tone, crnog luka 27.960 tona, paradajza 25.256 tona, paprike 15.494 tona, mrkve 6.490 tona, graha 8.352 tone, bijelog luka 3.371 tona i graška 883 tone. Povećanje proizvodnje je, u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine, evidentirano jedino u proizvodnji graha za 10%, dok je kod ostalih važnijih povrtarskih kultura zabilježeno smanjenje proizvodnje i to graška za 35%, kupusa i kelja za 20%, mrkve za 15%, crnog luka za 15%, bijelog luka za 13% i paradajza za 8%. Proizvodnja paprike od 15.494 tone je ostala ista kao i prethodne godine.

Tokom 2021. godine u Republici Srpskoj prema statističkim podacima o proizvodnji važnijih povrtnih usjeva proizvedeno je kupusa i kelja 37.752 tone, paradajza 27.541 tona, paprike 24.978 tona, crnog luka 9.101 tona, graha 4.326 tona, mrkve 3.339 tona, graška 2.564 tone i bijelog luka 2.027 tona. Smanjenje proizvodnje je zabilježeno kod većine gajenih vrsta i to graška za 33%, crnog luka za 21%, mrkve za 20%, graha za 18%, paprike za 15%, paradajza za 14%, bijelog luka za 12%, dok je proizvodnja graha i kupusa veća za 7%.

Prema statističkim podacima u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine površina za proizvodnju povrća u 2021. godini iznosila je 299 ha. Ukupna proizvodnja povrća za 2021. godinu iznosila je 878 tona od čega graha (zrno) 180 tona, kupusa i kelja 150 tona, paradajza 95 tona, krastavaca 80 tona, gršak (zrno) 46 tona, špinata 60 tona, dinje i lubenice 42 tone, mrkve 32 tone, bijelog luka 18 tona i zelene salate 8 tona.

Voće

Voćarski sektor se tokom 2021. godine susreo sa brojim problemima i to prvenstveno nepovoljnim agroekološkim uslovima poput mraza i suše, zatim nedostatkom radne snage tokom berbe i niskim otkupnim cijenama voća. Imajući u vidu pojavu mraza, a kasnije i suše urod plodova i prinos voća je bio umanjen u odnosu na prošlogodišnji rod u rasponu od 30 do 50%.

Značajno smanjenje proizvodnje je zabilježeno kod kruške za 35%, jabuke za 24%, mandarina za 21%, šljive za 17%, masline za 15%, oraha za 7%, smokve za 6% i breskve za 3%. Na manju proizvodnju uticali su i manji prinos voća po stablu kod kruške za 34%, masline za 25%, mandarine za 20%, šljive za 13%, jabuke za 8%, oraha za 7%, smokve za 5% i breskve za 2%. Limun je jedina voćna vrsta kod koje je zabilježeno povećanje proizvodnje za 4% i prinosu limuna po stablu za 3% u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 8. Proizvodnja i prinos najznačajnijih voćnih vrsta 2020-2021. godina

Voćne vrste	2020		2021		Indeks 2021/2020	
	Proizvodnja (tona)	Prinos (kg/stablu)	Proizvodnja (tona)	Prinos (kg/stablu)	Proizvodnja (tona)	Prinos (kg/stablu)
Šljive	159.197	13	131.574	11,1	83	87
Jabuke	109.071	14	82.591	13,3	76	92

Kruške	35.949	12	23.290	8,1	65	66
Breskve	6.412	10	6.221	9,8	97	98
Mandarine	79	15	63	12	79	80
Limun	16	8	17	8	104	103
Smokve	1.005	12	939	11	94	95
Masline	985	14	839	10	85	75
Orasi	4.664	8	4.340	7,5	93	93

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema statističkim podacima Federalnog zavoda za statistiku BiH o ostvarenim prinosima voća u 2021. godini u Federaciji BiH proizvedeno je 42.009 tona jabuke, 34.154 tone šljive, 10.330 tona kruške, trešnje 6.150 tona, breskve 5.657 tona, oraha 3.001 tonu, višnje 2.594 tone, smokve 892 tone, maslina 837 tona, kajsija 468 tona, badema 74 tone, mandarina 58 tona i limuna 15 tona. Ostvarena proizvodnja šljive je manja za 28%, kruške za 26%, jabuka za 22%, trešnje za 16%, kajsija za 9%, badema za 6%, višnje za 4%, dok je proizvodnja oraha ostala na istom nivou kao i prethodne godine. Porast prinosa južnog voća u odnosu na prethodnu godinu, je zabilježen jedino kod limuna i to za 3%, dok je pad ukupnog prinosa južnog voća zabilježen kod mandarine za 20%, masline za 6% i smokve za 3%.

Prema statističkim podacima Republičkog zavoda za statistiku Republike Srpske o proizvodnji kasnih i ranih usjeva za Republiku Srpsku, u 2021. godini proizvedeno je 46.541 tona jabuke, 15.861 tona šljive, 540 tona trešnje i višnje 469 tona.

Prema dostavljenim podacima Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine ostvarena je proizvodnja 11.610 tona šljive, jabuke 799 tona, višnje 610 tona, kruške 434 tone, oraha 314 tona, trešnje 285 tona, kajsije 33 tone, breskve 26 tona, dunje 15 tona i kajsije 13 tona.

Grožđe – Proizvedeno je ukupno 42.012 tona grožđa, te je proizvodnja manja za 6% u odnosu na prošlu godinu. Na smanjenje proizvodnje grožđa uticalo je smanjenje prinosa grožđa po čokotu za 7% i što je broj rodnih čokota ostao isti kao i prethodne godine.

Tabela 9. Broj rodnih čokota, proizvodnja i prinos grožđa (2020-2021. godina)

Godina	Broj rodnih čokota (hiljada)	Proizvodnja (tona)	Kg po čokotu
2021	16.002	42.012	2,6
2020	16.043	44.695	2,8
Indeks 2021/2020	100	94	93

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Ukupna proizvodnja grožđa u Federaciji BiH iznosila je 40.623 tone i manja je za 4% u odnosu na 2020. Smanjenje proizvodnje je rezultiralo manjim brojem rodnih čokota za 1% i manjim prinosom grožđa od 2,9 kg po rodnom čokotu.

U Republici Srpskoj ostvarena proizvodnja grožđa je iznosila 2.272 tone i manja je u poređenju sa prethodnom godinom za 3%.

3. Stočarska proizvodnja i brojno stanje stoke i peradi

3.1. Proizvodnja, otkup i prerada mlijeka i proizvodnja mliječnih proizvoda

Ukupna proizvodnja sirovog mlijeka u 2021. godini je iznosila 533.970 hiljada litara i ostala je nepromijenjena u poređenju sa prethodnom godinom. U ukupnoj proizvodnji mlijeka dominira proizvodnja kravljeg mlijeka sa učešćem od 98%, dok je učešće ovčijeg i kozjeg mlijeka po 1%.

Tabela 10. Proizvodnja sirovog mlijeka u BiH (hiljada litara)²

Kategorija	2020	2021	Indeks 2021/2020
Kravlje mlijeko	525.340	522.781	100
Ovčije mlijeko	5.053	6.418	127
Kozje mlijeko	5.079	4.771	94
Ukupno	535.471	533.970	100

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Na osnovu podataka prikazanih u tabeli 10 vidljivo je da je proizvodnja kravljeg sirovog svježeg mlijeka ostala ista kao i prethodne godine. Kada je riječ o proizvodnji svježeg sirovog ovčijeg mlijeka bilježi se povećanje od 27%, dok je proizvodnja kozjeg mlijeka manja za 6% u odnosu na prethodnu godinu.

U Federaciji BiH, prema podacima nadležnih kantonalnih ministarstava, u 2021. godini je proizvedeno 237,5 miliona litara sirovog kravljeg mlijeka i nivo proizvedenog mlijeka je bio isti kao i prethodne godine. Prema statističkim podacima Federalnog zavoda za statistiku proizvodnja ovčijeg mlijeka je iznosila 11.290 hiljada litara i kozjeg mlijeka 4.500 hiljada litara. Proizvodnja kozjeg mlijeka je zabilježila pad od 3%, a ovčijeg mlijeka za 2% u odnosu na proizvodnju iz prethodne godine.

Prema raspoloživim statističkim podacima o stočarskoj proizvodnji za 2021. godinu u Republici Srpskoj je proizvedeno 265 miliona litara sirovog kravljeg mlijeka, te proizvodnja bilježi neznatan pad od 0,1% u poređenju sa prošlogodišnjom proizvodnjom.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je proizvedeno 5.900 hiljada litara kravljeg mlijeka, 200 hiljada litara ovčijeg mlijeka i 30 hiljada litara kozjeg mlijeka.

Otkup mlijeka - Od ukupne količine proizvedenog kravljeg mlijeka u 2021. godini otkupljeno je 278.345 tona ili 52%. Količina otkupljenog svježeg sirovog kravljeg mlijeka je neznatno veća od količine otkupljenog mlijeka iz prethodne godine za 3.779 tona ili 1%. Otkupljeno mlijeko sadrži prosječno 3,9% mliječne masti i 3,4% proteina.

Tabela 11. Otkup sirovog kravljeg mlijeka (2020 -2021)

	2020	2021	Indeks 2021/2021
Otkup kravljeg mlijeka (tona)	274.566	278.345	101
Prosječan sadržaj masnoće %	4,0	3,9	98
Prosječan sadržaj proteina	3,4	3,4	100

Izvor: Agencija za statistiku BiH

² Osnova za prikupljanje podataka je anketa „Godišnje istraživanje farmi - stočna proizvodnja“. Anketa je provedena na slučajno odabranom reprezentativnom uzorku porodičnih poljoprivrednih gazdinstava, a uključeni su i svi poslovni subjekti i dijelovi poslovnih subjekata. Podaci koji su prikazani su drugačijih vrijednosti nego prethodnih godina s obzirom da se podaci ne prikupljaju procjenom općinskih procjenjitelja već na bazi ankete.

U Federaciji Bosne i Hercegovine u 2021. godini količina ukupno prikupljenog mlijeka (sve vrste mlijeka- kravlje, ovčije i kozje) iznosila je 183.821 tonu i veća je za 3,7% u odnosu na 2020. godinu. Količina prikupljenog kravljeg mlijeka je iznosila 183.145 tona i također je veća za 3,9% u odnosu na prethodnu godinu.

Tokom 2021. godine mljekare u Republici Srpskoj su prikupile ukupno 93.218 tona sirovog kravljeg mlijeka, što je za 13,8% manje u odnosu na količinu mlijeka prikupljenu tokom 2020. godine. Od toga je 87.232 tone mlijeka je otkupljeno od poljoprivrednih gazdinstava sa područja Republike Srpske, što je za 4,1% manja količina u odnosu na 2020. godinu. Prosječan sadržaj mliječne masti u mlijeku prikupljenom tokom 2021. godine iznosio je 3,88% što je za 2,1% veći sadržaj u odnosu na prosjek iz 2020. godine. Istovremeno je sadržaj proteina u prikupljenom mlijeku iznosio u prosjeku 3,32% što je za 1,8% više u odnosu na prethodnu godinu.

Proizvodnja mlijeka i mliječnih proizvoda - Ukupna proizvodnja konzumnog mlijeka i mliječnih proizvoda, u 2021. godini je iznosila 229.302 tone i manja je za 5% u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine.

Tabela 12. Proizvodnja konzumnog mlijeka i ostalih mliječnih proizvoda³ (2020-2021. godina)

Proizvodi	2020	2021	Indeks 2021/2021
Konzumno mlijeko (tona)	151.283	144.284	95
Pavlaka (vrhnje)- (tona)	22.510	22.424	100
Fermentirani mliječni proizvodi (tona)	57.031	52.016	91
Maslac i ostali žuto-masni proizvodi (tona)	1.603	2.009	125
Sir (tona)	7.804	8.569	110
Ukupno	240.231	229.302	95

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Vodeći proizvod mljekarske industrije je uglavnom UHT konzumno mlijeko koje čini oko 63% ukupne proizvodnje, zatim na drugom mjestu sa učešćem od 23% su fermentirani mliječni proizvodi, pavlaka je treći rangirani proizvod sa učešćem od 10%, sir ima udio od 4%, dok 1% proizvodnje čine maslac i ostali žuto-masni proizvodi. Mliječni proizvodi koji su zabilježili povećanje proizvodnje u 2021. godini su maslac i ostali žuto-masni proizvodi i to za 25% i sir za 10%, dok je manja proizvodnja zabilježena u proizvodnji fermentiranih proizvoda za 9% i konzumnog mlijeka za 5%. Jedino je proizvodnja pavlake ostala na istom nivou proizvodnje od 22.424 tone kao i prethodne godine.

Mljekare u Federaciji BiH su tokom 2021. godine proizvele 110.348 tona konzumnog mlijeka, 29.143 tone fermentiranih mliječnih proizvoda, 15.167 tona pavlake i vrhnja, sira (svih vrsta mlijeka) 4.709 tona, raznih namaza 1.086 tona, kajmaka 500 tona i maslaca 176 tona. U proizvodnji svježih mliječnih proizvoda povećanje se bilježi u proizvodnji pavlake za 7,9% i fermentiranih mliječnih proizvoda za 6,3%, dok se smanjenje bilježi u proizvodnji konzumnog mlijeka za 7,6%. Od ostalih proizvoda porast se bilježi u proizvodnji kravljeg sira za 18,6% i kajmaka za 4,9%, dok se pad bilježi u proizvodnji maslaca za 27,9%.

³ Podaci o ukupnoj proizodnji mlijeka i mliječnih proizvoda nisu kompletirani te je ukupno izražena vrijednost umanjena s obzirom da ne uključuje podatke o proizvodnji surutke. U periodu izrade ovog izvještaja Agencija za statistiku BiH nije objavila godišnje saopćenje o prikupljanju mlijeka i proizvodnji mliječnih proizvoda za 2021. godinu koje uključuje podatke o proizvodnji surutke.

U Republici Srpskoj mljekare su proizvele 33.936 tona konzumnog mlijeka, fermentiranih mlijecnih proizvoda 22.873 tone, pavlake 7.257 tona, kravljeg sira 3.860 tona i 249 tona maslaca i ostalih žuto-masnih namaza. U odnosu na 2020. godinu, povećana je proizvodnja maslaca i ostalih žuto-masnih proizvoda za 5,1%, kao i kravljeg sira za 1,6%, dok je istovremeno zabilježeno smanjenje proizvodnje konzumnog mlijeka za 27,5%, pavlake za 2,0% i fermentiranih mlijecnih proizvoda za 1,8%.

3.2.Klanje stoke i neto proizvodnja mesa

Neto proizvodnja svih kategorija mesa je u 2021. godini iznosila 88.196 tona i manja je za 4% u odnosu na prethodnu godinu. U toku 2021. godine smanjen je broj zaklanih goveda za 10% i peradi za 3%, dok je broj zaklanih ovaca povećan za 44% i svinja za 9% u odnosu na period 2020. godine. Neto težina zaklanih goveda je smanjena za 15% i peradi za 4%, dok je neto težina zaklanih ovaca povećana za 44% i svinja za 10% u odnosu na isti period 2020. godine

Tabela 13. Klanje stoke i peradi u klaonicama u BiH

Kategorije	2020		2021		Indeks 2021/2020	
	Broj grla	Neto težina (tona)	Broj grla	Neto težina (tona)	Broj grla	Neto težina (tona)
Telad i goveda do 1 godine	19.125	2.724	19.050	2.527	100	93
Telad do 8 mjeseci	11.984	858	12.671	911	106	106
Junice	1.265	341	1.043	281	82	82
Bikovi	32.017	10.224	25.270	8.018	79	78
Krave	4.190	1.176	5.691	1.529	196	130
Goveda, ukupno	56.597	14.465	51.054	12.355	90	85
Jagnjad	57.902	875	84.682	1.281	146	146
Ostale ovce	2.225	51	1.847	51	83	100
Ovce, ukupno	60.127	926	86.529	1.332	144	144
Svinje, ukupno	100.213	7.621	109.588	8.364	109	110
Tovni pilići	41.453	665.932	40.445	63.703	98	97
Ostala perad	2.058	2.820	1.608	2.442	78	86
Perad, ukupno u hiljadama	43.511	68.752	42.053	66.145	97	96

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema statističkim podacima Federalnog zavoda za statistiku BiH neto proizvedena količina mesa u klaonicama je iznosila 45.612 tona mesa peradi, 9.538 tona govedine, 1.549 tona svinjetine i 1.149 tona ovčijeg mesa. Neto težina ukupno zaklanih peradi je manja za 9%, a kod goveda za 3%, dok je značajno povećanje zabilježeno kod neto težine ukupno zaklanih ovaca za 51% i svinja za 4% u odnosu na prethodnu godinu. Na značajno povećanje neto težine zaklanih ovaca je uticalo povećanje broja zaklanih grla i to za 25.800 grla u poređenju sa prethodnom godinom kada je broj zaklanih ovaca iznosio 50.230 grla.

Proizvodnja mesa u Republici Srpskoj za 2021. godinu je iznosila 129,1 tonu od čega svinjskog mesa 77,9 tona, mesa peradi 28,3 tone, 14,4 tone goveđeg mesa i ovčijeg mesa 8,5 tona. U odnosu na prethodnu godinu, povećana je proizvodnja mesa peradi za 4%, svinjskog mesa za 3,2% i ovčijeg mesa za 1%, dok je proizvodnja goveđeg mesa zabilježila smanjenje od 10,6%. Tokom 2021. godine je u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine neto proizvodnja goveđeg mesa je iznosila 140 tona, svinjskog mesa 44 tone, peradi 3 tone i 0,6 tona ovčijeg mesa.

3.3.Kapaciteti za proizvodnju pilića

Instalirani kapaciteti za proizvodnju jednodnevnih pilića koka nesilica i pilića za tov kreću se u rasponu od 1.000 do 500.000 pa i više komada jaja. U suštini, u Bosni i Hercegovini se instalirani kapaciteti valionica najvećim dijelom koriste za proizvodnju pilića za tov. Prema statističkim podacima za 2021. godinu broj inkubatorskih stanica je manji za 2. Kapacetet za leženje/valjenje jaja koja se istovremeno stavljuju u inkubator u 2021. godini je iznosio 5.761 hiljadu komada i veći je za 28% u poređenju sa prethodnom godinom .

Tabela 14. Ukupan kapacitet i način korištenja inkubatorskih stanica, 2020-2021. godina

Kategorija veličine (kapacitet)	2020				2021			
	Broj	Kapacitet, hiljada komada	Korištenje, hiljada komada		Broj	Kapacitet, hiljada komada	Korištenje, hiljada komada	
			za nesilice	za meso			za nesilice	za meso
1.000 – 10.000	3	25	-	51	4	25	-	5.200
10.001 – 20.000	2	38	-	200	2	163	41	294
20.001 – 50.000	1	38	e	371	0	180	0	4.438
50.001 – 100.000	7	488	-	3.212	4	469	56	2.239
100.001 – 200.000	2	366	446	1.306	2	783	436	8.923
200.001 – 500.000	3	1.177	1.561	15.336	0	1.037	1.779	6.040
500.001 i više	3	2.364		32.237	7	3.104	1.866	30.545
Ukupno/Total	21	4.406	2.007	52.713	19	5.761	4.178	57.679

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Ukupan broj jaja stavljenih u inkubatore namijenjenih za proizvodnju jednodnevnih pilića koka nesilica u 2021. godini je bio manji za 5%, dok je broj jaja stavljenih u inkubatore namijenjenih za proizvodnju jednodnevnih pilića za tov bio veći za 9,4% u odnosu na prethodnu godinu.

3.4.Proizvodnja jaja, meda i vune

Od ostalih stočarskih proizvoda značajni su proizvodnja jaja, vune i meda. Proizvodnja vune u 2021. godini iznosila je 1.876 tona što je više za 2% u odnosu na prošlu godinu, jaja 548.827 hiljada komada i neznatno je manja i to 1% u poređenju sa prethodnom godinom. Najznačajnije smanjenje proizvodnje se bilježi kod proizvodnje meda i to za 26%, u poređenju sa proizvodnjom iz prethodne godine kada je iznosila 2.542 tone.

Tabela 15. Proizvodnja jaja, meda i vune u BiH⁴

Proizvodi	2020	2021	Indeks 2021/2020
Jaja (000 komada)	592.203	584.827	99
Med (tona)	2.542	1.876	74
Vuna (tona)	1.130	1.147	102

Izvor: Agencija za statistiku BiH

⁴ Osnova za prikupljanje podataka je anketa „Godišnje istraživanje farmi - stočna proizvodnja“. Anketa je provedena na slučajno odabranom reprezentativnom uzorku porodičnih poljoprivrednih gazdinstava, a uključeni su i svi poslovni subjekti i dijelovi poslovnih subjekata. Podaci prikupljeni kroz anketu, nakon ekstrapolacije čine osnovu za praćenje statistike poljoprivrede u Bosni i Hercegovini.

U okviru stočne proizvodnje, u Federaciji BiH tokom 2021. godine proizvedeno je 312.108 hiljada komada jaja, 1.348 tona meda i 706 tona neprane vune te je zabilježen pad u proizvodnji meda za 7,4%, neprane vune za 7% i jaja svega 1%.

Prema raspoloživim podacima o stočarskoj proizvodnji u Republici Srpskoj je proizvedeno 389.600 hiljada komada jaja te je proizvodnja bila veća za 3%. Što se tiče meda proizvedeno je 621 tonu što je manje za 34% u odnosu na proizvodnju iz prethodne godine.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je proizvedeno 6.800 hiljada komada jaja, 250 tona meda i 8 tona vune.

3.5.Brojno stanje stoke i peradi

Prema statističkim podacima o brojnom stanju stoke za 2021. godinu ukupan broj koza je smanjen za 17%, košnica za 15% i goveda za 2%, dok je broj peradi povećan za 19%, svinja za 2% i ovaca za 1%, u odnosu na isti period 2020. godine. U istom periodu ukupan broj konja je ostao na istom nivou.

Kada je riječ o brojnom stanju rasplodne stoke, u poređenju sa prethodnom godinom, zabilježeno je povećanje brojnog stanja kod krmača i suprasnih nazimica za 30%, ovaca za priplod za 9%, te krava i steonih junica za 5%. Takođe, povećanje brojnog stanja za 3% je zabilježeno kod koka nesilica u poređenju sa brojnim stanjem iz prethodne godine.

Tabela 16. Brojno stanje stoke, peradi i košnica u BiH

Kategorija	Ukupno		Indeks 2021/2020
	2020	2021	
Goveda (hiljada grla)	345	339	98
Krave i steone junice (hiljada grla)	197	207	105
Ovce (hiljada grla)	1.015	1.029	101
Ovce za priplod (hiljada grla)	665	726	109
Svinje (hiljada grla)	547	556	130
Krmače i suprasne nazimice (hiljada grla)	74	96	130
Konji	4	4	100
Perad, hiljada komada	10.077	11.955	119
Koke nesilice (hiljada komada)	2.995	2.908	97
Koze	58	48	83
Košnice pčela (hiljada komada)	310	263	85

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Prema prikupljenim i obrađenim statističkim podacima o brojnom stanju stoke i peradi u Federaciji BiH u 2021. godini je zabilježeno 12,1 milion komada peradi, goveda 190.719 grla, ovaca 497.590 grla, 78.647 grla svinja, 41.190 grla koza, 4.004 grla konja. Poređenjem brojnog stanja stoke i peradi 2021. godine sa rezultatima za 2020., porast brojnog stanja se bilježi kod peradi za 11,4%, dok je smanjenje brojnog stanja zabilježeno kod konja za 6,7%, svinja za 3,7%, koza za 3,1%, goveda za 2,4% i ovaca za 2,1%. Ukupan broj košnica pčela je iznosio 240.906 komada i manji je za 5,2%.

U Republici Srpskoj, sa stanjem na dan 1. decembra 2021. godine, ukupan broj peradi je iznosio 4,3 miliona komada, ovaca 559.300 grla, svinja 490.600 grla, goveda 185.800 grla i koza 25.500 grla. U odnosu na stanje istog dana 2020. godine, ukupan broj peradi veći je za 5,0%, dok je ukupan broj svinja manji za 20,8%, koza za 13,4%, ovaca za 5,4% i goveda za 0,3%.

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine brojno stanje goveda i peradi u 2021. godini je bilo kako slijedi 230.150 komada peradi, 13.100 grla ovaca, 12.100 komada košnica pčela, 10.200 grla goveda, svinja 9.445 grla i koza 1.050 grla i 104 grla konja.

4. Uzgoj i proizvodnja konzumne ribe

Prema statističkim podacima za 2021. godinu površina pastrmskih ribnjaka u eksploataciji u BiH iznosila 93.389 m² i manje je za 3% u poređenju sa ukupnom površinom iz prethodne godine. Što se tiče šaranskih ribnjaka površine su ostale nepromijenjene, odnosno zadržale su se na 2.043 hektara kao i prethodne godine. Površine za kaveze za ekspolataciju ribe su nezantno povećane i to oko 2% u odnosu na prethodnu godinu.

Tabela 17. Struktura objekata u eksploataciji

	2020	2021	Indeksi 2021/2020
Pastrmski ribnjaci (m ²)	97.408	93.389	96
Šaranski ribnjaci (ha)	2.042	2.043,2	100
Kavezi (m ³)	88.200	89.550	102

Izvor: Agencija za statistiku BiH

Ukupna proizvodnja pastrmke u BiH u toku 2021. godine je iznosila 3.306 tona i svega 1% je veća u odnosu na prethodnu godinu. Količina proizvedenog šarana je iznosila 356 tona i manja je za 47 tona ili 12% nego prethodne godine. Značajano povećanje u proizvodnji bilježe ostale slatkovodne ribe s obzirom da je proizvedeno 20 tona ili 62% više nego prethodne godine.

Tabela 18. Proizvodnja konzumne ribe i školjkaša u BiH , 2021-2020. godina

	2020	2021	Indeksi 2021/2020
Pastrmka	3.277	3.306	101
Šaran	403	356,2	88
Ostala slatkovodna riba	13	20,4	162
Morska riba	Z	Z	Z
Školjkaši	-	-	-

Izvor: Agencija za statistiku BiH

U Federaciji BiH se tokom 2021. godine proizvodnja u oblasti akvakulture se značajno oporavila i skoro u svim segmentima akvakulture došlo je do povećanja obima proizvodnje. U proizvodnji konzumne ribe došlo je do povećanja od 32% u odnosu na 2020. godinu (ukupno 2.640 t). To se posebno odnosi na proizvodnju konzumne kalifornijske pastrmke, čija je proizvodnja uvećana za oko 600 tona (ukupno 2.350 tona) u odnosu na prethodnu godinu. U prošloj godini registrirana je i proizvodnja konzumne potočne zlatovčice od 30 tona, što je za oko 50% više u odnosu na period (2016-2019). Proizvodnja konzumne potočne pastrmke u 2021. godini veća je za 60% u odnosu na prethodnu godinu i iznosi 80 tona.

U proizvodnji mlađi pastrmke za potrebe porobljavanja otvorenih voda u 2021. godini ostvarena je značajno manja proizvodnja u odnosu na prethodni period. Ukupno je proizvedeno oko 3 miliona jedinki mlađa pastrmke, od čega najveći udio (oko 80%) zauzima mlađ potočne pastrmke (oko 2,5 miliona), a manjim dijelom mlađ mekousne pastrmke (300.000), glavatice (300.000) i mladice (300.000).

Tabela 19. Proizvodnja u akvakulturi po kantonima u Federaciji BiH u 2020. - 2021. godina

Kantoni	2020			2021		
	Slatkovodna riba (tona)	Morska riba (tona)	Ribogojilišta	Slatkovodna riba (tona)	Morska riba (tona)	Ribogojilišta
USK	432	0	2	428	0	2
BPK	0	0	0	8	0	1
SBK	150	0	6	224	0	7
HNK	937	131	10	1.228	135	11
ZHK	317	0	1	350	0	1
SK	38	0	1	35	0	1
Ukupno	1.874	131	20	2.273	135	23

Izvor: Nadležna kantonalna ministarstva

Proizvodnja morske ribe i drugih akvatičnih organizama, odnosno školjki dagnje i kamenice, u 2021. godini skoro je dostigla proizvodnju iz perioda od prije pandemije (2016-2019). Ukupna proizvodnja u marikulturi u 2021. godini iznosi 195 tona: 180 tona morske ribe (orada i lubin), 10 t dagnje i 5 t kamenice ili ostrige. Proizvodnja konzumne orade i lubina u ovoj je godini dostigla vrijednost od po 90 tona, što je za oko 50%, odnosno 30% više u odnosu na 2020. godinu. U ovoj godini došlo je do značajnog povećanja proizvodnje morskih školjki, čija proizvodnja nije bila registrirana u 2020. godini.

Tabela 20. Proizvodnja konzumne ribe u Republici Srpskoj (u tonama)

	2020	2021	Indeks 2021/2020
Šaran	359	330	92
Pastrmka	1.526	1.604	105
Ostala riba	7	9	145
Ukupno	1.892	1.943	103

Izvor: Republički zavod za statistiku Republike Srpske

Prema statističkim podacima o akvakulturi u Republici Srpskoj proizvodnja konzumne ribe u ribnjacima u 2021. godini iznosila 1.943 tone i veća je od ostvarene proizvodnje iz prethodne godine za 3%. Proizvodnja ostale konzumne ribe iznosila je 9 tona i zabilježila je značajnije povećanje proizvodnje i to za 45%, šarana je manja za 8%, dok je proizvodnja pastrmke veća za 5% u poređenju sa prošlom godinom. Proizvodnja šarana čini 17% od ukupno proizvedene ribe, proizvodnja pastrmke 87%, a proizvodnja ostale ribe čini 1% od ukupno proizvedene ribe.

5. PODRŠKE POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU

Tokom 2021. godine, podrška poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH je implementirana po već ustaljenim mehanizmima koji su na snazi posljednjih godina. Kao i do sada, svaki od nivoa vlasti podršku je implementirao u skladu sa vlastitom zakonskom regulativom. S tim u vezi je poljoprivredni sektor podržan iz budžeta ukupno 13 vlada, te u skladu sa 13 regulatornih okvira. U ovom poglavlju je predstavljen jedan „zbirni okvir“, odnosno informiranje o „ukupnoj podršci“ poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH. Takođe, predstavljen je regulatorni okvir za implementaciju poljoprivredne podrške po entitetima, a zatim i finansijska i strukturalna analiza ukupno implementirane podrške u BiH. S obzirom na činjenicu da je poljoprivreda u BiH tokom protekle godine podržana i sredstvima jednog od EU projekata, predstavljene su i relevantne informacije o EU4Agri projektu. Kako je od januara 2021. godine na snazi nova finansijska perspektiva za pretpriistupnu pomoć EU, na kraju su predstavljene i aktuelnosti vezane za Instrument pretpriistupne pomoći EU (2021 – 2027) IPA III.

5.1. Regulatorni okvir za implementaciju podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH⁵

Federacija Bosne i Hercegovine: Tokom 2021. godine, podrška poljoprivredi i ruralnom razvoju u Federaciji BiH implementirana je na osnovu „Programa novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju za 2021. godinu“⁶ i *Pravilnika* za svaki od modela podrške. U martu 2021. godine, Vlada Federacije BiH je usvojila Program novčanih podrški za 2021. godinu⁷, sa kriterijima raspodjele. Prema navedenom Programu, ukupna vrijednost podrške planirana za 2021. godinu iznosila je 87.000.000,00 KM, od čega je 11.207.224,45 KM planirano za biljnu proizvodnju, 59.095.539,03 KM za animalnu, zatim 14.263.423,60 KM za ruralni razvoj i 2.133.813,02 KM za ostale vrste podrške. Planirani budžet za 2021. godinu je na nivou prošlogodišnjeg, razlika je jedino u strukturi istog. Naime, glavna razlika u strukturi budžeta se odnosi na smanjenje sredstava planiranih za ostale vrste podrške. U odnosu na 2020. godinu, planirano je 71,78 % manje sredstava za ovaj vid podrške. Ruralni razvoj i životinjska proizvodnja su zabilježili blagi porast planirane podrške, 11,35%, odnosno 6,3%. Sve ostalo vezano za strukturu budžeta namijenjenog za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju u Federaciji BiH (struktura mjera podrške), kao i način implementacije istog je ostao manje-više nepromijenjen u odnosu na 2020. godinu. Što se tiče novina vezanih za regulatorni okvir, tokom 2021. godine usvojena su dva nova pravilnika:

- Pravilnik o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podrški po modelu ostalih vrsta podrški („Službene novine Federacije BiH“, broj 71/21); i
- Pravilnik o uslovima i načinu ostvarivanja novčane podrške po modelu ruralnog razvoja („Službene novine Federacije BiH“, broj: 55/21).

U oktobru 2021. godine, urađen je i Prednacrt zakona o izmjenama i dopunama zakona o poljoprivrednom zemljištu. Također, s ciljem usklađivanja sa *Strategijom poljoprivrede i ruralnog razvoja Federacije Bosne i Hercegovine 2021 – 2027. godine*, koja je u procesu izrade, prolongirano je važenje *Srednjoročne strategije razvoja poljoprivrednog sektora u FBiH 2015 – 2020. godine*⁸.

⁵U Izvještaju je predstavljen regulatorni okvir za entitete i Brčko distrikt BiH, bez kantona.

⁶Program novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju za 2021. godinu (Službene novine FBiH 23/21)

⁷Izmjena I („Službene novine FbiH“, 61/21) 04.08.2021. godine i Izmjena II („Službene novine FbiH“, 105/21) 29.12.2021. godine

⁸Vlada FBiH je na 255. sjednici održanoj 11.02.2021. godine u Mostaru donijela Zaključak o produženju Strategije za još jednu godinu, odnosno do kraja 2021. godine.

Vlada FBiH je u oktobru donijela Odluku o usvajanju *Kreditno garantnog programa za poljoprivrednu i prehrambenu industriju*⁹, kako bi pomogla obrtima i preduzećima iz oblasti poljoprivredne i prehrambene industrije. Osnovni cilj Programa je da se u uslovima otežanog poslovanja uslijed pandemije COVID-19 osigura podrška obrtima, preduzećima iz oblasti poljoprivrede i prehrambene industrije i poljoprivrednim zadrugama.

Podrška je usmjerena na održavanje tekuće likvidnosti, te postojećeg stepena zaposlenosti, kao i na kreiranje novih radnih mesta. Ukupan iznos garancija koje se mogu izdati u okviru ovog Programa su 100 miliona KM.

Republika Srpska: Tokom 2021. godine, podrška poljoprivredi i ruralnom razvoju u Republici Srpskoj je implementirana na osnovu „Plana korištenja sredstava za podsticanje razvoja poljoprivrede i sela¹⁰“ i „Pravilnika o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela“. Pravilnik o realizaciji podrške u 2021. godini usvojen je u februaru 2021. godine („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 8/21). Analizom istog, evidentno je da nije bilo značajnijih izmjena u pogledu mjera podrške koje su planirane, te mehanizma implementacije iste u poređenju sa onim iz 2020. godine. Prema Planu korištenja sredstava, za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju tokom 2021. godine, planiran je iznos u visini od 75 miliona KM, što predstavlja isti iznos koji je planiran 2020. godine.

Struktura budžeta je bila ista kao i ranijih godina i podijeljena je kako slijedi:

- Podrška tekućoj proizvodnji 53.800.000 KM;
- Podrška dugoročnom razvoju 15.200.000 KM; i
- Sistemske mjere podrške 6.000.000 KM.

Kada govorimo o novinama u regulatornom okviru, u protekloj godini u Republici Srpskoj se dosta radilo na izradi strateških i zakonskih propisa. U junu je urađen prvo nacrt, a u septembru i prijedlog *Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske 2021-2027. godine*.

Takođe, na polju izrade zakonskih propisa urađeno je sljedeće:

- Nacrt zakona o izmjenama i dopunama zakona o pčelarstvu (novembar),
- Prijedlog zakona o izmjeni zakona o sjemenu poljoprivrednog bilja (juli),
- Prijedlog zakona o izmjeni i dopuni zakona o stočarstvu (april).

Brčko distrikt Bosne i Hercegovine: Kao i prethodnih godina, tokom 2021. godine, podrška poljoprivredi i ruralnom razvoju je realizirana u skladu sa „Pravilnikom o načinu i uslovima za podsticaj poljoprivrednoj proizvodnji za 2021. godinu“. Navedeni Pravilnik, Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine je usvojila u julu 2021. godine, na 21. redovnoj sjednici. Što se tiče novina u procesu implementacije podrške, zabilježene su one koje se odnose na rokove za podnošenje zahtjeva za podršku. Naime, prema novom Pravilniku, korisnik može da podnese zahtjev za podršku već od 01. 01. tekuće godine, pa sve do datuma utvrđenog u posebnim kriterijima za svaku od mjera podrške. Za mjere za koje nije utvrđen krajnji datum podnošenja zahtjeva, taj datum je 30.09. tekuće godine. Zabilježene su značajne novine vezane za maksimalan iznos podsticaja koje su korisnici mogli ostvariti. Za razliku od 2020. godine, tokom 2021. godine, podsticaji koji su bili odobreni do isteka krajnjeg roka za podnošenje zahtjeva su isplaćivani u 100% iznosu¹¹. Definirani su „zagaranтовани“ iznosi podrške za fizička i pravna lica. Ukoliko je korisnik potraživao iznos do definiranog iznosa, podsticaji su

⁹Na sjednici održanoj 21.10.2021. godine u Mostaru, Vlada FBiH je usvojila Kreditno-garantni program za poljoprivredu i prehrambenu industriju.

¹⁰„Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 11/21.

¹¹U 2020. godini je isplaćivano 80% od iznosa koji je bio definiran Pravilnikom.

isplaćivani u 100% iznosu, a ukoliko je traženi iznos premašivao definirani iznos, korisniku je isplaćivan taj definirani iznos (zagarantovani). Nakon što se obračunaju sredstva koja su zagarantovana za isplatu, odnosno sredstava korisnicima koja su odobrena do isteka roka za podnošenje zahtjeva, ostatak sredstava se raspoređiva po principu kao i 2020. godine. Što se tiče finansijskog okvira za realizaciju podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju, u budžetu Vlade Brčko distrikta Bosne i Hercegovine za ovu namjenu je planirano 10.000.000 KM. S ciljem unapređenja sektora poljoprivrede Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine je u junu donijela Odluku o usvajanju Programa o plasiranju novčanih sredstava kroz kreditne linije. U vezi sa navedenim raspisan je i Javni poziv za sklapanje ugovora o finansijskim uslugama. Predmet javnog poziva je plasiranje novčanih sredstava u ukupnom iznosu od 1.954.262,73 KM putem kreditnih linija u skladu sa već navedenim ciljem. Tokom 2021. godine i u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine se radilo na regulatornom okviru, urađena je Izmjena zakona o podsticaju u poljoprivrednoj proizvodnji („Službeni glasnik BD BiH“, broj 4/21), te je u novembru urađen Nacrt zakona o pčelarstvu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

5.2.Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini

Ukupna izdvajanja za poljoprivredu i ruralni razvoj u BiH predstavljaju zbir svih izdvajanja sa nivoa entiteta Federacije BiH i Republike Srpske, Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i deset kantona u Federaciji BiH. U protekloj 2021. godini, sublimacijom svih novčanih podrški za poljoprivredu i ruralni razvoj u BiH je ukupno izdvojeno 222,8 miliona KM. Uvidom u tabelu 22, u kojoj su predstavljena izdvajanja za period 2015-2021. godine, može se vidjeti da kontinuirano postoji rast izdvajanja za podrške, s tim da je iznos izdvojen u 2021. godini najveći u posmatranom periodu. U odnosu na 2020. godinu, budžet je bio veći za oko 8%.

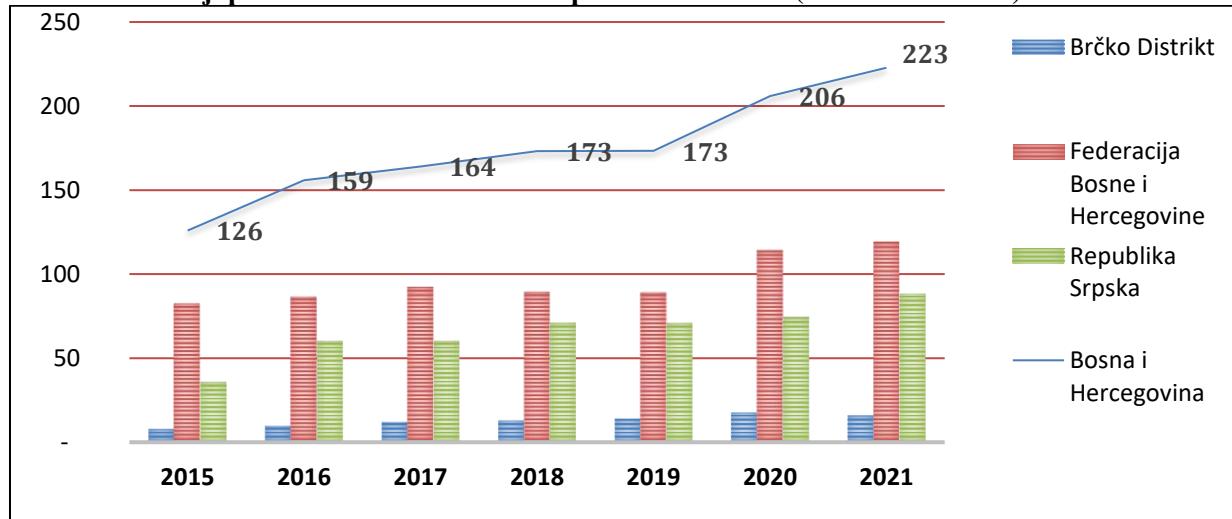
Tabela 22. Poljoprivredni budžeti u BiH (2015-2021) (000 KM)

		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Brčko distrikt		7,759	9,541	11,832	12,764	13,950	17,556	15,943
BiH								
Federacija BiH		82,416	86,394	92,172	89,374	88,997	114,017	118,831
Republika Srpska		35,745	60,006	59,999	70,999	70,647	74,430	88,036
Ukupno BiH		125,921	155,942	164,005	173,138	173,595	206,003	222,810

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kontonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivedu Brčko distrikta BiH

U Grafikonu 1, predstavljena je struktura učešća Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine u ukupnom budžetu za poljoprivredu i ruralni razvoj u BiH. Na prvom mjestu po izdvajanjima za poljoprivredu i ruralni razvoj u BiH nalazi se Federacija Bosne i Hercegovine. U 2021. godini je Federacija BiH (zajedno sa kantonima) za poljoprivredu i ruralni razvoj izdvojila 118,8 miliona KM, odnosno 53,3% od ukupnog realizovanog poljoprivrednog budžeta. U prošloj godini je izdvojeno oko 4,8 miliona KM više u odnosu na 2020. godinu ili procentualno izraženo oko 4%. Prema visini sredstava isplaćivanih za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH na drugom mjestu je konstantno Republika Srpska. U Republici Srpskoj je u 2021. godini za poljoprivredu i ruralni razvoj izdvojeno 88 miliona KM, odnosno 39,5% od ukupnog budžeta. I u Republici Srpskoj je primjetan rast izdvojenih sredstava u odnosu na prethodne godine. U odnosu na 2020. godinu, u prošloj godini je izdvojeno 13 miliona KM više, odnosno procentualno izraženo oko 18%.

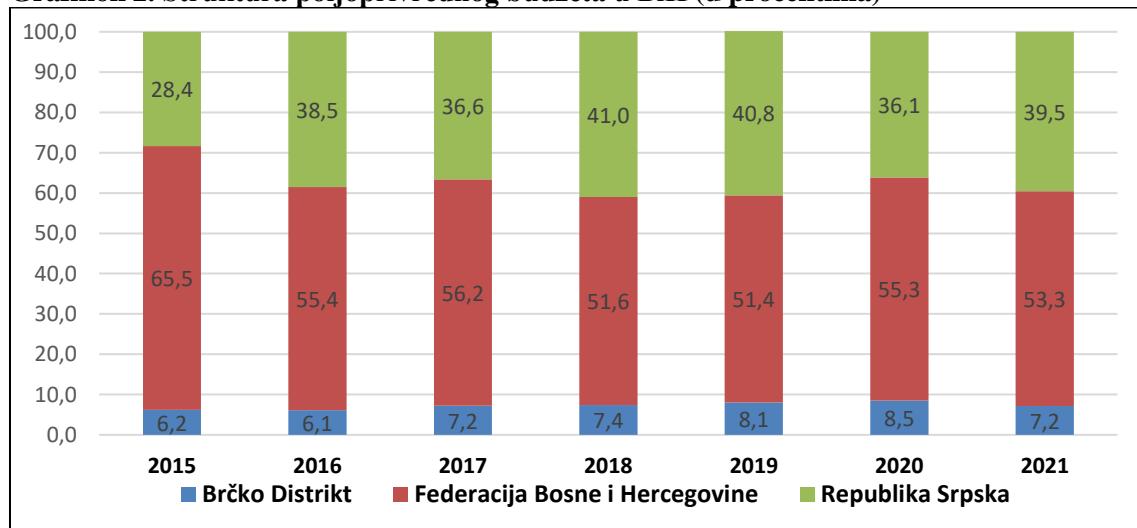
Grafikon 1. Poljoprivredni budžeti u BiH za period 2015-2021 (u milionima KM)

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

U Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je u 2021. godine za poljoprivredu i ruralni razvoj izdvojeno 15,9 miliona KM. U odnosu na Federaciju BiH i Republiku Srpsku koje bilježe povećano izdvajanje, u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine je u 2021. godini izdvojeno manje u odnosu na godinu ranije i to oko 1,6 miliona KM. Procentualni prikaz strukture podrške poljoprivredi i ruralnom razvoju u BiH tokom 2021. godine je predstavljen Grafikonom 2.

Grafikon 2. Struktura poljoprivrednog budžeta u BiH (u procentima)

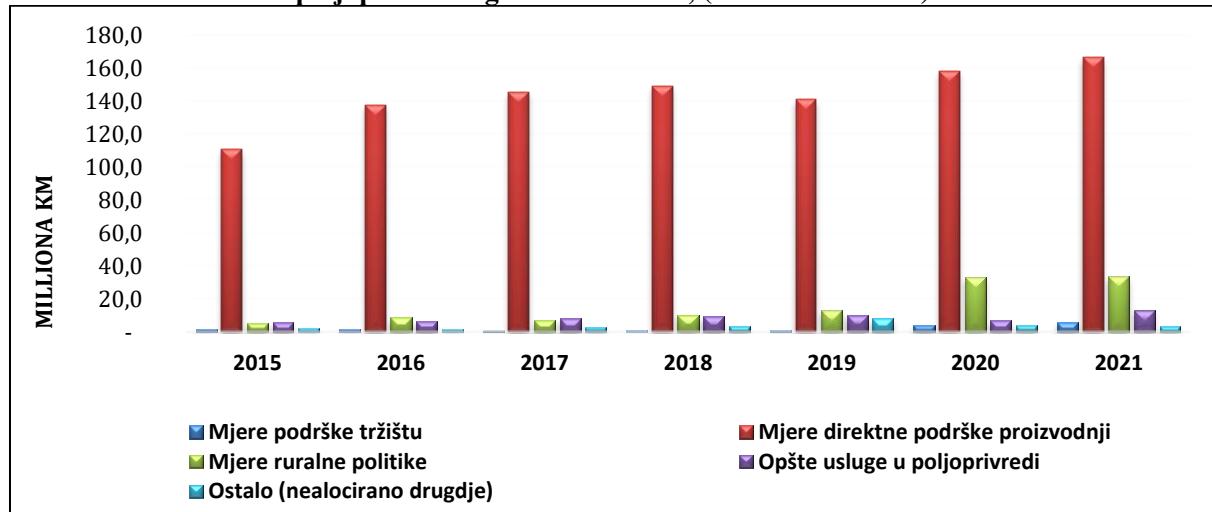

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

5.3. Analiza strukture budžetske podrške po grupama mjera

Kada je u pitanju struktura budžetske podrške po grupama mjera u 2021. godini, nije bilo značajnijih odstupanja u odnosu na 2020. godinu. U skladu sa klasifikacijom novčanih podrški u poljoprivredi i ruralnom razvoju, na prvom mjestu po visini izdvojenih sredstava u 2021. godini se nalaze mjere direktnih podrški. Na drugom mjestu se nalaze mjere ruralnog razvoja, dok su na trećem mjestu opće usluge u poljoprivredi. Četvrto mjesto po visini izdvojenih sredstava pripada mjerama podrške tržištu, dok je na zadnjem mjestu nealocirano (ostalo).

Grafikon 3. Struktura poljoprivrednog budžeta u BiH, (u milionima KM)

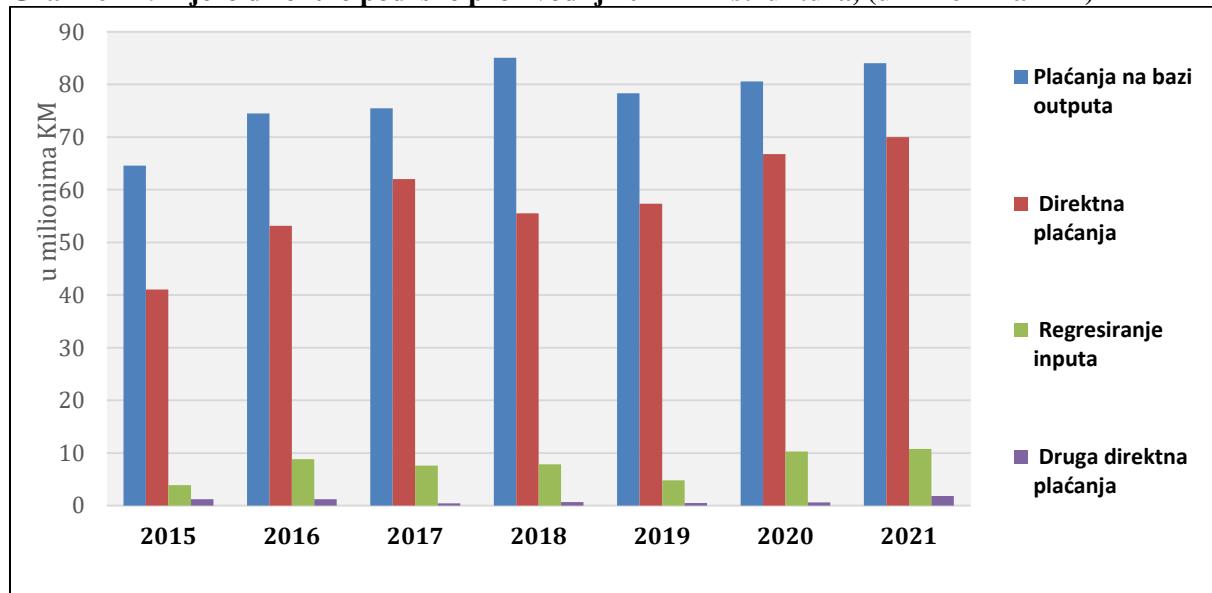

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

5.3.1. Mjere direktne podrške proizvođačima/proizvodnjama

Mjere direktne podrške proizvođačima predstavljaju mјere za koje se izdvaja najveći dio poljoprivrednog budžeta u Bosni i Hercegovini. U 2021. godini na račun mјera direktnih podrški izdvojeno je 166,5 miliona KM što u procentima iznosi oko 74,7% ukupnog budžeta izdvojenog u prethodnoj godini. U odnosu na godinu ranije, u 2021. godini je za mјere direktnih podrški izdvojeno oko 8 miliona KM.

Grafikon 4. Mjere direktne podrške proizvodnji u BiH – struktura, (u milionima KM)

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

Mjere direktnih podrški se klasificuju na četiri grupe mјera: plaćanja na bazi outputa, direktna plaćanja, regresiranje inputa i druga direktna plaćanja. Kao što se može vidjeti u Grafikonu 4, mјere plaćanja na bazi outputa se u okviru mјera direktnih podrški nalaze na prvom mjestu po visini izdvojenih sredstava. Za iste je u 2021. godini izdvojeno 84 miliona KM, a gledajući u odnosu na ukupni budžet, samo za ove mјere je izdvojeno oko 37%. Proizvod za koji se najviše

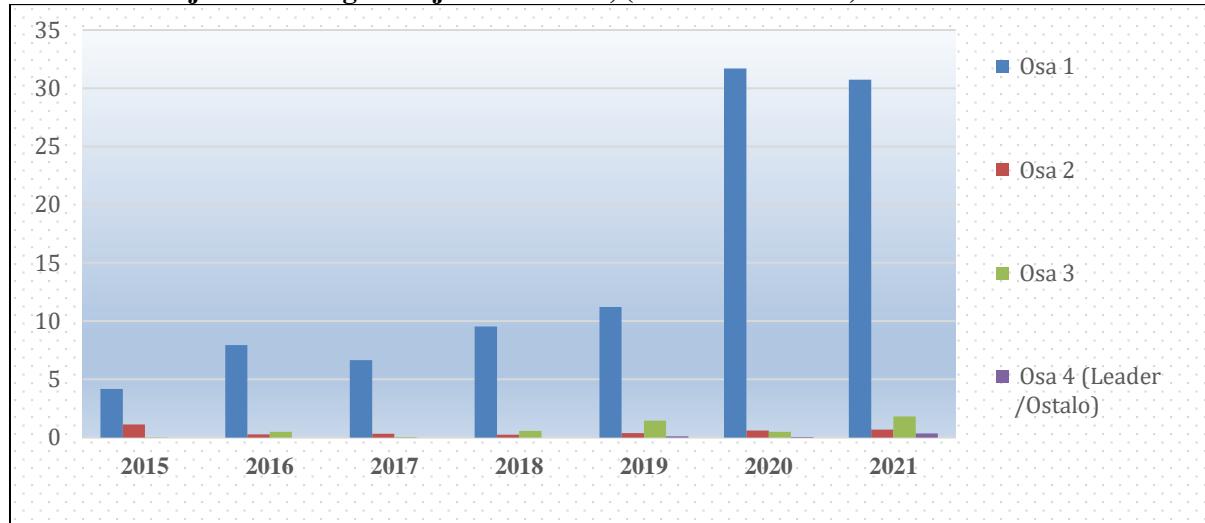
izdvaja u okviru plaćanja na bazi outputa jeste kravlje mlijeko za koje je izdvojeno skoro 73 miliona KM. Na drugom mjestu su direktna plaćanja za koje je u 2021. godini izdvojeno oko 70 miliona KM, odnosno 31,4% ukupnog budžeta za poljoprivrednu.

U okviru mjera direktnih podrški na trećem mjestu po izdvojenim sredstvima nalaze se mjere plaćanja za regresiranje inputa, za koje je izdvojeno 10,7 miliona KM, odnosno 4,8% ukupnog budžeta. Na posljednjem mjestu u okviru ove grupe mjera nalaze se druga direktna plaćanja, sa ukupno izdvojenim sredstvima u iznosu od oko 1,8 miliona KM.

5.3.2. Mjere ruralnog razvoja

Za mjere ruralnog razvoja u 2021. godini utrošeno je 33,5 miliona KM. Već je navedeno da su ove mjere na drugom mjestu po visini izdvojenih sredstava, te su u ukupnom budžetu učestvovali sa oko 15,1%. Grafikonom 5, predstavljena je struktura podrške ruralnom razvoju u periodu 2015-2021. godine. Kao što se može vidjeti, najveći dio sredstava isplaćen je za Osu 1. U okviru ove Ose, najviše sredstava je isplaćeno na ime nabavke mehanizacije i opreme i za izgradnju štalskih objekata.

Grafikon 5. Mjere ruralnog razvoja – struktura, (u milionima KM)

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

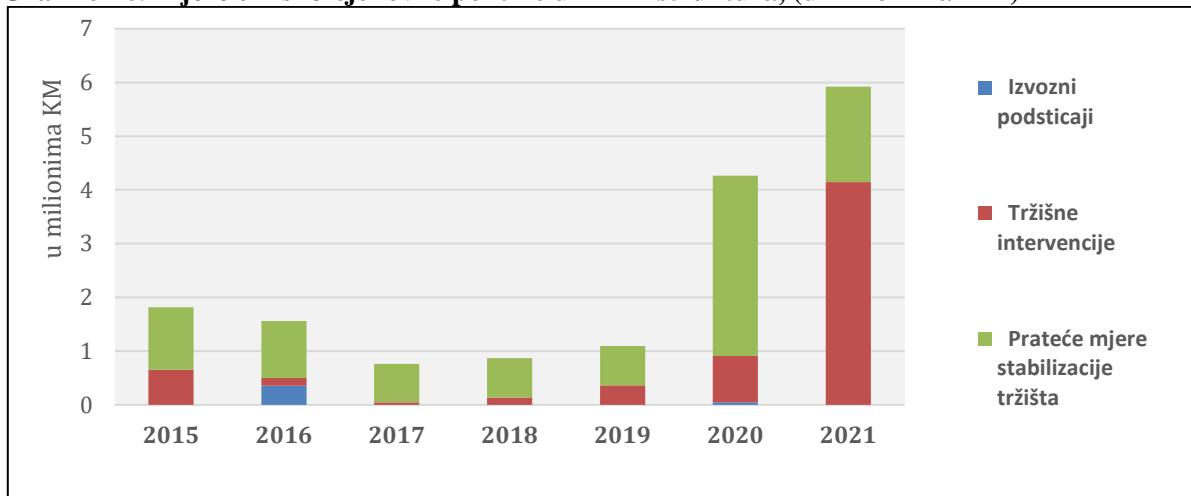
Iznos koji je utrošen na Osu 1 čini 13,8% ukupnog poljoprivrednog budžeta u 2021. godini. Na drugom mjestu po visini izdvojenih sredstava su mjere iz Ose 3, za koje je izdvojeno 1,8 miliona KM, odnosno 0,8% ukupnog poljoprivrednog budžeta. Najniža izdvajanja bilježe mjere koje pripadaju Osi 2 i Osi 4. Za mjere u okviru Ose 2 je izdvojeno svega 686 hiljada KM, dok je za mjere iz Ose 4 izdvojeno 350 hiljada KM.

5.3.3. Mjere tržišno-cjenovne politike

Glavni cilj mjera tržišno-cjenovne politike jeste da se istim osigura stabilnost domaćeg tržišta poljoprivrednih proizvoda, te samim time jača konkurentnost domaće poljoprivredne proizvodnje. Nažalost, u Bosni i Hercegovini još uvijek ne postoje sistemska rješenja koja bi omogućila da imamo stabilno tržište poljoprivrednih proizvoda. Izdvajanja za ove mjere su u prosjeku dosta niska, iako je u posljednje dvije godine došlo do određenih povećanja. U 2021. godini je na ime mjera tržišno-cjenovne politike izdvojeno 5,9 miliona KM, odnosno oko 2,7%

ukupnog poljoprivrednog budžeta. U posmatranom periodu (2015-2021.) ovo je najveći iznos izdvojen za ovu grupu mjera.

Grafikon 6. Mjere tržišno-cjenovne politike u BiH – struktura, (u milionima KM)

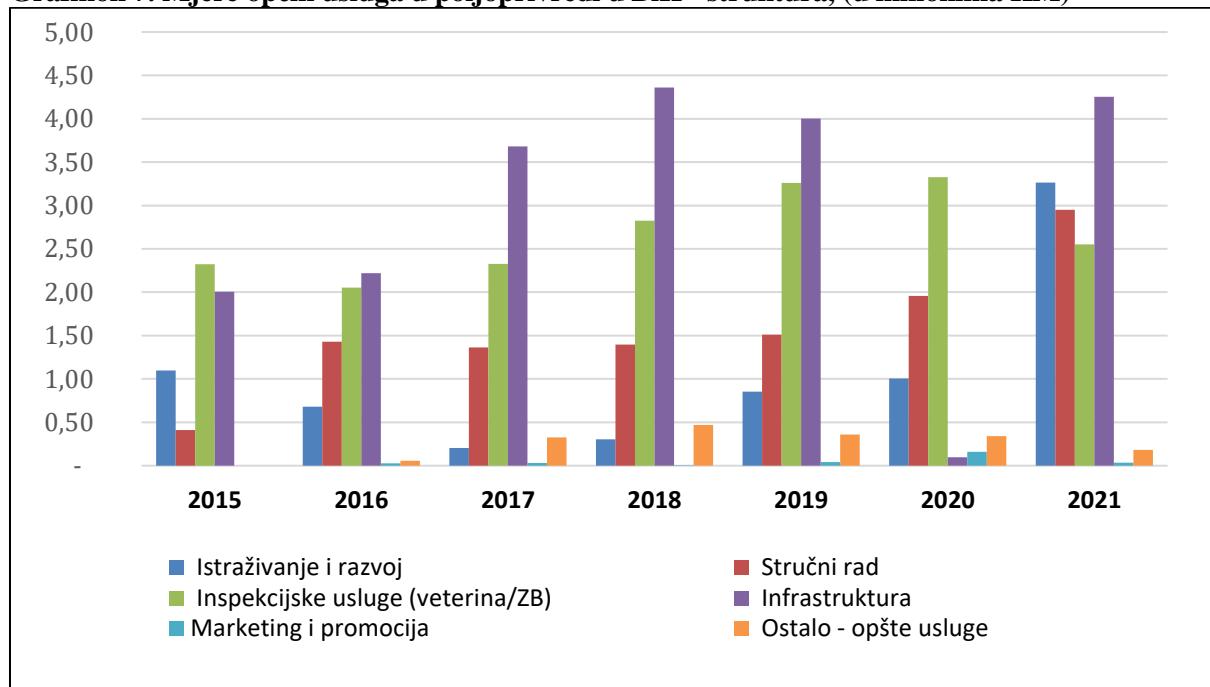
Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

U ovu grupu mjera spadaju izvozni podsticaji, tržišne intervencije i prateće mjere stabilizacije tržišta. U protekloj godini, na prvom mjestu po visini izdvojenih sredstva unutar ove grupe mjera su tržišne intervencije, za koje je izdvojeno oko 4,1 milion KM, odnosno 1,9% ukupnog poljoprivrednog budžeta. Ako pogledamo procentualno učešće tržišnih intervencija u okviru mjera tržišno-cjenovne politike, vidimo da je za iste izdvojeno 70%. Također, u Grafikonu 6 se može vidjeti da je u odnosu na 2020. godinu kao i na prethodne godine, 2021. godine ubjedljivo najveći iznos izdvojen za tržišne intervencije. Na drugom mjestu po visini izdvojenih sredstava nalaze se prateće mjere stabilizacije tržišta, za koje je u prošloj godini izdvojeno oko 1,8 miliona KM, odnosno oko 0,8% od ukupnog budžeta. Za izvozne podsticaje u 2021. godini nije bilo novčanih izdvajanja.

5.3.4. Mjere općih usluga u poljoprivredi

Mjere općih usluga u poljoprivredi u BiH su tokom 2021. godine podržane sa 13,2 miliona KM, što predstavlja 5,9% ukupno realiziranog poljoprivrednog budžeta. U prošloj godini je izdvojeno oko 92% više sredstava za ovu grupu mjera u odnosu na godinu ranije. Prema visini izdvojenih sredstava u okviru općih usluga na prvom mjestu se nalazi mjeru ulaganja u infrastrukturu. Za infrastrukturu je u prošloj godini izdvojeno 4,2 miliona KM, odnosno 1,9% ukupnog budžeta, što je značajno veći iznos od onog koji je izdvojen za istu ovu mjeru godinu ranije. Sljedeća grupa mjera po visini izdvojenih sredstava jesu mjeru istraživanje i razvoj, za koje je izdvojeno 3,3 miliona KM, a što procentualno iznosi oko 1,5% ukupnog poljoprivrednog budžeta. Sljedeće po visini izdvojenih sredstava jesu mjeru podrške za stručni rad, za koje je izdvojeno 2,9 miliona KM, odnosno 1,3% ukupnog budžeta za poljoprivredu. Na četvrtom mjestu se nalaze inspekcijske usluge sa izdvojenih 2,5 miliona KM. Mjere ostale opće usluge i marketing i promocija su u prošloj godini podsticani sa vrlo malim iznosima.

Grafikon 7. Mjere općih usluga u poljoprivredi u BiH - struktura, (u milionima KM)

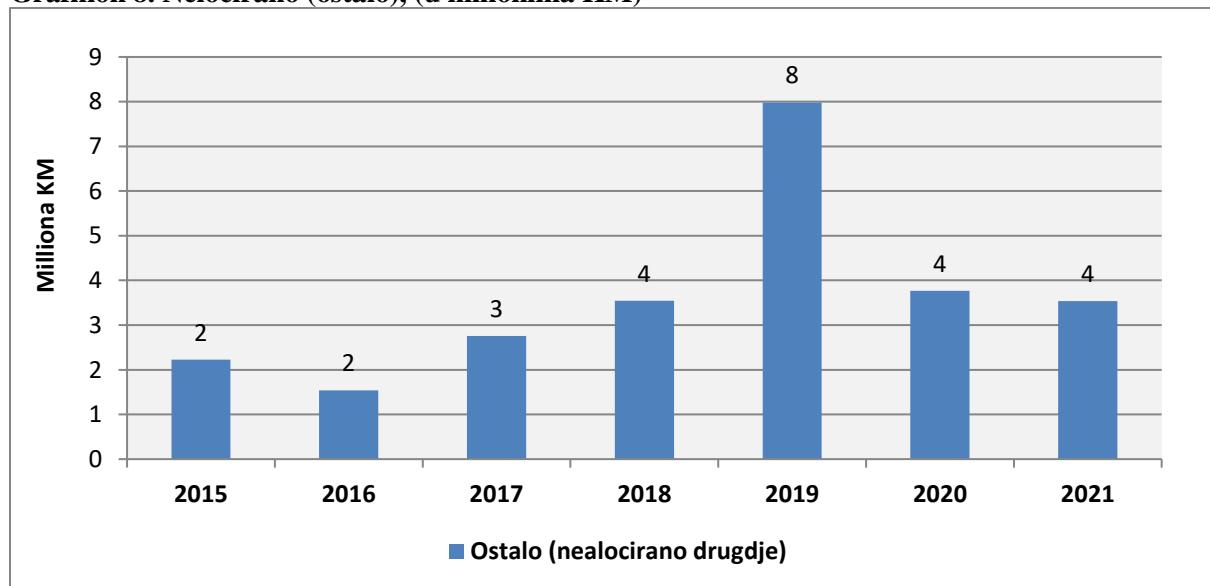

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

5.3.5. Nealocirano (ostalo)

Grupu nealocirano čine podrške u poljoprivredi i ruralnom razvoju koje se prema klasifikaciji ne mogu svrstati ni u jednu drugu grupu mjera. Iznos sredstava koji se nije mogao nigdje drugo klasificirati u 2021. godini je iznosio 3,5 miliona KM, odnosno oko 1,6% od ukupnog poljoprivrednog budžeta što predstavlja smanjenje u odnosu na godinu ranije kada je grupa mjera nealocirano učestvovala sa 1,8 u ukupnom poljoprivrednom budžetu.

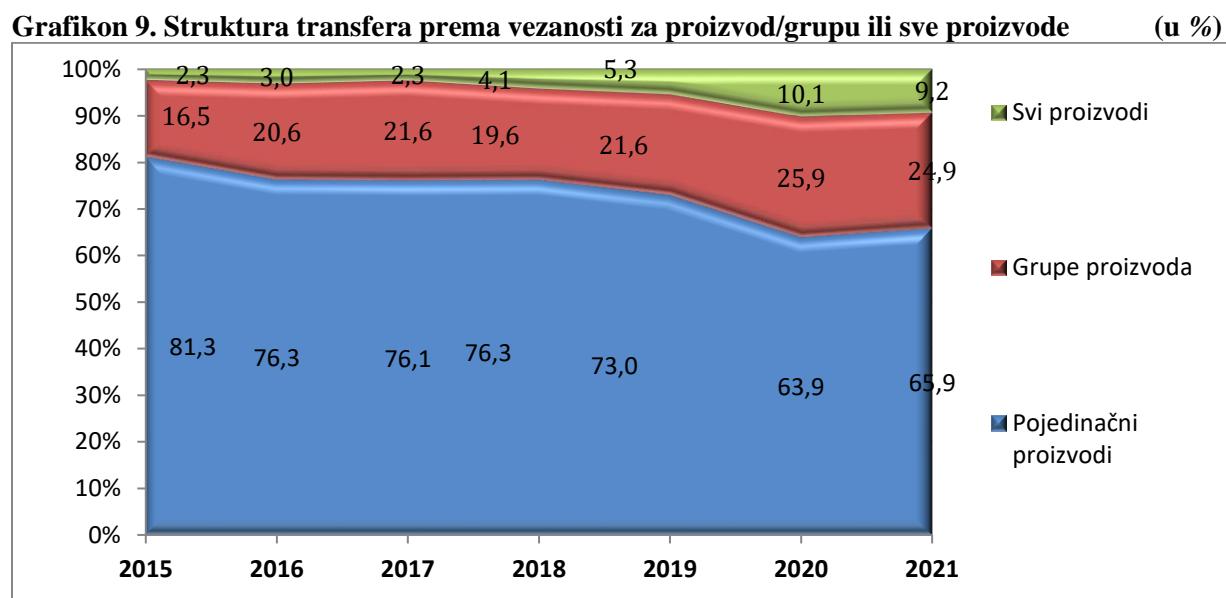
Grafikon 8. Nelocirano (ostalo), (u milionima KM)

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

5.4. Struktura podrške po proizvodima/proizvodnjama

Iz Grafikona 9, u kojem je predstavljena struktura podrške po proizvodima/proizvodnjama, može se vidjeti da je i tokom 2021. godine najveći iznos podrške utrošen na podršku pojedinačnim proizvodima. Za ovaj vid podrške u protekloj godini izdvojeno je nešto više od 128,5 miliona KM, ili 66% ukupnog poljoprivrednog budžeta.

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

Podrške za grupu proizvoda se nalaze na drugom mjestu, te je za iste u 2021. godini utrošeno oko 48,6 miliona KM, odnosno oko 25% ukupnog poljoprivrednog budžeta. Grupa mjera podrške koje se odnose na podršku svim proizvodima je prema visini izdvojenih sredstava na trećem mjestu. Za ovu grupu mjera je utrošeno skoro 18 miliona KM, odnosno 9,2% ukupnog poljoprivrednog budžeta.

Struktura podrške po proizvodima/grupama proizvoda je predstavljena u Tabeli 23. Evidentno je da je i tokom 2021. godine kravlje mlijeko dobilo najveći iznos podrške i to 43,7%, u odnosu na sve ostale proizvode/grupe proizvoda. Pored mlijeka značajnije je podržana proizvodnja goveđeg mesa koja participira u procentu od 5,74%, te svinjskog mesa 4,58%. Ostali pojedinični proizvodi su ispod 4% učešća.

Tabela 23. Distribucija podrški po proizvodima/grupama proizvoda, (%)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Mlijeko (kravlje)	55.86	49.18	50.36	51.25	45.48	40,84	43,70
Mlijeko (ovčje i kozje)	0.20	0.14	0.23	0.24	0.32	0,35	0,35
Goveđe meso	5.23	7.41	6.51	6.65	6.37	4,15	5,74
Svinjsko meso	3.14	3.42	3.45	4.52	5.23	2,26	4,58
Ovčje meso	0.11	0.14	0.00	0.27	-	0,10	0,00
Pileće meso	1.85	1.80	1.53	1.61	1.94	1,47	3,25
Jaja	0.54	0.32	0.32	0.41	0.42	0,44	0,42
Med	0.67	0.84	1.09	1.31	1.59	4,03	2,08

Riba	1.98	1.84	1.79	1.51	1.74	1,84	0,03
Ćurići	0.00	0.00	0.00	0.00	-	0,06	0,00
Konji	0.00	0.03	0.03	0.03	0.03	1,18	0,00
Biljna							
Pšenica	5.25	6.97	7.29	5.44	6.59	2,70	2,02
Kukuruz	3.66	1.90	1.84	1.13	1.13	1,22	1,70
Ječam	0.28	0.49	0.42	0.28	0.63	0,49	0,16
Duhan	0.37	0.29	0.25	0.24	0.14	1,15	0,09
Krompir	0.32	0.51	0.17	0.15	0.15	0,87	0,55
Soja	0.44	0.09	0.01	0.43	0.40	0,18	0,03
Grožđe	0.97	0.57	0.54	0.48	0.54	-	0,84
Gljive	0.06	0.08	0.09	0.06	0.02	0,13	0,16
Ljekovito i aromatsko bilje	0.36	0.33	0.16	0.26	0.32	0,39	0,13
Grupe proizvoda							
Povrće	2.43	2.77	3.51	3.23	3.52	4,59	3,96
Voće	3.29	5.36	4.25	5.13	4.72	6,61	4,89
Žitarice	0.17	0.29	0.33	1.45	2.08	0,95	0,15
Krmno i industrijsko bilje	0.44	1.18	1.10	1.10	1.32	0,65	2,62
Biljna proizvodnja generalno	4.38	6.01	5.53	5.13	3.42	5,85	5,94
Mlijeko i meso - goveda	0.78	0.55	2.10	0.35	2.78	3,72	2,67
Mlijeko meso ovce/koze	4.96	4.48	4.76	3.24	3.80	3,54	4,70
Svi proizvodi	2.26	3.05	2.34	4.11	5.32	10,12	9,21
UKUPNO	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	100	100

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, na osnovu podataka entitetskih/kantonalnih ministarstava poljoprivrede i Odjeljenja za poljoprivredu Brčko distrikta BiH

5.5.Poljoprivredne podrške u regiji i poređenje sa podrškama u Bosni i Hercegovini

U nastavku su ukratko predstavljene visina i struktura poljoprivrednih podrški koje su tokom 2021. godine isplaćene u zemljama regije, te su poređene sa podrškama isplaćenim u našoj zemlji.

Srbija – Kao i prethodnih godina, Srbija je i u 2021. godini lider po izdvajajući za poljoprivredu i ruralni razvoj u regionu. U 2021. godini, ova susjedna zemlja je izdvojila 377,54 miliona eura za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju. U odnosu na 2020. godinu, Srbija bilježi veća izdvajanja za poljoprivredu za značajnih 17,36%, što je uglavnom rezultat većih izdvajanja za mjere IPARD-a i mjere direktnih plaćanja. Uvidom u strukturu podrške, evidentno je da su tokom 2021. godine najveća izdvajanja bila za direktna plaćanja u iznosu od 265,98 miliona eura. Za mjere ruralnog razvoja izdvojeno je 59,62 milion eura, dok je iz IPARD fonda Srbija uspjela povući 45,8 miliona eura. Nešto manje iznose podrški zabilježile su mjere koje se odnose na kreditne podrške u poljoprivredi i to 3,99 milion eura, te mjere posebnih poticaja - 2,12 miliona eura.

Tabela 24. Struktura podsticaja u Srbiji za 2021. godinu, (eura)

Obim sredstava	Iznos
Obim sredstava za direktna plaćanja	265,987,759.44
Obim sredstava za podsticaje za mjere ruralnog razvoja	59,629,074.52
Obim sredstava za kreditnu podršku u poljoprivredi	3,997,958.49
Obim sredstava za posebne podsticaje	2,126,573.66
Obim sredstava za IPARD podsticaje ukupno	45,804,959.17
Sredstva iz nacionalnog proračuna za IPARD	5,650,995.24
Sredstva iz pomoći EU	40,153,963.93
Ukupno	377,546,325.28

Izvor: Uredba o raspodjeli podsticaja u poljoprivredi i ruralnom razvoju 2021. godinu

Republika Sjeverna Makedonija – Republika Sjeverna Makedonija je na drugom mjestu po izdvajanjima za poljoprivredu u regiji sa 122,27 miliona eura koliko je izdvojeno u 2021. godini, što je za 2% manje u odnosu na 2020. godinu. U 2021. godini, značajno su smanjena izdvajanja za mjere direktnih plaćanja za 52,02 miliona eura u poređenju sa 2020. godinom. U ovoj godini u strukturu budžeta ušla su i dugovanja iz ranijih godina, koja čine 72,9 % ukupnog budžeta za 2021. godinu.

Tabela 25: Struktura podsticaja u Makedoniji 2021. godine (eura)

Struktura	Iznos
Direktna plaćanja	27,873,392.86
Ruralni razvoj	5,194,886.36
Dug iz ranijih godina	89,210,631.17
Ukupno	122,278,910.39

Izvor: Dokumenti Republike Makedonije dostupni na stranici Agencije za agrarna plaćanja Republike Sjeverne Makedonije

Crna Gora – Crna Gora je na posljednjem mjestu po izdvajanjima za poljoprivredu u regiji sa 44,82 miliona eura koliko je izdvojeno tokom 2021. godine, što je manje za 35%, u odnosu na godinu ranije. Predstavljeni pad izdvojenih sredstava podrške je prvenstveno posljedica smanjenja izdvajanja za IPARD, a onda i prestanak programa MIDAS 2. Crna Gora je u odnosu na ostale zemlje regije specifična po tome što jedina pruža veću podršku mjerama ruralnog razvoja u odnosu na mjere tržišno-cjenovne politike, u okviru kojih dominira iznos za direktna plaćanja.

Tabela 26. Struktura proračuna za poljoprivredu u Crnoj Gori za 2021. godinu (eura)

Mjere	Iznos
1. Mjere tržišno-cjenovne politike	10,883,197.94
1.1 Direktna plaćanja	10,323,197.94
1.2 Mjere za stabilizaciju tržišta	560,000.00
2. Mjere Ruralnog razvoja	22,752,000.00
3. Podrška općim servisima u poljoprivredi	1,225,000.00
4. Socijalni transferi seoskom stanovništvu	3,120,000.00
5. Podrška razvoju sektora morskog ribarstva	3,061,000.00
6. Podrška razvoju sektora slatkovodnog ribarstva	289,000.00
7. Operativni programi uprave	3,494,250.00
Ukupno	44,824,447.94

Izvor: Uredba o uslovima, načinu i dinamici provođenja mjera agrarne politike za 2021. godinu

5.6. Poređenje poljoprivrednih podrški zemalja regije sa podrškom poljoprivredi u BiH

U Tabeli 4, su predstavljeni iznosi realizirane podrške BiH i zemalja regije, u periodu od 2019-2021. godine. Evidentno je da je Srbija lider po izdvajanjima tokom cijelog period posmatranja u odnosu na kako BiH tako i ostale zemlje iz okruženja. Poznato je da je Srbija najveća zemlja u regiji po površini i da ima najveći broj stanovnika, te samim time i najveći broj poljoprivrednih proizvođača koji koriste podršku. Druga po visini izdvajanja za podršku poljoprivredi i ruralnom razvoju je Sjeverna Makedonija, dok je BiH na trećem mjestu. Na posljednjem, četvrtom mjestu je Crna Gora. Potrebno je naglasiti, da je BiH trenutno jedina zemlja u regiji koja ne koristi podrške iz IPARD fonda.

Tabela 27: Ukupni budžeti u posmatranim zemljama za period 2019-2021, (eura)

Godina	Srbija	Sjeverna Makedonija	Crna Gora	BiH
2019	313,475,279.00	142,073,643.35	45,276,500.00	88.600.440,00
2020	311,999,659.78	124,709,624.18	60,722,500.00	105,327,912.13
2021	377,546,325.28	122,278,910.39	44,824,447.94	113,921,143.45

Izvor: Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH na osnovu objavljenih podataka zemalja koje su posmatrane

5.7. Podrška Evropske unije za konkurentnost poljoprivrede i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini (EU4AGRI)

Projekt „Podrška Evropske unije za konkurentnost poljoprivrede i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini (EU4AGRI)“ je četverogodišnja inicijativa Evropske unije (2020-2024), sa ciljem modernizacije poljoprivredno-prehrabnenog sektora, otvaranja novih i zadržavanja postojećih radnih mesta, te podrške oporavku od krize prouzrokovane COVID-19 virusom u BiH. Projekt EU4AGRI primarno je finansiran sredstvima Evropske unije (EU) u okviru Instrumenta za prepristupnu pomoć (IPA). Vrijednost projekta je 20 miliona eura, uz zajedničko sufinsaniranje Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP) i Češke razvojne agencije (CzDA). Težište projekta je na povećanju ulaganja u poljoprivredno-prehrabeni sektor i podizanju nivoa znanja i vještina poljoprivrednih proizvođača u ruralnim područjima. Projekt EU4Agri je u cijelosti uskladen i sa „Strateškim planom ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument“, izrađenim s ciljem utvrđivanja pravaca razvoja sektora poljoprivrede i ruralnog razvoja BiH.

Projekt je implementiran u saradnji UNDP - a i partnerskih institucija iz BiH (relevantne državne i entitetske institucije, kao i institucije BD BiH¹²). Predstavnici partnerskih institucija su učestvovali u formi vanjskih posmatrača.

Tokom 2021. godine, objavljeno je ukupno tri (3) javna poziva i to:

1. Javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava investicijama za unapređenje i razvoj ruralne/lokalne tržišne infrastrukture (06.05.2021.)
2. Javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava investicijama u prerađivačke kapacitete i marketing poljoprivredno – prehrabnenih proizvoda (04.10.2021.)
3. Javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava investicijama za unapređenje i razvoj ruralne/lokalne tržišne infrastrukture (21.10.2021.)

12 Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Kancelarija za harmonizaciju i koordinaciju sistema plaćanja u poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva vodoprivrede RS i Odjeljenje za poljoprivredu Brčko distrikta BiH.

Kada je riječ o isplatama sredstava podrške na račune korisnika tokom 2021. godine, poljoprivrednim proizvođačima u BiH je isplaćeno ukupno 4,76 miliona KM, na osnovu sljedećih mjera podrške:

1. Investicija u prerađivačke kapacitete i marketing poljoprivredno prehrambenih proizvoda (3,51 mil KM, 16 korisnika); i
2. Primarna poljoprivredna proizvodnja (1,25 mil KM, 16 korisnika).

5.8.IPA III – Instrument for Pre-Accession Assistance (2021 – 2027)

Od 1. januara 2021. godine, na snazi je novo programsko razdoblje IPA instrumenta, *IPA III – Instrument for Pre-Accession Assistance (2021– 2027)*. Riječ je o sveobuhvatnom instrumentu pomoći EU, nasljedniku IPA II, koji je planiran i programiran za period 2021-2027. godine.

Uspostavljanje i mehanizmi implementacije su definirani sljedećim regulativama:

- Regulativa (EU) 2021/1529 Evropskog parlamenta i Vijeća o uspostavi Instrumenta pretprištupne pomoći (IPA III) od 15. septembra 2021. godine; i
- Provedbena regulativa (EU) 2021/2236 o posebnim pravilima primjene Uredbe (EU) 2021/1529 Evropskog parlamenta i Vijeća o uspostavi Instrumenta pretprištupne pomoći (IPA III) od 15. decembra 2021. godine.

Pretprištupnom pomoći podržće se korisnici u donošenju i provedbi ključnih političkih, institucijskih, socijalnih i ekonomskih reformi radi poštivanja vrijednosti EU-a i postepenog usklađivanja sa pravilima, standardima i politikama EU. Navedeno predstavlja opći cilj IPA III instrumenta, koji ima i sljedeće posebne ciljeve:

- a) Ojačati vladavinu zakona, demokratiju, poštivanje ljudskih prava, osnovnih prava i međunarodnog prava, kao i poboljšati upravljanje migracijama, uključujući upravljanje granicama;
- b) Povećati efikasnost javne uprave i podržati strukturne reforme i dobro upravljanje na svim nivoima;
- c) Oblikovati pravila, standarde, politike i prakse korisnika u skladu s onima Unije i jačati pomirenje i dobrosusjedske odnose;
- d) Ojačati ekonomski i socijalni razvoj uključujući povećanu povezanost i regionalni razvoj, poljoprivredu i ruralni razvoj te politike socijalne zaštite i zapošljavanja, ojačati zaštitu okoliša, povećati otpornost na klimatske promjene, ubrzati prelazak na ekonomiju s niskim udjelom ugljika i razvijati digitalnu ekonomiju.

Za razliku od IPA II, gdje su područja djelovanja bila definirana kao područja politika uz naglašen sektorski pristup, IPA III ima novu strukturu i djelovaće se kroz 5 „tematskih prozora“ i po „tematskim prioritetima“.

U okviru svakog tematskog prozora su definirani tematski prioriteti kako slijedi:

1. vladavina prava, osnovna prava i demokratija;
2. dobra uprava, usklađenost sa Aquis, dobrosusjedski odnosi i strateška komunikacija;
3. Zelena agenda i održiva povezanost;
4. konkurentnost i inkluzivan rast; i
5. teritorijalna i prekogranična saradnja.

Kao i do sada, pomoć u okviru IPA III provodiće se putem direktnog i indirektnog upravljanja kroz godišnje ili višegodišnje Akcione planove i mjere. Programiranje i provedba pomoći u okviru IPA III prvenstveno su odgovornost korisnika IPA III. Zemlja korisnica IPA III je u obavezi da imenuje koordinatora instrumenta IPA. Koordinator IPA III instrumenta osigurava blisku vezu između korištenja sredstava iz Instrumenta IPA III i samog procesa pristupanja.

Glavni je sagovornik Komisije u cijelokupnom postupku koordinacije programiranja u skladu sa ciljevima i tematskim prioritetima u programskom okviru Instrumenta IPA III.

Provedbenom Regulativom IPA III definirane su posebne odredbe za pomoć u oblasti ruralnog razvoja. Podrška za ruralni razvoj podliježe višegodišnjem programu, koji je višegodišnji akcioni plan, izrađuju ga i nakon savjetovanja sa odgovarajućim učesnicima podnose Komisiji tijela koja odredi zemlja korisnica Instrumenta IPA III. Programe ruralnog razvoja, koji sadrže odabrane mјere za finansiranje iz Evropskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, provode korisnici Instrumenta IPA III indirektnim upravljanjem. Strukturu za implementaciju programa ruralnog razvoja čine:

- Agencija za ruralni razvoj u okviru instrumenta IPA; i
- Upravljačko tijelo Instrumenta pretpriistupne pomoći za ruralni razvoj (IPARD), koji blisko sarađuju.

Tabela 28. IPA III alokacije¹³ (u milionima eura)

IPA III tematski prozor	%	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Ukupno
Vladavina prava, osnovna prava i demokratija	15.13	281	287	292	298	304	310	317	2.089
Dobra uprava, usklađenost sa Aquis, dobrosusjedski odnosi i strateška komunikacija	16.59	308	314	321	327	333	340	347	2.291
Zelena agenda i održiva povezanost	42.45	788	804	820	837	853	870	888	5.860
Konkurentnost i inkluzivan rast	22.31	414	422	431	440	448	457	467	3.080
Teritorijalna i prekogranična saradnja	3.51	65	66	68	69	71	72	73	485
Ukupan operativan budžet	100	1.855	1.894	1.932	1.971	2.010	2.051	2.093	13.804
Administrativni troškovi		49	49	50	51	52	53	54	357
Ukupno	100	1.904	1.943	1.982	2.022	2.062	2.104	2.147	14.162

Investicijski projekti u okviru programa ruralnog razvoja ostaju prihvatljivi za finansiranje iz sredstava Unije pod uslovom da se znatno ne promijene u periodu od pet godina nakon konačne isplate. Praćenje implementacije podrške za ruralni razvoj obavlja sektorski odbor za praćenje Instrumenta pretpriistupne pomoći za ruralni razvoj (IPARD). Prema regulatornom okviru za IPA III, u periodu od 2021-2027. godine, EU će u vidu pomoći zemljama na putu u EU doznačiti 14,162 milijardi eura. Kao i do sada, pomoć je dostupna zemljama kandidatima za članstvo, zatim potencijalnim kandidatima, te zemljama članicama za programe prekogranične saradnje sa zemljama u fazi pristupa¹⁴

5.9.Zajednička poljoprivredna politika (CAP-Common Agriculture Policy) za period 2021 – 2027. godine

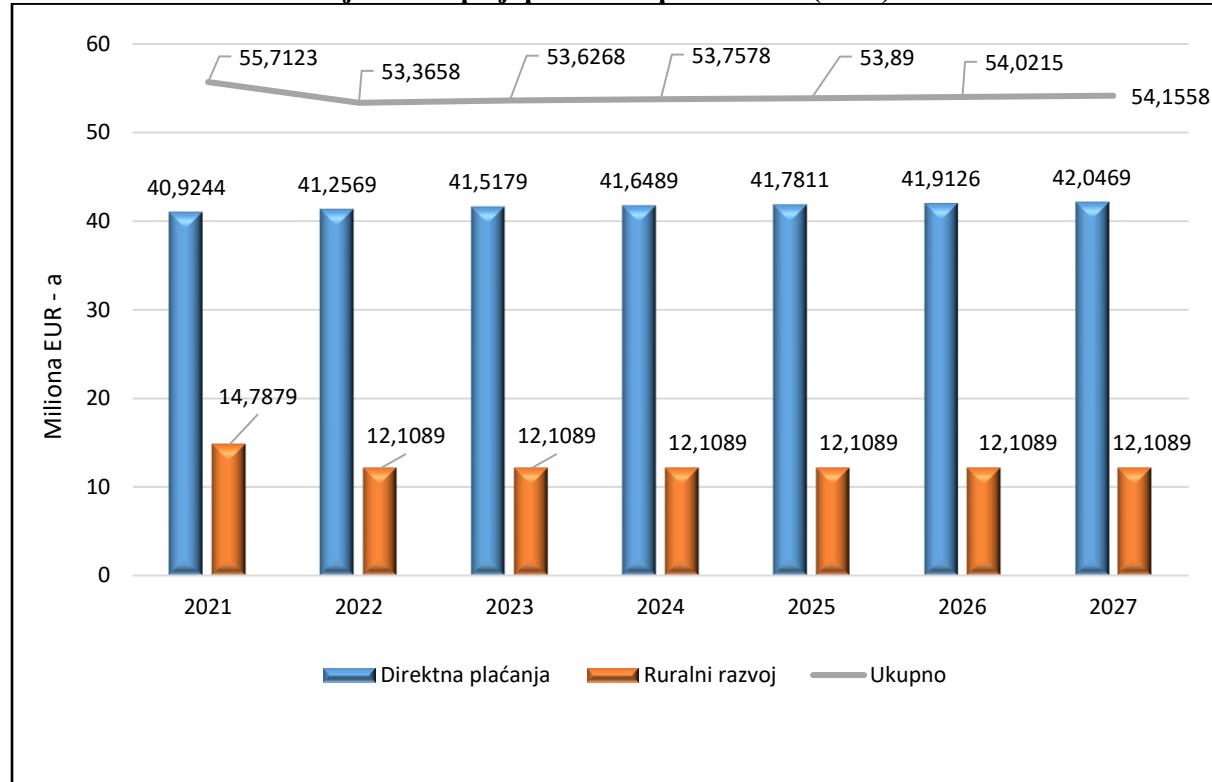
U Evropskoj uniji je počelo novo finansijsko razdoblje Zajedničke poljoprivredne politike (2021–2027) u dalnjem tekstu: ZPP. Budžet namijenjen za finansiranje nove Zajedničke poljoprivredne politike iznosi 386,6 milijardi eura, što predstavlja povećanje u iznosu od 36,6 milijardi eura ili za 10% u odnosu na ZPP 2014 – 2020. godine. Za direktnе podrške je alocirana

¹³Izvor: IPA programski okvir za period 2021-2027. godina

¹⁴ Republika Albanija, Bosna i Hercegovina, Island, Kosovo*(Ovaj naziv ne prejudicira status Kosova i u skladu je sa Rezolucijom 1244 VS UN i odlukom Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti), Crna Gora, Republika Sjeverna Makedonija, Republika Srbija i Republika Turska.

291,1 milijarda eura ili 75,3% ukupnog ZPP budžeta, od čega je 270 milijardi eura namijenjeno za podršku dohotku, a ostatak je namijenjen za podršku poljoprivrednim tržištima. Ukupna alokacija za podršku ruralnom razvoju iznosi 95,5 milijardi eura, što uključuje 8,1 milijardu eura iz Instrumenta za oporavak EU koji će pomoći u rješavanju posljedica pandemije COVID-19.

Grafikon 10. Budžet za Zajedničku poljoprivrednu politiku EU (CAP)

Izvor: EU Commission – Multiannual financial framework 2014-2020 and financing of the CAP

Tokom prve dvije godine ZPP 2021-2027. godine, nastavit će se primjenjivati postojeće Regulative (ZPP 2014-2020), kako je utvrđeno u prelaznoj Regulativi usvojenoj 23. decembra 2020. Nova ZPP značajno će pojednostaviti i modernizirati način rada politike, pružajući značajnu dodatnu vrijednost poljoprivrednicima i društvu u cjelini. Evropska komisija je kao najvažnije prioritete ZPP nakon 2020. godine naznačila veći nivo očekivanja u pogledu politike u području okoliša i klime, te bolje usmjeravanje podrške kao i jače oslanjanje na uspješnu vezu između istraživanja, inovacija i savjetovanja. Predložila je i način na koji se može poboljšati uspješnost ZPP, novi model ostvarivanja politike kako bi se cilj politike preusmjeroio sa usklađenosti na uspješnost, te se u nadležnosti EU-a i država članica uvelo više supsidijarnosti. Novi model usmjeren je na bolje postizanje ciljeva Evropske unije na temelju strateškog planiranja, široke političke intervencije i zajedničkih pokazatelja uspješnosti, čime se poboljšava usklađenost politika u okviru budućeg ZPP sa drugim ciljevima Evropske unije.

6. TRGOVINA POLJOPRIVREDNO-PREHRAMBENIM PROIZVODIMA

Ukupan obim razmjene u trgovini poljoprivredno-prehrambenim proizvodima Bosne i Hercegovine u 2021. godini je dostigla vrijednost od 4.324 miliona KM i veća je za 11% od vrijednosti ukupne razmjene iz prethodne godine. Udio uvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u BiH u ukupnom uvozu svih roba u 2021. godini je iznosio 16%, dok je na strani izvoza taj udio u ukupnom izvozu iz BiH bio manji i iznosio je nešto više od 6%.

Tabela 29. Vanjskotrgovinska razmjena poljoprivredno-prehrambenih proizvoda* BiH sa svijetom (2020-2021. godina), Miliona KM

	2020	2021	Indeks 2021/2020
Uvoz	3.049	3.410	112
Izvoz	857	914	107
Obim trgovinske razmjene	3.906	4.324	111
Deficit	-2.192	-2.496	114
Pokrivenost (%)	28	27	96

Izvor: Agencija za statistiku BiH

*Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po HS klasifikaciji (CN 1-24)

Uvoz poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u Bosnu i Hercegovinu je u 2021. godini dostigao vrijednost od 3.410 miliona KM (veći je za 12% u odnosu na prethodnu godinu), dok je izvoz iz Bosne i Hercegovine iznosio 914 miliona KM (veći je za 7% u odnosu na prethodnu godinu). Kao rezultat navedenog zabilježen je deficit u iznosu od 2.496 miliona KM što je u poređenju sa prethodnom godinom više za 304 miliona KM ili 14%.

Kriza uzrokovana koronavirusom posebno u toku 2019. i 2020. godine, otežala je uslove transporta robe te poremećaj na tržištu, posebno pad potražnje i prodaje robe. Ipak 2021. godina se karakterizira kao povoljna za izvoz poljoprivredno prehrambenih proizvoda s obzirom da je izvoz dostigao vrijednost od 914 miliona KM i pored smanjenog izvoza na tursko tržište kao jedno od značajnijih izvoznih tržišta. Odluka prištinskih vlasti za ukidanje zaštitne mjere tj. carine na uvoz svih roba iz Bosne i Hercegovine uticala je da je izvoz količinski i vrijednosno враћen na nivo prije uvedenih mjeru.

Pokrivenost uvoza izvozom poljoprivredno-prehrambenih proizvoda u 2021. godini je iznosila 27% i neznatno je manja u poređenju sa prethodnom godinom kada je iznosila 28%.

Evropska unija je i dalje najznačajniji vanjskotrgovinski partner, s obzirom da je u 2021. godini oko 47% izvoza poljoprivredno-prehrambenih proizvoda plasirano na ovo tržište, 40% u CEFTA-u, Tursku 10%, zemlje ostatka svijeta 6% i EFTA-u 2%. Na tržište Bosne i Hercegovine se najviše uvozilo poljoprivredno-prehrambeni proizvod porijekлом iz Evropske unije i to oko 57%, zemalja CEFTA oko 28%, zemalja koje čine ostatak svijeta 12%, Turske oko 3% i EFTA-e 0,2%.

Posmatrano po regijama u 2021. godini u odnosu na 2020. godine rast izvoza poljoprivrednih proizvoda je zabilježen kod izvoza u EU i to za 31%, CEFTA ZA 18% i EFTA za 10%, dok se u izvozu ka Turskoj bilježi pad izvoza za 68% i ostatak svijeta za 14%. U isto vrijeme, uvoz poljoprivrednih proizvoda bilježi rast iz svih regionala. Bosna i Hercegovina sa EFTA bilježi suficit u razmjeni poljoprivrednih proizvoda u visini od 15 miliona KM ili 15%.

Promjena u razmjeni poljoprivrednih proizvoda između Bosne i Hercegovine i Turske je uslijedila tokom 2021. godine s obzirom na značajan pad izvoza i pojavu deficita. Izvoz je u 2021. godini iznosio 43 miliona KM i manji je za 91 milion KM ili 68% u poređenju sa prethodnom godinom. Ovakav značajan pad vrijednosti izvoza je posljedica pada vrijednosti turske lire što se odrazilo direktno na pad konkurentnosti i poskupljenje BiH proizvoda na ovom tržištu.

Tabela 30. Uporedni pregled BiH razmjene poljoprivrednim proizvodima po regionima (miliona KM)

Regije	2020	2021	Indeks 2021/2020
UVOD			
EU	1.671	1.932	116
CEFTA	891	938	105
EFTA	7	7	100
UoST	84	110	131
Ostatak svijeta	396	424	107
Ukupno	3.049	3.410	112
IZVOZ			
EU	329	430	131
CEFTA	309	364	118
EFTA	20	22	110
UoST	135	43	32
Ostatak svijeta	64	55	86
Ukupno	857	914	107
TRGOVINSKI BILANS			
EU	-1.342	-1.502	112
CEFTA	-582	-574	99
EFTA	13	15	115
UoST	51	-67	
Ostatak svijeta	-332	-369	111
Ukupno	-2.192	-2.496	114

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po HS klasifikaciji (CN 1-24)

Bosna i Hercegovina je od poljoprivrednih proizvoda (u skladu sa HS nomenklaturom) najviše uvozila ostale prehrambene proizvode – sirupe u vrijednosti od 193 miliona KM kod kojih je zabilježen rast vrijednosti uvoza od 13% u odnosu na 2020. godinu. Na drugom mjestu su komadi goveđeg mesa sa kostima u vrijednosti od 165 miliona KM kod kojih je zabilježen rast vrijednosti uvoza od 30%, zatim ostala pšenica i suražica u vrijednosti od 122 miliona KM kod koje je također zabilježen rast uvoza od 3%.

Tabela 31. Uvoz najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda u BiH (miliona KM)

Proizvodi	2020	2021	Indeks 2021/2020
Ostali prehrambeni proizvodi – sirupi (laktozni, izoglukozni, glukozni, voćni)	170	193	113
Goveđe meso, svježe ili rashlađeno -ostali komadi sa kostima	127	165	130
Ostala pšenica i suražica	118	122	103
Pivo dobijeno od slada	104	117	112

Ostali preparati za prehranu životinja	108	99	92
Vode, uključujući mineralne vode i gazirane vode, sa dodatim šećerom ili drugim sredstvima za zaslađivanje ili aromatizaciju	71	90	126
Kafa, ne pržena sa kofeinom	63	78	125
Čokolada i ostali prehrambeni proizvodi koji sadrže kakao: ostali	67	77	115
Cigarete koje sadrže duhan	68	70	103
Ostali sir	55	68	123
Ukupno top 10	951	1.078	113
Ukupno CN 1-24	3.049	3.410	112

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po HS klasifikaciji (CN 1-24)

U 2021. godini, BiH je od poljoprivrednih proizvoda najviše izvozila maline, kupine, dudove u vrijednosti od 100 miliona KM i ostvarila rast od 43% u odnosu na 2020. godinu, pripremljeni ili konzervirani proizvodi od kokošijeg mesa od 65 miliona KM i rast od 29%, te ulje od sjemena suncokreta ili šafranike, za tehničke ili industrijske svrhe u vrijednosti od 64 miliona KM gdje je u odnosu na prethodnu godinu zabilježen pad od 2%.

Tabela 32. Izvoz najznačajnijih poljoprivrednih proizvoda iz BiH (miliona KM)

Proizvodi	2020	2021	Indeks 2021/2020
Maline, kupine, dudovi (murve)	70	100	143
Pripremljeni ili konzervirani proizvodi od kokoši vrste Gallus domesticus	50	65	129
Ulje od sjemena suncokreta, šafranike ili pamuka i njihove frakcije-ostalo	65	64	98
Mlijeko i pavlaka, nekoncentrirana sadržajem masti većim od 1%, ali ne većim od 6% po masi	66	59	89
Slatki keksi	29	34	119
Vode, uključujući mineralne vode i gazirane vode	33	33	100
Vafli i oblatne	20	25	126
Pšenica i suražica - ostala	14	18	130
Pripremljeni ili konzervirani puževi, osim morskih puževa	12	16	140
Uljane pogače i ostali čvrsti ostaci dobijeni pri ekstrakciji ulja od soje, nemljeveni, mljeveni ili peletizovani	4	16	429
Ukupno top 10	362	430	119
Ukupni izvoz CN 1-24	857	914	107

Izvor: Agencija za statistiku BiH

* Poljoprivredni proizvodi su razvrstani po HS klasifikaciji (CN 1-24)

7. REALIZACIJA MJERA I PRIORITETA U OBLASTI POLJOPRIVREDE, ISHRANE I RURALNOG RAZVOJA U 2021. GODINI

7.1. Zakonska regulativa

Unapređenje pravnog i regulatornog okvira u svrhu povećanja konkurentnosti poljoprivrede, prehrambene industrije i ruralnih područja u Republici Srpskoj je ostvaren usvajanjem:

- Strategije razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske za period 2021-2027¹⁵;
- Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stočarstvu¹⁶;
- Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ribarstvu¹⁷;
- Programa uzgoja goveda u Republici Srpskoj¹⁸.

Također, tokom 2021. godine je izrađeno i nekoliko nacrtova zakona, koji će u predstojećem periodu biti upućeni u daljnju proceduru, kao što su Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju, Zakon o podsticajima u poljoprivredi i ruralnom razvoju, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednim zadugama i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o pčelarstvu.

Podzakonski akti koji su usvojeni tokom 2021. godine su:

- Pravilnik o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za razvoj poljoprivrede i sela („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 8/21); i
- Pravilnik o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podsticaja za kapitalne investicije u poljoprivrednoj proizvodnji („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 13/21).

U cilju razvoja institucionalnog i pravnog okvira usklađenog sa EU standardima Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva je radilo na izradi:

- Nacrt zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju (u fazi usaglašavanja);
- Nacrt zakona o novčanim podrškama u poljoprivredi i ruralnom razvoju (prethodno potrebno pripremiti Nacrt zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju i izvršiti usaglašavanje ta dva zakona);
- Nacrt zakona o slatkovodnom ribarstvu (izrađen je prednacrt, završen proces javnih konsultacija i izvršena procjena uticaja. Izvršeno usaglašavanje i postupanje po primjedbama. Čekaju se mišljenja nadležnih institucija i zakon će se uputiti Vladi Federacije BiH);
- Prednacrt zakona o izmjenama i dopunama Zakona o poljoprivrednom zemljištu (izrađen je prednacrt, završen proces javnih konsultacija. Izvršeno usaglašavanje i postupanje po primjedbama. Čekaju se mišljenja nadležnih institucija i zakon će se uputiti Vladi Federacije BiH);
- Nacrt zakona o jakim alkoholnim pićima (izrađen je prednacrt, završen proces javnih konsultacija. Izvršeno usaglašavanje i postupanje po primjedbama. Čekaju se mišljenja nadležnih institucija i zakon će se uputiti Vladi Federacije BiH).

Od pravnih propisa na kojima se radilo tokom 2021. godine, od koji su neki i usvojeni su:

- Zakon o izmjenama zakona o poljoprivredi („Službene novine Federacije BiH“, broj 82/21);

¹⁵Odluka o usvajanju Strateškog plana razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Republike Srpske za period 2021-2027. od 14.10.2021., „Službeni glasnik RS“, broj 92/21

¹⁶, „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 63/21

¹⁷, „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 112/21

¹⁸, „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 101/21

- Odluka o izmjenama i dopunama Odluke¹⁹ o usvajanju Programa utroška sredstava sa kriterijima raspodjele sredstava „Subvencije privatnim preduzećima i preduzetnicima – podsticaj za poljoprivredu utvrđenih Budžetom Federacije Bosne i Hercegovine za 2021;“;
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o načinu i uslovima ostvarivanja novčane podrške po modelu poticaja proizvodnji („Službene novine Federacije BiH“, broj 32/21, PRECIŠĆENI TEKST- 54/21);
- Pravilnik o uslovima i načinu ostvarenja novčanih podrški po modelu ruralnog razvoja („Službene novine FBiH“, broj 55/21);
- Pravilnik o uslovima i načinu ostvarivanja novčanih podrški po modelu ostalih vrsta podrški („Službene novine Federacije BiH“, br. 61/21 i 76/21);
- Pravilnik o izmjenama i dopunama Pravilnika o obuci, certifikatu i Registru poljoprivrednih savjetodavaca („Službene novine Federacije BiH“, broj 85/21).

7.2. Implementacija Strateškog plana ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine - Okvirni dokument (2018-2021)

Na osnovu odredbe člana 12. Zakona o poljoprivredi²⁰, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je formiralo Radnu grupu za praćenje realizacije Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument sa zadatkom da prikuplja i obrađuje informacije o vrijednostima indikatora, kojim se prati realizacija Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument i priprema godišnje izvještaje. U rad Radne grupe uključeni su predstavnici: Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Odjeljenja za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, Agencije za sigurnost hrane BiH, Kancelarije za veterinarstvo BiH, Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja, Kancelarije za koordinaciju i harmonizaciju sistema plaćanja, Ministarstva finansija i trezora BiH, Direkcije za evropske integracije BiH, Agencije za statistiku BiH, Republičkog zavoda za statistiku RS, Federalnog zavoda za statistiku.

Tokom 2021. godine Radna grupa je pripremila Prijedlog izvještaja o realizaciji Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument za 2019. godinu koji je upućen Vijeću ministara BiH na razmatranje i usvajanje. Dodatno, započete su aktivnosti na pripremi Prijedlog izvještaja o realizaciji Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument za 2020. godinu.

7.2.1. Aktivnosti na pripremi Prijedloga strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period od 2022. do 2027. godine - Okvirni dokument

Postupajući prema odredbama Zakona o poljoprivredi, a imajući u vidu da je period implementacije Strateškog plana ruralnog razvoja BiH (2018-2021) – Okvirni dokument završen sa krajem decembra 2021. godine, pokrenute su aktivnosti na pripremi planskog dokumenta za naredni programski period.

U saradnji sa nadležnim institucijama Federalnim ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvom poljoprivrede, vodoprivede i šumarstva Republike Srpske i

¹⁹ „Službene novine Federacije BiH“, broj 105/21

²⁰ Zakon o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 50/2008)

Odjeljenjem za poljoprivrodu, šumarstvo i vodoprivodu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine pripremljene su i usvojene:

- Odluka o pristupanju izradi Nacrta strateškog plana 2022. - 2027.²¹;
- Odluka o formiranju Interresorne komisije²²;
- Poslovnik o radu Interresorne komisije²³ i Sadržaj Nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period od 2022. do 2027. okvirni dokument.

U cilju osiguravanja konsultantske podrške za izradu Nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period od 2022. do 2027. - Okvirni dokument ostvarena je saradnja sa IPA II projektom EU4Agri koji implementira UNDP.

Kada je riječ o Federaciji BiH, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstava je tokom 2021. godine iniciralo, pripremalo i provodilo aktivnosti na realizaciji operativnih ciljeva iz Srednjoročne strategije razvoja poljoprivrednog sektora 2015-2021. Osim navedenog, fokus je bio usmjeren i na aktivnosti na izradi nove Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja za period 2021-2027. godina. S tim u vezi, uspostavljena su tijela za izradu Strategije, osim radnih grupa, donešena je Odluka o izmjeni odluke o izradi Strategije poljoprivrede i ruralnog razvoja Federacije BiH 2021-2027. godina²⁴. Pripremljen je projektni zadatak, održani sastanci uspostavljenih tijela za izradu Strategije. Rok za izradu strateškog dokumenta Federacije BiH je u skladu sa Odlukom produžen do 27.2.2022. godine.

7.3. LEADER²⁵/LAG²⁶

U saradnji sa nadležnim institucijama Federalnim ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Ministarstvom poljoprivrede, vodopriveđe i šumarstva Republike Srpske i Odjeljenjem za poljoprivodu, šumarstvo i vodoprivodu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i Lokalnim akcionim grupama (u daljem tekstu: LAG) pripremljen je Izvještaj o radu LAG-ova za 2020. godinu, koji je pokazao da ni jedan LAG nije imao projektnih aktivnosti (nije bilo projekata u implementaciji, ali ni odobrenih projekata, niti su LAG-ovi radili na razvoju novih projektnih ideja). U pojedinim LAG-ovima došlo je do krize u organizacionoj strukturi.

S obzirom na ovo alarmantno stanje Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je pripremilo dokument „Inicijativa za pokretanje aktivnosti razvoja LAG-ova i uvođenja LEADER programa“. Inicijativa je dostavljena na uvid i komentare nadležnim institucijama koje su dale pozitivno mišljenje na dokument i imenovale kontakt osobe koje će u narednom periodu raditi na pitanjima LEDAER-a i LAG-ova.

U skladu sa navedenim održano je niz konsultativnih sastanka sa predstavnicima nadležnih institucija i sa predstavnicima LAG-ova, koji su rezultirali izradom Informacije o razvoju EU LEADER programa i lokalnim akcionim grupama u BiH, a ista je upućena Vijeću ministara BiH na razmatranje i usvajanje. Zaključci Vijeća ministara BiH poslužiće kao osnova za provođenje daljnjih aktivnosti.

²¹Odluka o pristupanju izradi Nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period od 2022. do 2027. Okvirni dokument (broj 12-4-50-4629/21, od 28.12.2021. godine)

²²Odluka o formiranju Interresorne komisije za izradu Nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period od 2022. do 2027. Okvirni dokument (broj 12-4-50-4630/21, od 28.12.2021. godine)

²³Poslovnik o radu Interresorne komisije za izradu Nacrta strateškog plana ruralnog razvoja BiH za period od 2022. do 2027. Okvirni dokument (od 28.12.2021.godine)

²⁴, „Službene novine Federacije BiH“, broj 67/21 od 25.8.2021. godine

²⁵LEADER - Liaison Entre Actions de Développement Rural (fra.) - veze između akcija ruralnog razvoja

²⁶LAG - lokalna akcijska grupa

7.4. Korištenje prepristupnih fondova Evropske unije namijenjenih poljoprivredi i ruralnom razvoju

Instrument prepristupne pomoći EU, odnosno IPA je najopsežniji finansijski instrument EU koji predstavlja suštinsko ulaganje u budućnost zemalja u procesu proširenja i same Evropske unije. Korištenjem ovih fondova, pomaže se korisnicima u realizaciji političkih i ekonomskih reformi, uz pripremu za prava i obaveze koje dolaze s članstvom. Ovakve reforme istovremeno osiguravaju građanima bolje mogućnosti i omogućavaju razvoj standarda koji su jednaki onima koje uživaju građani Evropske unije.

BiH je trenutno korisnik četverogodišnjeg paketa podrške nadležnim institucijama i proizvodnom sektoru u Bosni i Hercegovini (2020-2024), pod nazivom IPA 2018 EU4AGRI - Program „EU podrška u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, sigurnosti hrane, veterinarskih i fitosanitarnih standarda“.

Ovaj paket podrške ima za cilj modernizaciju poljoprivredno-prehrabnenog sektora, otvaranje novih i zadržavanja postojećih radnih mjesta, te podršku oporavku od krize prouzrokovane COVID-19 virusom. Program EU4Agri primarno je finansiran sredstvima Evropske unije (EU) u okviru Instrumenta za prepristupnu pomoć (IPA) i sastoji se od dvije komponente. Vrijednost programa je 31 milion eura, uz zajedničko sufinansiranje Razvojnog programa Ujedinjenih nacija (UNDP) i Češke razvojne agencije (CzDA).

Sa grant podrškom poljoprivredi iz EU4AGRI, nastavljeno je i u 2021. godini kada su objavljeni javni pozivi za dodjelu grantova i to za: investicije za unapređenje i razvoj ruralne/lokalne tržišne infrastrukture, investicije u prerađivačke kapacitete i marketing poljoprivredno-prehrabnenih proizvoda, mjere podrške za primarnu poljoprivrednu proizvodnju i podrške razvoju ruralnog turizma.

U okviru prve komponente EU4Agri nastavljeno je sa implementacijom tehničke pomoći nadležnim institucijama u BH sektoru poljoprivrede: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, entitetska ministarstva poljoprivrede i Odjeljenje poljoprivrede Brčko distrikta Bosne i Hercegovine kroz:

- Jačanje institucionalnih kapaciteta za koordinirano provođenje politike (UNDP);
- Jačanje savjetodavnih službi (CzDA i UNDP) i
- Poboljšanje sistema upravljanja informacijama (CzDA).

Tokom 2021. godine nastavljena je provedba druge komponente programa - tri twinning projekta u oblasti sigurnosti hrane, veterinarske i fitosanitarne politike, programiranih u okviru IPA 2018 Akcionog programa za Bosnu i Hercegovinu. Provedba projekata dodijeljena je odabranom konzorciju iz država članica EU, kako slijedi:

- Twinning projekt „Podrška EU izgradnji kapaciteta i postepeno usklađivanje pravnih stečevina u sektoru sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini“ provodi Služba za hranu i veterinarstvo Republike Litvanije, zajedno sa partnerskim službama Mađarske i Italije. Budžet projekta je 1,5 milion eura;
- Twinning projekt „Podrška EU izgradnji kapaciteta i postepenom usklađivanju pravne stečevine u veterinarskom sektoru u Bosni i Hercegovini“ provodi Austrijska agencija za zdravlje i sigurnost hrane, zajedno sa partnerskim službama iz Francuske i Hrvatske (konzorcij). Za projekt su izdvojena sredstva u iznosu od 3.000.000 eura; i
- Twinning projekt „Podrška EU izgradnji kapaciteta i postepenom usklađivanju pravne stečevine u fitosanitarnom sektoru u Bosni i Hercegovini“ kojeg implementira konzorcij iz Republike Italije kao nosilac posla i Poljska.

7.5. Uspostavljanje IPARD strukture u Bosni i Hercegovini

Donošenjem Strateškog plana ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine (2018-2021) – Okvirni dokument u 2018. godini, kao i provođenjem aktivnosti na izradi novog strateškog dokumenta za period 2022-2027. godina ispunjen je prvi tehnički uslov za korištenje IPARD sredstava.

Drugi tehnički uslov „uspostavljena IPARD operativna struktura“ i dalje predstavlja ograničavajući faktor u Bosni i Hercegovini. S obzirom na specifičnosti organizacije Bosne i Hercegovine, uspostava IPARD operativne strukture u BiH ne teče kao u drugim zemljama koje su prošle ovu fazu. Razlog su, svakako, Ustavom dodijeljene nadležnosti u oblasti poljoprivrede, uključujući i sistem isplate novčanih podrški, koje su na entitetskom i kantonalm nivou, dok su sa druge strane, zahtjevi EU kada je IPARD struktura u pitanju jasni - da je u zemljama kandidatima neophodno uspostaviti jedinstvenu IPARD strukturu za cijelu zemlju. Iz ovih razloga, pitanje uspostave IPARD strukture, iako je na dnevnom redu već duži niz godina, još uvijek je aktuelno. U toku 2021. godine održana su 4 sastanka Radne grupe za izradu prijedloga modela upravljačkog tijela Instrumenta pretpripravnih pomoći za ruralni razvoj u BiH i izradu prijedloga modela sistema plaćanja²⁷ na kojima su članovi iznijeli svoje mišljenje o dosadašnjim aktivnostima na uspostavi upravljačkog tijela, diskutovali o stavovima koje su zastupale pojedine institucije kao i zvaničnim stavovima Evropske unije po pitanju uslova koje moraju ispuniti države koje žele da koriste sredstva pretpripravnih fondova Evropske unije za ruralni razvoj (IPARD). Članovi Radne grupe su iskazali zajednički interes o konkretnim aktivnostima kako bi u što većoj mjeri približili stavove s ciljem što skorijeg ispunjavanja uslova za aktivaciju pretpripravnih fondova. U cilju usaglašavanja stavova u pogledu prijedloga izgleda upravljačkog tijela u BiH, predstavnici MVTEO BiH su održali i niz konsultativnih sastanaka sa predstavnicima relevantnih institucija. Takođe, ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine je u više navrata organizovao sastanke na kojima su učestvovali entitetski ministri poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva i njihovi saradnici u cilju što preciznijeg definiranja rada Radne grupe kao i puta ka ispunjavanju uslova za korištenje pretpripravnih fondova EU za ruralni razvoj (IPARD).

Iako stavovi po pitanju IPARD operativne strukture nisu u potpunosti usaglašeni, sve nadležne institucije se slažu da je neophodno što hitnije postizanje dogovora po ovim pitanjima, te da ga treba razmatrati u okviru svih aktivnosti na ispunjenju uslova za pristupanje EU. Dodatno, mora se imati u vidu da je svakim danom sve veći pritisak javnosti vezano za gubitak značajnih sredstava evropskih fondova kojim bi se sektor poljoprivrede učinio konkurentnijim, što svakako stavlja u prioritet rješavanje ovih pitanja.

7.6. Poljoprivredni informacijski sistem i poljoprivredna statistika

Zbog uticaja pandemije COVID 19 većina aktivnosti na razvoju Poljoprivrednog informacijskog sistema tokom 2021. godine je značajno usporila. Ipak, aktivnosti na kojima se radilo u smjeru razvoja Poljoprivrednog informacijskog sistema u poljoprivredi BiH su date u nastavku kako slijedi:

Poljoprivredni popis – Direktori statističkih institucija su na sastanku održanom još u junu

²⁷Ministar vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine donio Odluku o imenovanju Radne grupe za izradu prijedloga modela upravljačkog tijela Instrumenta pretpripravnih pomoći za ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini i izradu prijedloga modela sistema plaćanja, na osnovu člana 4. stav (2) Zakona o ministarstvima i drugim organima Bosne i Hercegovine („Sl. glasnik BiH“, br. 5/03, 42/02, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12, 6/13 i 19/16) i Zakona o upravi Bosne i Hercegovine („Sl. glasnik BiH“, br. 32/02, 102/09 i 72/17).

2020. godine donijeli odluku da se Popis poljoprivrede u BiH provede 2023. godine metodom «od vrata do vrata» u svim domaćinstvima ruralnih područja, uključujući domaćinstva u urbanim mjestima koja su identifikovana da se bave poljoprivredom, kroz Popis stanovništva koji je proveden 2013. (adresar domaćinstava će biti ažuriran sa Registrom poljoprivrednih gazdinstava nadležnih institucija u BiH). Prema procjenama, ukupan broj statističkih jedinica za budući Popis poljoprivrede iznosi oko 660.328 domaćinstava.

S ciljem započinjanja aktivnosti na pripremi popisa poljoprivrede u BiH Agencija za statisku BiH izradila je Nacrt odluke o formirajući Interresorne radne grupe koja će imati zadatak da izradi Akcijski plan za pripremu, provođenje i diseminaciju rezultata Popisa poljoprivrede u BiH 2021-2024 i njegovo usvajanje. Akcijski plan sadrži i predviđa metodološke, organizacijske, pravne i finansijske aspekte Popisa poljoprivrede u BiH. Nacrt predmetne odluke je upućen Vijeću ministara BiH na usvajanje.

U okviru IPA 2017 projekta uz ekspertsку pomoć statističke institucije u BiH su započele izradu nacrtu upitnika i prijedlog zajedničke metodologije za budući popis poljoprivrede.

Kako bi se bolje razumjeli praktični aspekti popisa poljoprivrede počevši od samog planiranja do diseminacije i arhiviranja rezultata popisa predstavnici nadležnih institucija su učestvovali na webinaru pod nazivom „Operativni priručnik Svjetskog programa poljoprivrednog popisa 2020“ koji je organizovala Organizacija za hranu i poljoprivredu (FAO). Učešće na ovom webinaru je bilo od ključne važnosti uzimajući u obzir primjenu FAO priručnika i međunarodnih standarda u popisu poljoprivrede.

Registar vinara, vinogradara i trgovaca vinom - Češka razvojna agencija pod okriljem projekta EU4Agri organizirala je pripremu tehničke specifikacije za registar vinara, vinogradara i trgovaca vinom. Za potrebe ovog registra pripremljen je i većim dijelom usaglašen Nacrt zakona o organizaciji tržišta vina u BiH kao i prijedlog pravilnika koji će uređivati ovu oblast.

Priprema projekta „Agriculture Resilience and Competitiveness Project“ – Tokom 2021. godine održano je par misija Svjetske banke u okviru projekta „Projekt otpornosti i konkurentnosti poljoprivrede“ (eng. Agriculture Resilience and Competitiveness Project - ARCP) koji u svojim aktivnostima sadrži i elemente poljoprivrednog informacijskog sistema. Kreditni iznos od oko 73 miliona USD jednim dijelom u podkomponenti informacijskog sistema predviđeno je uspostavljanje Mreže računovodstvenih podataka poljoprivrednih gazdinstava (FADN), unapređenje Registra poljoprivrednih gazdinstava (RPG), uspostavljanje datog centra Kancelarije za veterinarstvo BiH i modula za procejnu rizika za Agenciju za sigurnost hrane BiH.

U ovoj godini su završene tehničke pripreme i usaglašavanje aktivnosti u okviru projekta između nadležnih entetskih tijela i institucija na BiH nivou. Dogovorene su zajedničke aktivnosti na uspostavi FADN sistema i unapređenju RPG, dok će se ostale aktivnosti fokusirati na razvoj vlastitih sistema. Očekuje se ratifikacija predmetnog ugovora u predstojećem periodu.

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH radi na održavanju IT infrastrukture i softvera koji se koristi u poljoprivrednom informacijskom sistemu radi održivosti istog. Posebna pažnja je usmjerena na razvoj i održavanje softvera s obzirom da se IKT tehnologija brzo razvija. Napredak se očekuje od projekta Svjetske banke, jer se planira obnova zastarjele serverske opreme i komunikacijske opreme. Ministarstvo će nastaviti međuinsticinalnu saradnju sa nadležnim entetskim ministarstvima u rješavanju pitanja od značaja za uspešan razvoj informacijskog sistema u poljoprivredi.

Realizacija preporuka svih relevantnih međunarodnih i domaćih institucija su smjernice kako bi se dostigao potreban nivo razvoja poljoprivrednih informacijskih sistema u BiH, odnosno funkcioniranja Poljoprivrednog informacijskog sistema u BiH usaglašenog sa pravilima Zajedničke poljoprivredne politike EU. Poseban akcenat je na preporukama iz Analitičkog izvještaja u prilogu Mišljenja Komisije o aplikaciji BiH za članstvo u EU. U poglavljju 11. Poljoprivreda i ruralni razvoj navedeno je da: „Bosna i Hercegovina treba značajno da unaprijedi svoj administrativni kapacitet u ovoj oblasti i da uspostavi fundamentalne instrumente i institucije za učešće u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici (ZPP). Bosna i Hercegovina treba da osigura da njeno zakonodavstvo bude usaglašeno na području cijele zemlje i da bude u skladu sa pravnom stečevinom EU. Treba uspostaviti poljoprivredne informacijske sisteme u skladu sa okvirom EU.“

7.7. Realizacija aktivnosti definiranih u Mapi puta s ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog porijekla

Redovno je godišnje izvještavanje Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, kroz pripremljen Izvještaj o realizaciji aktivnosti definiranih u Mapi puta s ciljem stvaranja uslova za izvoz proizvoda biljnog i životinjskog porijekla. Posljednji izrađen izvještaj je na Vijeće ministara BiH upućen u maju 2021. godine. U toku je priprema izvještaja za 2021. godinu.

7.8. Aktivnosti i mjere koje su preduzete u cilju ublažavanja negativnih efekata na poljoprivredu prouzrokovanih pojavom pandemije Covid 19

Od strane Radne grupe za vino pripremljen je i većim dijelom usaglašen Nacrt zakona o organizaciji tržišta vina u BiH. Radna grupa je u toku pandemije, u momentu ublažavanja mjera, kontinuirano održavala sastanke i radionice.

U cilju smanjenja širenja COVID-19 uticaja na unutrašnje tržište EU, Evropska komisija je donijela Smjernice br. 1753 od 16. marta 2020. godine za upravljanje na granici u cilju zaštite zdravlja i osiguranja dostupnosti osnovnih roba i usluga koje su se prije svega odnosile na kretanje putnika prema vanjskim granicama EU i dostupnosti osnovnih roba i usluga. Kako bi se dalje operacionalizirale mjere za sprječavanje COVID-19, Evropska komisija je 23. marta 2020. godine usvojila Komunikaciju br. 1897 od 23. marta 2020. godine o implementaciji “zelenih traka” u skladu sa Smjernicama vezano za upravljanje mjerama na granicama radi zaštite zdravlja i osiguranja dostupnosti osnovnih roba i usluga. U tom smislu, CEFTA strane su, imajući u vidu pojavu COVID-19, po uzoru na EU mjerne, bile usmjerene na usaglašavanje mjera za olakšavanje prevoza i trgovine osnovnim proizvodima. Shodno tome je, u koordinaciji CEFTA Sekretarijata i Stalnog sekretarijata Transportne zajednice, a u cilju ubrzanja protoka roba prekograničnih prelaza marta 2020. godine formirano CEFTA koordinacijsko tijelo.

Članovi ovog tijela su CEFTA kontakt tačke i predstavnici Uprave carina. Aktivnosti ovog tijela prevashodno su se odnosile na sljedeće:

- 1) uspostavljanje tzv. “zelenih prioritetnih koridora/traka ” na kojima se mora odobriti slobodan protok za prioritetu robu;
- 2) omogućavanje razmjene informacije o pošiljkama putem “SEED-a” (sistemska razmjena elektronskih podataka) kroz dostavljanje obavještenja sanitarnim, fitosanitarnim i veterinarskim inspekcijama i
- 3) usaglašavanje sanitarnih mjera u pogledu tretmana vozača kamiona i ostalih učesnika u prevozu imajući u vidu različit pristup CEFTA strana po ovom pitanju.

U skladu sa navedenim, kroz postupanje CEFTA koordinacijskog tijela su razmijenjene informacije između CEFTA strana vezano za intra-CEFTA granične prelaze (tzv. BCPs/CCPs).

Dodatno su CEFTA strane usaglasile i usvojile Zajedničku listu prioritetnih roba („Prioritetna lista“) koje će se tretirati kao prioritetne u odnosu na druge robe prilikom provođenja kontrola na granici. Prioritetna lista sadrži tarifne oznake i naimenovanja robe iz oblasti hrane, hrane za životinje, lijekova, medicinskih sredstava i medicinske opreme. Ista se redovno ažurira u skladu sa potrebama CEFTA strana. Također su, u okviru CEFTA koordinacijskog tijela, razmijenjene informacije koje se tiču radnog vremena nadležnih službi na graničnim prelazima i podaci o kontakt osobama iz graničnih inspekcija sa njihovim e-mail adresama u cilju dostavljanja blagovremenog obavještenja o pošiljkama sa Prioritetne liste. Pozitivni rezultati prethodno navedenih aktivnosti u borbi protiv COVID-19 jasno su ilustrirani statistikama koje pokazuju da je 80% kamiona u regionu koristilo intra-CEFTA granične prelaze unutar „CEFTA zelenih koridora“, a da je 20% onih koji su prevozili robu sa Prioritetne liste koristeći prednosti prioritetnog prolaska granice.

Radi ublažavanju ekonomskih efekata pandemije COVID-19 na poljoprivredno-prehrambena preduzeća i operatere ruralnog turizma u Bosni i Hercegovini, te osiguranje kontinuiteta njihovog poslovanja tokom 2021. godine realizirana je 2,5-godišnja inicijativa (2021-2023) pod nazivom „Podrška Evropske unije oporavku i otpornosti poljoprivrede i ruralnom razvoju u Bosni i Hercegovini“ (EU4AGRI-Recovery). Ovaj projekt finansira Evropska unija u vrijednosti od 5 miliona eura, a zajednički ga provode Razvojni program Ujedinjenih nacija (UNDP) i Češka razvojna agencija (CzDA).

Ovim projektom pomoći osigurava se nastavak poslovanja poljoprivredno-prehrambenih i ruralnih turističkih operatera pogodjenih krizom COVID-19; unaprjeđuje se inovativnost proizvoda i poslovanja te se potiče reorganizacija lanaca vrijednosti jača konkurentnost, otpornost i održivost poljoprivredno-prehrambenih i ruralnih turističkih operatera. Istovremeno se podržava razvoj novoosnovanih poslovnih subjekata (eng. *start-up*) u poljoprivredno-prehrambenom sektoru i ruralnom razvoju.

8. ORGANSKA PROIZVODNJA, PRAVNI OKVIR I RAZVOJNA PERSPEKTIVA

Sektor organske proizvodnje ima vrlo važnu ulogu u postizanju ciljeva EU predstavljenih u „European Green Deal“ (Zeleni sporazum) i „Farm to Fork and Biodiversity Strategies“. Prioritet Evropske Komisije je osigurati da sektor organske proizvodnje ima dobro regulisane preduslove i funkcionalan pravni okvir.

Organska proizvodnja bit će ključna u tranziciji koju vodi EU ka održivom prehrambenom sektoru i boljoj zaštiti biološke raznolikosti. Postavljen je cilj „upravljati sa najmanje 25% poljoprivrednog zemljišta u organskom uzgoju i značajno povećati unos agroekoloških praksi“ do 2030. godine u EU što je podržano odgovarajućim politikama i pravnim okvirom.

Bosna i Hercegovina je potpisnica Sofijske deklaracije koja se odnosi na implementaciju Zelene agende za Zapadni Balkan 2021-2030. koja se između ostalih komponenti odnosi i na održivu poljoprivredu. Akcijskim planom, koji prati implementaciju Sofijske deklaracije, Stalna radna grupa za regionalni i ruralni razvoj u jugoistočnoj Evropi (Standing Working Group for Regional Rural Development in South Eastern Europe - u nastavku teksta SWG RRD) je glavni regionalni koordinator za održivu poljoprivredu u smislu organizacije regionalnih stručnih savjetodavnih radnih grupa (Regional Expert Advisory Working Group - u dalnjem tekstu REAWG).

SWG RRD u sklopu projekta „Dijalog o poljoprivrednoj politici Njemačka – Zapadni Balkan“ radi na jačanju okvira politike za poljoprivredu i ruralni razvoj na Zapadnom Balkanu u pogledu implementacije Sofijske deklaracije o Zelenoj agendi za Zapadni Balkan 2021-2030 i usklađivanja sa CAP 2021-2027. Bosna i Hercegovina je u okviru navedenog SWG projekta uključena i u jedan od zadataka: REAWG Organic – održavanje platforme za diskusiju, razmjenu iskustava i učenje jedni od drugih, olakšavanje diskusija na regionalnom nivou, širenje informacija o organskoj proizvodnji, koje su koristi za okoliš, šta su realni ciljevi koji se odnose na organsku proizvodnju i diskusiji o budućim koracima koje treba preuzeti unutar grupe.

U cilju realizacije gore navedenih i ostalih međunarodno preuzetih obaveza i opredeljenosti Bosne i Hercegovine za EU integracije²⁸, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine uputilo je poziv nadležnim institucijama entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, da se zajednički u saradnji sa Direkcijom za evropske integracije pristupi analizi pravne stečevine iz ove oblasti s obzirom na konstatacije i preporuke EK i u skladu sa zaključcima Vijeća ministara BiH. Planirana je izrada analize stepena usklađenosti entetskih zakona s propisima EU u prvoj fazi, ali i podzakonskih akata u narednim fazama i međusobne usklađenosti propisa entiteta.

Na nivou Bosne i Hercegovine ne postoji regulativa za organsku proizvodnju, s obzirom da ne postoji konsenzus za ovaku vrstu propisa.

Entetska ministarstva poljoprivrede su donijela, ili su u procesu donošenja, zakonskih i podzakonskih akata za organsku proizvodnju, dok Brčko distrikt Bosne i Hercegovine nema uređenu ovu oblast. Relevantno zakonodavstvo se usklađuje se za zakonodavstvom EU.

Evropska komisija je fokusirana na podsticanje ponude i potražnje za organskim proizvodima u skladu sa ciljevima Zelenog sporazuma. Da bi se potaknula potražnja, u skladu sa ciljevima Zelenog sporazuma, politika snažnijeg razvoja organske proizvodnje EU bit će jedan od instrumenata za promoviranje organskih proizvoda na unutrašnjem tržištu EU kao i u trećim zemljama.

Organsku proizvodnju podržava i Zajednička poljoprivredna politika (Common Agricultural Policy – CAP) koja pomaže u postizanju održivosti proizvodnje i potrošnje hrane, dok istovremeno doprinosi zaštiti prirode i poništava propadanje ekosistema. Organska proizvodnja odgovara na rastuće društvene zahteve za kvalitetnom hranom proizvedenom s visokim standardima zaštite okoliša, biološke raznolikosti i dobrobiti životinja.

EU svojim politikama i strategijama postavila je za cilj zaustavljanje gubitka biološke raznolikosti u Evropi i širom svijeta i transformiranje prehrabrenih sistema u globalne standarde za konkurentnu održivost, zaštitu zdravlja ljudi i planete, kao i sredstva za život svih aktera u lancu vrijednosti hrane.

Uzimajući u obzir sve gore navedeno i opredijeljenost BiH za pristup EU, razumljivo je da Evropska komisija kontinuirano, duži niz godina, kroz izvještaje o napretku ističe potrebu ubrzanog reguliranja ovog segmenta poljoprivrede.

²⁸Saopćenje Komisije Evropskom parlamentu, Vijeću, Evropskom ekonomskom i socijalnom odboru i Odboru regija: „Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2020.“; Zaključci 12. sjednice Vijeća ministara Bosne i Hercegovine od 14.07.2020.; Saopćenje o politici proširenja EU-a za 2021. „Izvještaj o Bosni i Hercegovini za 2021.“

9. RIBARSTVO

9.1. Usklađivanje zakonodavstva u BiH sa EU zakonodavstvom u oblasti ribarstva

U cilju usklađivanja zakonodavstva BiH sa EU zakonodavstvom u oblasti ribarstva, Bosna i Hercegovina je koristila mogućnosti tehničke asistencije Opće komisije za ribarstvo mediterana (FAO GFCM) za pomoć u analizi zakonodavstva u oblasti morskog ribarstva i akvakulture. Rezultat ovoga je analiza jedinog zakona koji tretira ovu oblast, a to je Zakon o morskom ribarstvu i akvakulturi Hercegovačko-Neretvanskog kantona, jedinog kantona u BiH koji izlazi na more. Aktivnosti na usklađivanju zakonodavstva u ovoj oblasti su usporene zbog pandemije virusa Covid-19.

Tehničku podršku u pripremi Programa razvoja ribarstva i akvakulture u prethodnom periodu pružala je EUROFISH organizacija.

9.2. Ključne aktivnosti

U maju 2020. godine EUROFISH je izradio nacrte programa razvoja za entitete i dokumente za BiH. Ovi dokumenti su upućeni nadležnim entitetskim institucijama na analizu i komentare. U aprilu 2021. godine zaprimljeni su preostali komentari institucija na ove dokumente. Nakon analize pristiglih komentara EUROFISH organizacija je u oktobru 2021. godine Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH dostavila korigirane nacrte programa razvoja za sve nivo vlasti, koji su proslijeđeni entitetskim nadležnim institucijama i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine. Nakon što konačni nacrti budu usaglašeni, isti će, u skladu sa dogovorom, biti upućeni u procedure usvajanja po „bottom up“ principu.

10. EVROPSKE INTEGRACIJE I MEĐUNARODNA SARADNJA

10.1. Primjena Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i Dodatnog protokola

Bosna i Hercegovina i Evropska unija, redovno, jednom godišnje, a u skladu sa prethodno usaglašenim rasporedom održavanja sastanaka zajedničkih tijela, pripremaju organizaciju i održavanje sastanka za nadzor provođenja Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP). Peti sastanak Pododbora za poljoprivredu i ribarstvo, uključujući sigurnost hrane, veterinarstvo i fitosanitarna pitanja između EU i Bosne i Hercegovine održan je 17. juna 2021. Predstavnici Evropske komisije (u nastavku teksta Komisija) razgovarali su s nadležnim tijelima Bosne i Hercegovine i entitetskim nadležnim tijelima o najnovijim dešavanjima u ovim oblastima. Sastankom su za Bosnu i Hercegovinu kopredsjedavali pomoćnik ministra Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, a za EU stalni sekretar za pododbor Generalne direkcije za susjedske odnose i pregovore o proširenju Evropske komisije.

Komisija je ohrabrilu Bosnu i Hercegovinu da nastavi sa neophodnim reformama i razvojem sektorskih strategija i zakonodavstva u cijeloj zemlji. Komisija je naglasila da Bosna i Hercegovina još nije implementirala preporuke Mišljenja iz maja 2019. i pratećeg Analitičkog izvještaja, te Izvještaja za 2020. godinu. Komisija je ohrabrilu zemlju da značajno pojača svoje napore na jačanju institucionalnih i administrativnih kapaciteta, te ubrza zakonodavno usklađivanje i koordinaciju u svim ovim oblastima. Nadalje, nakon ponovljenih prijedloga da se uvedu pune carine najpovlašćenije nacije (MFN) na svježe goveđe i svinjsko meso EU,

Komisija je naglasila važnost potpunog poštovanja odredbi Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP), posebno one u vezi sa trgovinskim ustupcima koje su dale strane.

Što se tiče poljoprivrede i ruralnog razvoja – ključnog sektora za konkurentnost privrede i lokalnog razvoja – Komisija je naglasila potrebu da se ubrzaju pripremni radovi za strategiju ruralnog razvoja BiH nakon 2021. uz podršku IPA-e kao ključni preduslov za sve održive reforme u cijelom sektoru i dalju pomoć. Bosna i Hercegovina također treba napraviti napredak u usklađivanju mjera podrške u cijeloj zemlji i postepeno ih uskladiti sa pravnom stečevinom EU. Komisija je ponovo pozvala Bosnu i Hercegovinu da prevaziđe dugogodišnji zastoj u popisu poljoprivrede čije odsustvo ozbiljno ometa poljoprivrednu statistiku i kreiranje politike poljoprivrede i ruralnog razvoja. Poljoprivredni informacijski sistemi tek treba da budu usklađeni u cijeloj zemlji.

U oblastima sigurnosti hrane, veterinarskih i fitosanitarnih pitanja, Komisija je ponovila potrebu za usklađivanjem zakona o sigurnosti hrane i veterinarskim pitanjima sa najnovijim razvojem pravne stečevine EU i unapređenjem institucionalnih i administrativnih kapaciteta, uključujući inspekcijske službe. Od izuzetnog je značaja da Bosna i Hercegovina unaprijedi svoje centralne baze podataka, sistem identifikacije i registracije životinja, kao i da intenzivira praćenje i efikasan nadzor u kontroli bolesti životinja kao što je bjesnilo. Komisija je također pozvala Bosnu i Hercegovinu da poboljša efikasnost svojih planova za praćenje ostataka i sistema laboratorija.

Politika ribarstva u Bosni i Hercegovini treba biti usklađena u cijeloj zemlji i usklađena sa pravnom stečevinom EU. Komisija je naglasila važnost ubrzanja pripreme strategije za ribarstvo i akvakulturu na nivou BiH, što je od ključne važnosti za osiguranje usklađenosti sa Zajedničkom politikom ribarstva i daljnju pomoć. Bosna i Hercegovina bi također trebala intenzivirati svoj rad na izgradnji administrativnih struktura neophodnih za provođenje ribarske politike i mjera kontrole. Neophodni su i dalji napor u prikupljanju podataka i statistici, koji su ključni za planiranje i implementaciju politike.

10.2. Centralnoevropski sporazum o slobodnoj trgovini (CEFTA)

Kada je u pitanju implementacija Centralnoevropskog sporazuma o slobodnoj trgovini (CEFTA 2006 Sporazum), strukturama koje su uspostavljene radi provedbe odredbi Sporazuma, u 2021. godini predsjedavala je Republika Sjeverna Makedonija.

Kao predsjedavajuća CEFTA 2006 Sporazumom u 2021. godini definirala je prioritete predsjedavanja kao što su: slobodno kretanje robama, slobodna trgovina uslugama, uklanjanje prepreka u trgovini robom, slobodan protok ulaganja, institucionalni razvoj, kao i nastavak pregovora o Dodatnom protokolu 7 o rješavanju sporova.

Pododborom za poljoprivredu, uključujući sanitarna i fitosanitarna pitanja (CEFTA Subcommittee on Agriculture Including SPS) u 2021. godini predsjedavala je Crna Gora, što je predstavljalo drugo predsjedavanje Crne Gore ovim Pododborom od stupanja na snagu Sporazuma CEFTA 2006.

Šesnaesti sastanak CEFTA Podobora za poljoprivredu, uključujući sanitarna i fitosanitarna pitanja održan je u hibridnom formatu u Podgorici (10.11.2021. godine) u organizaciji Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Crne Gore i CEFTA Sekretarijata. Sastanku su prisustvovali predstavnici ministarstava i službi CEFTA strana nadležnih za poslove poljoprivrede i trgovine, sanitare i fitosanitarne mјere, uključujući veterinu, kao i predstavnici Evropske komisije, GIZ, FAO, ADM Projekta i CEFTA Sekretarijata.

U cilju ispunjavanja obaveza iz Akcijskog plana za zajedničko regionalno tržište 2021-2024, raspravljaljalo se o otvorenim pitanjima i dogovoren je niz aktivnosti koje treba provesti u narednom periodu. Jedan od najvažnijih prioriteta u ovoj godini bilo je osiguravanju uslova za implementaciju CEFTA Odluke o olakšicama u trgovini voćem i povrćem. S tim u vezi, tokom 2021. godine proveden je niz aktivnosti, dogovorena dinamika aktivnosti koje će se provoditi u narednom periodu, kako bi se stvorili uslovi za uspješnu implementaciju Odluke i osigurao nastavak usaglašavanja zakonodavstva CEFTA strana sa EU zakonodavstvom. Pored navedenog, tema sastanka Pododbora je bilo i usaglašavanje veterinarskih certifikata, harmonizacija radnog vremena graničnih inspekcija, kao i troškovi carinjenja proizvoda koji podliježu kontroli od strane veterinarskih i fitosanitarnih inspekcija.

Velika pažnja posvećena je unapređenju i jačanju paketa Transparentnosti, odnosno ažuriranju SPS baze podataka – tj. dostavljanju potrebnih dokumenata neophodnih za ažuriranje SPS baze podataka. Jačanje paketa Transparentnosti će ostati u fokusu strana i u 2022. godini. S obzirom da ovaj portal nije na vrijeme ažuriran, strane su podržale aktivnosti koje imaju za cilj poboljšanje kvaliteta informacija u nadograđenoj SPS bazi podataka, koja je dio paketa Transparentnosti koji zajedno sa statistikom predstavlja ključni instrumenti za procjenu efekata Sporazuma.

Kada je u pitanju SPS baza podataka (sanitarna i fitosanitarna baza podataka), ista će sadržavati zakone, podzakonske akte i druge dokumente (uključujući i podatke o domaćoj podršci) koji se odnose na ovu oblast. Statički sadržaj je predstavljen u obliku teksta, tabela i priloga (PDF, Word i Excel), kako bi se omogućilo bolje pretraživanje i korištenje podataka.

10.3. Međunarodni sporazumi/memorandumi o saradnji u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja

Primarni cilj pokretanja procedura i zaključivanje sporazuma/memoranduma je stalna potreba za unapređenjem i proširenjem sveukupne međusobne saradnje, povećanjem obima trgovine, a sa zemljama sa kojima se dijeli zajednički cilj, pridruživanje Evropskoj uniji, saradnja i razmjena iskustava na području usklađivanja zakonodavstva sa pravnom stečevinom Evropske unije, te korišćenja fondova Evropske unije za poljoprivredu i ruralni razvoj.

U 2021. godini nije bilo novih memoranduma o saradnji u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, u oblasti poljoprivrede ima zaključene bilateralne sporazume/memorandume o saradnji koji su u prilogu ovog dokumenta pod rednim brojem 1.

10.4. Implementacija međunarodnih projekata

U sektoru Poljoprivrede, ishrane, šumarstva i ruralnog razvoja u skladu sa visinom ulaganja najveći donatori/kreditori u 2021. godini bili su: Evropska unija, Kraljevina Švedska, Republika Česka, Republika Italija i Međunarodna organizacija za hranu i poljoprivredu pri Ujedinjenim nacijama (UN FAO) - kao donatori, a Međunarodni fond za razvoj poljoprivrede (IFAD) – kao kreditor. U prilogu pod rednim brojem 2 je pregled projekata.

10.5. Planiranje i koordinacija donatorske pomoći

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH osigurava planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći na nivou BiH što s jedne strane podrazumijeva koordinaciju interesa relevantnih aktera unutar zemlje, a sa druge strane koordinaciju aktivnosti donatora u ovom sektoru.

Uredbom (EU) 2021/1529 od 15. septembra 2021. godine o uspostavi Instrumenta pretpristupne pomoći (IPA III), ponovo je jedan od zahtjeva, kao kriterijem Sektorskog pristupa u okviru IPA-e, postojanje sektorske strukture za koordinaciju donatora i izrade Godišnjeg izvještaja o donatorskoj pomoći za dati sektor. Opći cilj pomoći Evropske unije zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima je podrška korisnicima IPA III u usvajanju i implementaciji političkih, institucionalnih, pravnih, administrativnih, društvenih i ekonomskih reformi koje su potrebne od strane tih korisnika kako bi se uskladili sa vrijednostima Unije i progresivno uskladivali pravila, standarde, politike i prakse Unije u cilju članstva u Uniji, doprinoseći na taj način njihovoj stabilnosti, sigurnosti i prosperitetu. Krajnji pokazatelj stanja spremnosti je napredak na putu ka Evropskoj uniji mјeren u godišnjem paketu proširenja Komisije i relevantnim procjenama trećih strana.

Aktivnosti Radne grupe za planiranje i koordinaciju međunarodne pomoći u sektoru poljoprivrede, kojom koordinira MVTEO BiH, su se tokom 2021. godine, u skladu sa datim okolnostima, obavljale virtuelnom komunikacijom.

Tokom 2021. godine intenzivirane su aktivnosti na pripremi/programiranju projekta „Jačanje otpornosti i konkurentnosti poljoprivrede“ – ARCP koji će se finansirati sredstvima kredita Svjetske banke.

11. SIGURNOST HRANE, ZAŠTITA ZDRAVLJA BILJA I ŽIVOTINJA

Vanjsko trgovinska pitanja, izvoz i uvoz hrane u nadležnosti su institucija na nivou BiH, dok je uzgoj biljaka i životinja, proizvodnja i prerada hrane, kontrola i nadzor nad proizvodnjom hrane u Bosni i Hercegovini, u nadležnosti entitetskih, Brčko distrikta Bosne i Hercegovine, kantonalnih i općinskih institucija. Shodno tome, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH je u ovoj oblasti zaduženo za koordinaciju rada upravnih organizacija koje su uspostavljene u okviru Ministarstva, i to Upravom BiH za zaštitu zdravlja bilja i Kancelarijom za veterinarstvo BiH, Kancelarijom za harmonizaciju sistema plaćanja u poljoprivredi i ruralnom razvoju, kao i saradnjom sa Agencijom za sigurnost hrane BiH koja je za svoj rad direktno odgovorna Vijeću ministara BiH. Nadležne institucije svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini, svako u svom dijelu obaveza, rade na donošenju i provođenju propisa o oblasti proizvodnje i prerade hrane u cilju njihovog plasmana na domaće i inostrano tržište, unapređenje efikasnosti službenih kontrola u proizvodnji, izvozu i uvozu prehrambenih i poljoprivrednih proizvoda. Također, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH u saradnji sa nadležnim entitetskim institucijama, u kontinuitetu radi na dostizanju potrebnih standarda za izvoz svih domaćih proizvoda biljnog i životinjskog porijekla na inostrana tržišta, prije svih na razvijeno evropsko tržišta, ali i tržišta trećih zemalja.

Institucionalni i administrativni kapaciteti u Bosni i Hercegovini nadležni za oblast hrane su: Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, Agencija za sigurnost hrane BiH, Kancelarija za veterinarstvo BiH, Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske, Republička uprava za inspekcijske poslove Republike Srpske, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalna uprava za inspekcijske poslove, uprave za inspekcijske poslove kantona/županija, Odjeljenje za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i Inspektorat Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

U oblasti sigurnosti hrane tokom 2021. godine realizirane su aktivnosti vezane za procjenu rizika, sistema brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje, praćenje oboljenja prouzrokovanih hranom, prikupljanja izvještaja o kretanju zaraznih oboljenja životinja, provođenje plana prisustva pesticida u hrani, prikupljanje i obrada laboratorijskih podataka,

izdavanje odobrenja za stavljanje hrane i hrane za životinje na tržište Bosne i Hercegovine, priznavanje prirodnih mineralnih, prirodnih izvorskih i stonih voda, izrada i implementacija propisa koji regulira oblast sigurnosti hrane. Od izuzetnog je značaja stalno jačanje kapaciteta nadležnih institucija u oblasti hrane svih nivoa, njihovo stalno kadrovsko jačanje, a sve sa ciljem da bi mogli ispuniti vrlo zahtjevne obaveze koje se nameću usklađivanjem zakonodavstva BiH sa zakonodavstvom EU i uspostavljanjem sistema sigurnosti hrane kojim se omogućava trgovina svim vrstama poljoprivredno-prehrambenih proizvoda na najzahtjevnijim tržištima.

11.1. SIGURNOST HRANE

Agencija za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine (u dalnjem tekstu Agencija) obavlja djelatnosti i zadatke u skladu s odredbama Zakona o hrani („Službeni glasnik BiH“, broj 50/04), Zakona o genetički modificiranim organizmima („Službeni glasnik BiH“, broj 23/09), podzakonskim propisima koji uređuju sistem sigurnosti hrane, kao i zakonskim i podzakonskim propisima.

EU RASFF sistem – Agencija je zaprimila ukupno 34 EU RASFF obavijesti o rizicima porijeklom iz hrane. Izvršena je evaluacija obavijesti, pripremanje i dostavljanje obavijesti nadležnim organima, zaprimanje povratnih informacija, te sačinjavanje povratnih informacija za upućivanje nadležnoj službi EC putem EU RASFF. Agencija je tokom 2021. godine redovno dostavljala izvještaje Evropskoj komisiji o preduzetim mjerama od strane nadležnih organa koji se putem RASFF WINDOW, SANTE RASFF EC čini dostupnim svim članicama RASFF mreže.

Obavijesti izvan EU RASFF sistema – Agencija je zaprimila ukupno pet obavijesti izvan EU RASFF sistema koje su na daljnje postupanje i preduzimanje odgovarajućih mjera dostavljene nadležnim organima.

WHO/FAO INFOSAN mreža – Od strane INFOSAN kontakt tačke za hitne slučajeve za BiH, zaprimljeno je 10 INFOSAN obavijesti od kojih je jedna zahtjevala dostavljanje povratnih informacija.

Saradnja sa laboratorijama – U 2021. godini nastavljena je saradnja sa laboratorijama za kontrolu hrane u BiH u okviru koje su dostavljeni podaci o rezultatima laboratorijskih analiza uzoraka hrane i vode za piće. Na osnovu prikupljenih i obrađenih podataka na području BiH registrirano je ukupno 196 slučajeva obolijevanja gdje je hrana potvrđena kao uzrok/put prenosa i to: 33 oboljela slučaja *Salmonellosis* i 163 slučajeva obolijevanja *Intoxicatio alimentaris/Toxiinfectio alimentaris*.

Registrar hrane za posebne prehrambene potrebe – U skladu s odredbama Pravilnika o hrani za posebne prehrambene potrebe („Službeni glasnik BiH“, broj 72/11), Agencija vodi Registrar hrane za posebne prehrambene potrebe koja je stavljena na tržište BiH i koji trenutno sadrži osnovne podatke o 860 proizvoda koji se nalaze na tržištu BiH, a spadaju u jednu od kategorija hrane za posebne prehrambene potrebe.

Oblast genetički modifikovanih organizama – Doneseno je 12 mišljenja po zahtjevu subjekta u poslovanju sa hranom za životinje za izdavanje rješenja o odobrenju za stavljanje na tržište BiH GM hrane za životinje i sedam mišljenja po zahtjevu subjekta u poslovanju sa hranom za životinje za izdavanje rješenja za obnovu odobrenja za stavljanje na tržište BiH GM hrane za životinje. Agencija je na osnovu navedenih mišljenja donijela 12 rješenja o odobrenju za

stavljanje na tržište BiH GM hrane za životinje i sedam rješenja o obnovi rješenja. Vijeće za GMO je također dalo i jedno stručno mišljenje nadležnim organima i zainteresiranim stranama.

Komisija za registraciju oznaka porijekla, oznaka geografskog porijekla i dodjelu oznaka garantirano tradicionalnog specijaliteta prehrambenih proizvoda u Bosni i Hercegovini – U izvještajnom periodu Komisija je rješavala jedan zahtjev za registraciju prehrambenog proizvoda zaštićenom oznakom porijekla. Nakon provedenog postupka, Agencija je, na prijedlog Komisije donijela jedno rješenje za registraciju prehrambenog proizvoda zaštićenom oznakom porijekla koje je objavljeno u „Službenom glasniku BiH”, broj 62/21, dok Agencija vodi registar prehrambenih proizvoda zaštićenih oznakom porijekla, odnosno registar prehrambenih proizvoda zaštićenih oznakom geografskog porijekla.

Saradnja sa USAID projektom “Razvoj održivog turizma u Bosni i Hercegovini (Turizam)” – Agencija je u saradnji s USAID Turizam projektom izradila “Vodič za sigurno rukovanje hranom u sektoru ugostiteljstva i avanturističkog turizma” koji služi kao podsjetnik i vodilja svima koji se bave pripremom i posluživanjem hrane za unaprjeđenje znanja o sigurnosti hrane, te osnovnim načelima higijene hrane.

Smjernice za obilježavanje datuma i srodne informacije o hrani: prvi dio (obilježavanje datuma) – Agencija je pripremila prevod *Smjernica za obilježavanje datuma i srodne informacije o hrani: prvi dio (obilježavanje datuma)*. Smjernice su namijenjene subjektima u poslovanju sa hranom kod odlučivanja o vrsti obilježavanja datuma, određivanja roka trajanja i povezanih informacija o hrani koje treba navesti na deklaraciji kako bi se osigurali principi sigurnosti hrane.

Smjernice za analitičku kontrolu kvaliteta i postupke za validaciju metoda za analizu ostataka pesticida u hrani i hrani za životinje – S ciljem pružanja podrške laboratorijama uključenim u službenu kontrolu ostataka pesticida u hrani i hrani za životinje u Bosni i Hercegovini pripremljen je prevod *Smjernica za analitičku kontrolu kvaliteta i postupke za validaciju metoda za analizu ostataka pesticida u hrani i hrani za životinje*.

IPA III – kako bi se omogućila stručna i tehnička podrška nadležnim institucijama u sektoru sigurnosti hrane u BiH, Agencija je u izvještajnom periodu, uz koordinaciju Direkcije za evropske integracije Vijeća ministara BiH, učestvovala u pripremi Akcijskog dokumenta „EU4 Aligned Food Standards“. Navedenim dokumentom, koji je u formi nacrta dostavljen na komentare Evropskoj komisiji, za sektor sigurnosti hrane u BiH predviđena je finansijska pomoć EU za usklađivanje standarda sigurnosti hrane sa pravnom stečevinom EU, jačanje sistema službenih kontrola i jačanje kapaciteta laboratorijskih.

IPA 2018 – U izvještajnom periodu nastavljene su aktivnosti u okviru Twinning projekta: *Podrška EU izgradnji kapaciteta i postupnom usklađivanju s pravnom stečevinom EU u sektoru sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini*. Partneri iz EU su Litvanija (Državna služba za hranu i veterinarstvo), Mađarska (Ministarstvo poljoprivrede i Državna kancelarija za sigurnost lanca hrane), Italija (Istituto Zooprofilattico Sperimentale dell’Abruzzo e del Molise “G. Caporale” (IZS) i Italija (Istituto Zooprofilattico Sperimentale Umbria e Marche “Togo Rosati”), dok su institucije korisnice twinning projekta u BiH Agencija u saradnji sa nadležnim organima Federacije BiH, Republike Srpske i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. U toku 2021. godine, u okviru Projekta, ukupno je održano 27 ekspertske misije koje su za cilj imale poboljšanje sigurnosti i kvaliteta hrane kroz provođenje naprednih nivoa politika o sigurnosti hrane i propisa usklađenih sa pravnom stečevinom EU.

11.2. VETERINARSTVO

Nadležna tijela za veterinarstvo u Bosni i Hercegovini su:

- Kancelarija za veterinarstvo Bosne i Hercegovine (u dalnjem tekstu: Kancelarija);
- Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (sektor za veterinarstvo); Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Srpske (resor za veterinarstvo) (u dalnjem tekstu: nadležna entitetska ministarstva);
- Odjeljenje za poljoprivredu, šumarstvo i vodoprivredu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (Pododjeljenje za veterinarstvo);
- Federalna Uprava za inspekcijske poslove i kantonalne uprave za inspekcijske poslove, Republička uprava za inspekcijske poslove Republike Srpske i općinska odjeljenja za inspekcijske poslove, kao i Inspektorat Brčko distrikta Bosne i Hercegovine (u dalnjem tekstu: nadležna inspekcijska tijela).

U međunarodnom prometu kontrolu provodi Odjeljenje granične veterinarske inspekcije Kancelarije, a u unutrašnjem prometu kontrola je organizovana na nivou nadležnih entitetskih ministarstava i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine i nadležnih inspekcijskih tijela. U procedurama donošenja svih zakonskih i podzakonskih akata kao i u implementaciji projekata učestvuju: Kancelarija, nadležna entitetska ministarstva i Odjeljenje za poljoprivredu Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

11.2.1. Usklađivanje zakonodavstva

U toku 2021. godine nastavljene su aktivnosti po pitanju izrade i donošenja propisa. U izveštajnom periodu u Službenom glasniku BiH objavljeni su sljedeći propisi (navedene propise donijela je Kancelarija):

- Odluka o usvajanju plana službenog uzorkovanja u objektima odobrenim za izvoz u Evropsku uniju za 2021/2022. godinu („Službeni glasnik BiH“, broj 12/21 od 26.2.2021.);
- Pravilnik o izmjeni Pavilnika o statusu država ili regija u odnosu na bovinu spongiformnu encefalopatiju („Službeni glasnik BiH“, broj 28/21 od 7.5.2021.);
- Uputa o provođenju plana praćenja i kontrole rezidua za 2021. godinu („Službeni glasnik BiH“, broj 31/21 od 25.5.2021.) i
- Pravilnik o izmjeni pravilnika o uslovima koje moraju zadovoljavati farme i uslovima za zaštitu životinja na farmama („Službeni glasnik BiH“, broj 60/21 od 28.9.2021.).

Propis koji je donesen, ali nije objavljen u Službenom glasniku BiH: Odluka o usvajanju Plana revizija objekata koji se bave uzgojem živih životinja, proizvodnjom, preradom, obradom i skladištenjem proizvoda životinjskog porijekla namjenjenih za izvoz na tržiste EU za 2022. godinu.

11.2.2. Aktivnosti po pitanju zdravlja i dobrobiti životinja

U septembru 2020. godine započela je implementacija Twinning projekta „EU podrška izgradnji kapaciteta i postepenom približavanju pravne stečevine u sektoru za veterinarstvo u BiH“ kojim je planirana evaluacija statusa legislative iz oblasti zdravlja životinja, uključujući aproksimaciju sa novom EU legislativom (Zakon o zdravlju životinja), revidiranje legislative u

oblasti dobrobiti životinja, te nastavak aktivnosti vezano za nusproizvode životinjskog porijekla. U saradnji sa drugim Twinning projektima planirano je usaglašavanje legislative u oblasti službenih kontrola. Kroz implementaciju ovog projekta nastavljene su aktivnosti na reformi kontrole zdravlja životinja i njegovog daljnog približavanja standardima EU.

U prethodnom periodu, u sklopu komponente i projekta, održan je niz misija sa ciljem utvrđivanja stanja, te nedostataka koje je potrebno adresirati kroz projekat, uključujući revidiranje legislative koja se odnosi na zdravlje životinja, kao i programe mjera kontrole pojedinačnih bolesti, za koje su izrađeni izveštaji gap analize. U predstojećem periodu će se provesti misija za izradu programa nadzora/kontrole bruceloze, afričke svinjske kuge, klasične svinjske kuge, te bjesnila, a održana je i misija za obilježavanje i kontrolu kretanja životinja.

Situacija za pojedine bolesti navedena je u dalnjem tekstu:

Bruceloza - Isporuka vakcina protiv bruceloze malih preživara koja je bila planirana za I kvartal 2021. godine nije realizovana zbog kašnjenja uzrokovanih pandemijom COVID 19. Nakon raspisivanja i provođenja nove nabavke od strane Delegacija EU u Bosni i Hercegovini, sporazum sa dobavljačem sklopljen je tek u junu 2021. godine, a prva tranša vakcina u iznosu od 453.000 doza isporučena je u BiH u oktobru 2021. godine.

Novo kašnjenje u nabavci vakcina protiv bruceloze u 2021. godini je dodatno zakompliciralo realizaciju programa što je prezentirano i ekspertima zaduženim za izradu novog višegodišnjeg programa za kontrolu bruceloze malih preživara u BiH u sklopu Twinning projekta. Tokom ekspertske misije održane na licu mjesta u septembru, održan je niz sastanaka sa predstvincima veterinarske službe BiH, te je na završnom sastanku kojem su prisustvovali predstavnici Kancelarije i predstavnici nadležnih tijela entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine konstatirano da, s obzirom na kasnu isporuku vakcina, kao i činjenicu da je veliki broj životinja gravidan, u toku 2021. godine neće biti implementacije vakcinacije malih preživara protiv bruceloze.

Također, na navedenom sastanku je predloženo da se u 2022. godini provede opsežnija vakcinacija malih preživara protiv bruceloze kojom će biti obuhvaćene životinje starosne dobi 3 – 6 mjeseci, kao i sve one životinje koje u prethodnom periodu nisu vakcinisane uslijed nedostatka vakcina. U vezi sa navedenim, Kancelarija intenzivno radi na osiguravanju svih potrebnih sredstava za neometanu i sveobuhvatnu vakcinaciju malih preživara u 2022. godini koja bi trebala otpočeti u martu. Do marta se očekuje isporuka dodatnih 152.000 doza vakcina, te potrebnih količina ušnih markica za identifikaciju vakciniranih životinja.

Nadalje, u sklopu Twinning projekta planirana je izrada i donošenje novog višegodišnjeg programa za kontrolu bruceloze kod malih preživara koji treba biti završen do kraja 2021. godine. Prilikom pripreme novog višegodišnjeg programa u obzir će biti uzeti svi podaci o statusu i realizaciji propisanih mjer, uključujući i kašnjenja, odnosno nizak stepen implementacije u toku 2020. i 2021. godine, kao i jedan od najvećih nedostataka u implementaciji ove mjeri, izostanak sredstava za kontinuirano provođenje vakcinacije.

Kada je u pitanju bruceloza goveda, Kancelarija je u saradnji sa nadležnim entitetskim tijelima osigurala nastavak monitoringa kod goveda starijih od 12 mjeseci.

Bjesnilo - U toku 2021 . godine planirana je provedba dvije kampanje oralne vakcinacije (proljeće i jesen), za koje je već bila provedena javna nabavka, a Delegacija EU u Bosni i Hercegovini potpisala je ugovor sa distributerom vakcine. Za proljetnu kampanju 2021. postupak uvoza vakcina pokrenut je početkom ove godine, ali zbog proceduralnih problema proljetna kampanja vakcinacije nije provedena. Nakon realizacije svih aktivnosti, vakcine za proljetnu kampanju uvezene su u Bosnu i Hercegovinu 17. juna 2021. godine i uzorkovane za

obavezno testiranje istog dana. Dopuštenje za početak kampanje dato je distributeru 9. jula 2021. po prijemu zadovoljavajućih rezultata za sve uvezene serije. Iako svjesni nepovoljnih vremenskih uslova i stabilnosti mamaca, zbog posljednjeg slučaja bjesnila 2020. godine, vladalo je mišljenje da je bolje ne odustajati od kampanje i nastaviti s vakcinacijom, slično kao što je savjetovano nakon poplava u 2014. godini.

Nakon izdavanja dozvole za početak distribucije, izvođač je obavijestio da zbog sigurnosnih razloga povezanih s letovima na visokim temperaturama, kako su ih obavijestila nadležna tijela u Bosni i Hercegovini, ne mogu letjeti u ovom periodu godine (juli i avgust). Iz navedenog razloga distribucija mamaca nije bila moguća prije početka septembra ove godine. S obzirom na nastalu situaciju, Kancelarija ovu distribuciju smatra jesenskom kampanjom 2021. godine. Nakon zahtjeva dobavljača prema Delegaciji EU u BiH, Kancelarija je podržala produženje ugovora kako bi se proljetna kampanja za 2022. godinu implementirala vakcinama koje neće biti iskorištene za jesenju kampanju 2021. godine, s obzirom na pomjeranje proljetne kampanje na septembar ove godine.

Za 2022. godinu Delegacija EU u Bosni i Hercegovini je pokrenula postupak javne nabavke za oralnu vakcinaciju.

Trenutno Kancelarija provodi nabavku za provedbu postvakcinalnog monitoringa koji bi trebao započeti do kraja 2021. godine, a u toku su i aktivnosti na revidiranju višegodišnjeg programa i provedbi obuka svih interesnih grupa u okviru Twinning projekta.

Klasična svinjska kuga (KSK) i Afrička svinjska kuga (ASK) - Nakon razmatranja situacije u regionu, kao i provedene misije Evropske komisije u BiH za pomoć u donošenju odluke o prestanku vakcinacije protiv bolesti klasična kuga svinja, Vlada Republike Srpske je donijela odluku o prestanku vakcinacije od 31.12.2019. godine, a Vlada Brčko distrikta Bosne i Hercegovine od 01.05.2020. godine. Vakcinacija se na području Federacije BiH prestala provoditi u 2021. godini. Tačan datum prestanka vakcinacije je zatražen od Federacije BiH. Prestanak vakcinacije bio je dugo razmatran. S obzirom da su ovu mjeru donijele i sve ostale zemlje u regionu i da se odavno dogovarao regionalni pristup ovoj mjeri i BiH je preduzela potrebne aktivnosti.

Za potrebe kontrole i sprječavanja unošenja ASK provode se preventivne mjere uključujući zabranu uvoza određenih pošiljaka živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla iz zemalja u kojima je bolest utvrđena. Također, održan je niz radionica za veterinare, kao i promocija podizanja svijesti svih zainteresovanih strana.

U sklopu Twinning projekta planirana je izrada programa za nadzor KSK i ASK, a u 2021. godini započeta je i implementacija jedinstvenog sistema obilježavanja svinja.

Visoko patogena influenca ptice (VPIP) - Pojava VPIP utvrđena je na području općine Gradiška u novembru 2021. godine kod divlje ptice. Nakon prijave bolesti uspostavljen je Zajednički centar za kontrolu VPIP u BiH, te su obaviješteni OIE, EK i susjedne zemlje. Nakon provođenja propisanih mjer žarište je zatvoreno u decembru 2021. godine, ali je Zajednički centar ostao u funkciji radi efikasnijeg djelovanja i mogućnosti brzog reagovanja u slučaju pojave novih sumnji, a uslijed povećanog rizika od unošenja bolesti zbog velikog broja slučajeva bolesti na području Evrope.

11.2.3. Označavanje i kontrola kretanja životinja

Agencija za obilježavanje životinja kontinuirano štampa identifikacijske ušne markice za goveda i dostavlja ih veterinarskim organizacijama na osnovu njihovih dostavljenih zahtjeva. U 2021. godini je odštampano i isporučeno 87.981 identifikacijskih ušnih markica za obilježavanje goveda (66.500 redovnih ušnih markica i 21.481 zamjenska ušna markica), izdato

je 85.426 pasoša za životinje (goveda) i izdato 2.195 certifikata o registriranim imanjima. U toku 2021. godine izvršeno je obilježavanje i registriranje u bazu podataka 192.708 ovaca i 7.578 koza.

U Agenciji za obilježavanje životinja izvršen je ciklus provjere monitoring bruceloze goveda u 2021. godine u skladu sa „Uputstvom o provođenju monitoringa na prisustvo bruceloze kod goveda u Bosni i Hercegovini u 2021. godini“, kao i ispravke i korekcije utvrđenih grešaka u toku obrade uzoraka. Nakon izvršenog cjelokupnog unosa, provjera i korekcija dostavljenih obrazaca sačinjen je Izvještaj u kome je konstatirano da je ukupno zaprimljeno 20.351 obrazaca na kojima je bilo evidentirano 127.901 životinja koje su se nalazile na 18.008 imanja, od kojih je uslove ispunilo nakon izvršene revizije ukupno 116.182 životinja. Broj životinja koji u momentu obrade i same revizije dostavljenih obrazaca nije ispunjavao uslove je 11.719 životinja.

S ciljem unaprijeđenja sistema identifikacije i kontrole kretanja životinja u sklopu Informacijskog sistema Agencije za obilježavanje životinja aktivan je modul za identifikaciju kućnih ljubimaca (pasa, mačaka i pitomih vretica). U 2021. godini ukupno je u Državnoj bazi podataka registrirano 45.367 kućnih ljubimaca (42.171 pas, 3.191 mačka i 5 pitomih vretica), od čega je mikročipovano 38.735 kućnih ljubimaca (35.993 psa, 2.737 mačaka i 5 pitomih vretica) i izdato 38.115 pasoša za kućne ljubimce.

U cilju osiguravanja implementacije propisa, Agencija za obilježavanje životinja u kontinuitetu organizuje obuke za veterinarne i veterinarske inspektore u BiH. U 2021. godini održano je 10 obuka na temu „Pristup i korištenje baze podataka Agencije za obilježavanje životinja“ na kojim je prisustvovalo 62 veterinarne i veterinarske inspektore koji navedenu obuku nisu završili u prethodnom periodu. Po uspostavi modula za identifikaciju kućnih ljubimaca pristupilo se održavanju obuka na temu „Pristup i korištenje aplikacije za identifikaciju kućnih ljubimaca“, gdje je u 2021. godini ukupno održano 10 obuka na kojima je prisustvovalo 61 veterinar i veterinarski inspektor. Navedene obuke se u kontinuitetu nastavljaju održavati.

Svim učesnicima koji su prošli obuke dodjeljeni su pristupni linkovi, šifre i lozinke, uz korisnička uputstva u kojima su definirani svi koraci pristupanju i radu u aplikacijama DBP (državna baza podataka).

Kada je riječ o zaštiti zdravlja životinja u Republici Srpskoj tokom 2021. godine mjeru koje su se provodile odnosile na:

- preventivnu vakcinaciju životinja protiv antraksa koja je provedena na 68.013 životinja;
- provođenja monitoringa „višegodišnji Program suzbijanja i iskorjenjivanja infektivne anemije kopitara (IAK) u Republici Srpskoj“ prema kome je izvršeno vađenje krvi i dijagnostika kod 308 grla.

U cilju sprečavanja pojave zaraznih bolesti i suzbijanja kretanje bolesti u okviru koje je zaprimljen jedan zahtjev za nabavku vakcine protiv klasične svinjske kuge (vakcina je pohranjena i čuva se za slučaj pojave ove bolesti).

U cilju zaštite zdravlja životinja i proizvodnje sigurnih proizvoda životinjskog porijekla u Federaciji BiH težište aktivnosti je bilo usmjereno na realizaciju strateškog i operativnih ciljeva radi provođenja mjera veterinarskog javnog zdravstva i zdravstvene zaštite zdravlja životinja i stvaranje efikasnog sistema kontrole zdravlja i dobrobiti životinja i proizvodnje sigurnog proizvoda životinjskog porijekla od kojih posebno izdvajaju:

- Izrada novog Zakona o veterinarstvu (priklapljanja mišljenja na nacrt zakona nije završeno do kraja 2021. godine) i usvajanje Zakona o veterinarsko medicinskim proizvodima (u parlamentarnoj proceduri);

- Izrada, usvajanje i realizacija Programa „Podsticaji za veterinarstvo“ u 2021. godini; iz Budžeta Federacije BiH u iznosu od 2,5 mil. KM;
- Realizacija Programa kontrole provođenja veterinarsko-zdravstvenih pregleda u objektima;
- Izrada i realizacija Programa obuke službenih veterinara na teritoriji Federacije BiH za period 2021-2023. godinu;
- Provodenje aktivnosti s ciljem omogućavanja primjene propisa “higijenskog paketa” i zaštite potrošača;
- Rješavanje spornih pitanja vezano za podjelu područja veterinarskim stanicama u FBiH u skladu sa važećim Pravilnikom;
- Organizovanje polaganja stručnih ispita za dipl. veterinara i veterinarskih tehničara (izrada planova, održavanje ispita, vođenje evidencije i izdavanje uvjerenja o položenom ispitu certifikata);
- Organizovanje rada komisije za lijekove koji se koriste u veterinarstvu i Provodenje postupka registracije veterinarskih lijekova i veterinarsko-medicinskih proizvoda, vođenje evidencije o lijekovima kojima je izdano odobrenje za stavljanje u promet i objava u Službenim novinama Federacije BiH;
- Utvrđivanje veterinarsko-zdravstvenih uslova kojima moraju udovoljavati objekti za klanje životinja, obradu, preradu i uskladištenje proizvoda životinjskog porijekla, za skladišta životinjske hrane, mješaonice i tvornice stočne hrane, proizvodnje i prometa lijekova za upotrebu u veterinarstvu i dr.;
- Vođenje Jedinstvenog registra, registrovanih i odobrenih objekata u FBiH i drugih baza i evidencija u oblasti veterinarstva - ažuriranje podataka;
- Vođenje prvostepenog upravnog postupka i izrada rješenja;
- Izrada stručnih mišljenja, kontinuirana saradnja sa Kancelarijom za veterinarstvo BiH, korespondencija sa državnim, federalnim i kantonalnim nadležnim ministarstvima, naučnim i stručnim ustanovama kao i ostalim institucijama i dr.

11.2.4. Aktivnosti u oblasti jačanje kapaciteta za izvoz živih životinja i proizvoda životinjskog porijekla iz BiH

U 2021. godini nastavljen je kontinuiran izvoz roba koje su odobrene za izvoz na tržište zemalja Evropske unije za koje Bosna i Hercegovina ima odobrenje. Na zahtjev zainteresovanih subjekata u poslovanju sa hranom za izvoz u Evropsku uniju, izvršena je kontrola usklađenosti objekata sa zahtjevima Evropske unije, odnosno provjera ispunjenosti uslova u skladu sa propisima Evropske unije koji su na snazi.

Bosna i Hercegovina je bila predmet „Uredske procjene Bosne i Hercegovine kako bi se ocijenili postojeći kontrolni sistemi koji reguliraju proizvodnju proizvoda ribarstva namijenjenih izvozu u Evropsku uniju“ od strane Opće uprave za zdravlje i sigurnost hrane EU (DG Health and Food Safety), rezultati navedene procjene za dostavljene informacije ispred Bosne i Hercegovine nisu još uvijek zaprimljeni. U sklopu navedene procjene su od Ureda prilikom prikupljanja podataka utvrđeni određeni nedostaci po pitanju službenih kontrola i edukacije službenih veterinara. S tim u vezi, a u cilju jačanja kapaciteta, planirana je sveobuhvatna obuka za službene veterinare iz oblasti „proizvodi ribarstva“ u cilju otklanjanja nedostataka (ispravna primjena propisa na snazi kada su u pitanju službene kontrole).

U 2021. godini se aktivno radilo na jačanju izvoznih kapaciteta na način da su se prema zahtjevima subjekata u poslovanju u Bosni i Hercegovini, u skladu sa zahtjevima potencijalnih zemalja uvoznica, vršile procjene veterinarskog sistema Bosne i Hercegovine i u skladu sa istima provedene su sljedeće aktivnosti:

1. **Izrael** - meso goveda - procjena je još u toku;
2. **Kina** - izvoz mlijeka – nadležno tijelo Kine je dostavilo naknadna pitanja (drugi set u nizu) koji se trenutno popunjava od strane nadležnih tijela u BiH;
3. **Kina** – izvoz meda - nadležno tijelo Kine je dostavilo pitanja koja se trenutno popunjavaju od strane nadležnih tijela u BiH;
4. **Saudijska Arabija** – meso peradi i proizvodi od mesa peradi – nadležna tijela BiH su u fazi popunjavanja navedenog upitnika;
5. **Malezija** - izvoz mesa goveda – nadležna tijela Malezije su u 2021. godini najavili inspekciju u cilju provjere nominovanih objekata, ali zbog trenutne situacije vezane za Covid 19 navedena misija otkazana je do daljnog.

U 2021. godini je održan niz obuka za veterinarske inspektore koji certifikuju robe za izvoz u EU, naročito po pitanju novih EU propisa koji su stupili na snagu i primjenjuju se od 15.01.2022. godine. S tim u vezi je provedena edukacija o načinu certifikacije sljedećih roba: meso peradi, proizvodi od mesa peradi, proizvodi ribarstva, mlijeka i proizvoda od mlijeka, mješovitih proizvoda i svih drugih roba koje se izvoza prema EU. Obuke se održavaju kontinuirano u cilju jačanja kapaciteta veterinarske službe po pitanju službene kontrole i certifikacije u skladu sa pravilima EU.

U 2021. godini na zahtjev nadležnih entitetskih tijela Kancelarija je izdala garancije za BiH objekte za izvoz u Republiku Srbiju, Crnu Goru i Sjevernu Makedoniju ukupno 27 garancija za 12 objekata.

U 2021. godini, na zahtjev izvoznih objekata usaglašeni su izvozni modeli certifikata za sljedeće zemlje uvoznice: Sjevernu Makedoniju – 2 modela certifikata; Republiku Srbiju – 5 modela certifikata; Ujedinjeno Kraljevstvo – 6 modela certifikata; Kosovo* – 2 modela certifikata; Crnu Goru – 2 modela certifikata; Rumuniju – 1 model certifikata; Ukrajinu – 1 model certifikata; Holandiju – 1 model certifikata; Japan – 1 model certifikata i Azerbejdžan – 4 modela certifikata.

U 2021. godini dostavljen je spisak odobrenih objekata za izvoz meda u Saudijsku Arabiju. Trenutno na navedenom spisku se nalazi 19 objekata kojima je odobren izvoz meda iz Bosne i Hercegovine u Saudijsku Arabiju.

Bosni i Hercegovini je odobren izvoz mesa i proizvoda od mesa u Ujedinjene Arapske Emirate. Na web stranici Kancelarije za veterinarstvo BiH (<http://www.vet.gov.ba/v2/hr/dokument/d57>) se nalazi lista odobrenih klaonica u BiH.

11.2.5. Plan praćenja rezidua veterinarskih lijekova

Jedna od značajnih aktivnosti Kancelarije, u saradnji sa nadležnim entitetskim institucijama, za kontinuirani izvoz proizvoda životinjskog porijekla jeste implementacija godišnjeg Plana praćenja i kontrole rezidua za Bosnu i Hercegovinu, a koji se provodi u skladu sa Zakonom o veterinarstvu u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 34/02) i Odlukom o praćenju rezidua određenih tvari u živim životinjama i u proizvodima životinjskog porijekla („Službeni glasnik BiH“, br. 1/04, 40/09 i 44/11). S tim u vezi za realizaciju Plana praćenja i kontrole rezidua za 2021. godinu provedene su sve aktivnosti neophodne za provođenje plana, odnosno izvršena je izrada plana i dostava istog Generalnom direktoratu za sigurnost hrane i zdravlje

*Ovaj naziv ne prejudicira status Kosova i u skladu je sa Rezolucijom 1244 SB UN i odlukom Međunarodnog suda pravde o kosovskoj deklaraciji o nezavisnosti

potrošača Evropske komisije (DG SANTE), izvršena raspodjela broja uzoraka za pojedine vrste životinja i proizvoda životinjskog porijekla koji će se kontrolisati na rezidue određenih tvari i odabir laboratorijskih usluga za analizu rezidua veterinarskih lijekova i kontaminenata, te je donesena i objavljena Uputa o provođenju plana praćenja i kontrole rezidua za 2021. godinu („Službeni glasnik BiH“, broj 31/21). Realizacija Plana praćenja i kontrole rezidua za 2021. godinu prema broju planiranih i izvršenih pretraga na rezidue zabranjenih tvari, veterinarskih lijekova i kontaminenata kod pojedinih vrsta životinja i u proizvodima životinjskog porijekla iznosi cca 60%. Na nepotpuno ispunjenje Plana do kraja 2021. godine uticalo je stanje pandemije virusa Sars-Cov-2 kao i kasno raspisivanje i dugotrajna procedura nabavke laboratorijskih usluga. Međutim, potrebno je istaći da se Plan praćenja rezidua provodi do kraja marta 2022. godine, do kada su zaključeni sporazumi sa izabranim laboratorijima, što će omogućiti poboljšanje stepena realizacije.

U oktobru 2021. godine Bosna i Hercegovina je bila predmet audita od strane inspekcijskog tima Generalnog direktorata za sigurnost hrane i zdravlje potrošača Evropske komisije (DG SANTE), prilikom kojeg je izvršena provjera sistema praćenja i kontrole rezidua u Bosni i Hercegovini kao i kontrola upotrebe i distribucije veterinarsko-medicinskih proizvoda s ciljem procjene da li postojeći sistem ispunjava EU zahtjeve po pitanju kontrole rezidua u Evropskoj uniji. Rezultati navedene procjene dostavljeni su Kancelariji u formi Izvještaja sa određenim preporukama za koje je Bosna i Hercegovina izradila Akcijski plan i isti dostavila DG SANTE. Aktivnosti predložene u Akcijskom planu su djelimično prihvачene od strane DG SANTE tima, pa se zahtijeva provođenje predloženih aktivnosti u što kraćem roku u toku 2022. godini kao i dostava određenih dokumenata kao dokaz provedenih aktivnosti, kako bi Bosna i Hercegovina ispunila sve preporuke i ostala na listi trećih zemalja sa odobrenim planovima praćenja rezidua za pojedine proizvode životinjskog porijekla za koje je odobren izvoz na tržište Evropske unije.

11.2.6. Aktivnosti po pitanju kontrole nepostojanja veterinarsko-zdravstvenih smetnji prilikom uvoza

Prilikom uvoza u Bosnu i Hercegovinu, u okviru nadležnosti Kancelarije, a u skladu sa važećim propisima (Pravilnik o uslovima uvoza i provoza živih životinja, sirovina, proizvoda i nusproizvoda životinjskog porijekla, veterinarskih lijekova i hrane za životinje u Bosnu i Hercegovinu, "Službeni glasnik BiH", broj 57/12 od 24.07.2012. god. i drugi važeći propisi), vrši se kontrola nepostojanja veterinarsko-zdravstvenih smetnji za uvoz. S tim u vezi, u 2021. godini izdato je 1.170 rješenja o nepostojanju veterinarsko-zdravstvenih smetnji za uvoz životinja i roba životinjskog porijekla u BiH, a ukupan broj rješenja o upisu objekata u Registr Kancelarije u 2021. godini bio je 397. Ukupan broj rješenja o nepostojanju veterinarsko-zdravstvenih smetnji za uvoz i provoz pošiljki roba koje podliježu veterinarsko-zdravstvenoj kontroli veterinarskih lijekova u 2021. godini je 141.

11.3. ZAŠTITA ZDRAVLJA BILJA

Na osnovu uspješno organizirane video inspekcije (2021. godine) od strane Uprave BiH za zaštitu zdravlja bilja i nadlžnih organa entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine kod proizvodača sadnog materijala Poljoagro d.o.o. od sadnog materijala imenovana firma je na tržište Ruske Federacije izvezla: jabuke u količini od 500.000 sadnica i 300.000 sadnica breskve.

Nakon dostavljanja zvanične informacije Rosseljhoznadzora o donošenju odluke o privremenoj obustavi izvoza krušaka iz Republike Srpske na tržište Ruske Federacije, koja je stupila na snagu 25.01.2021. godine nadležne službe u Bosni i Hercegovini nakon svih preduzetih aktivnosti da se zabrana ukine, ostaju otvorene za dalju provjeru od strane Rosseljhoznadzora ne samo skladišnih kapaciteta i mesta proizvodnje, već cijelog upornog fitosanitarnog sistema u BiH, a samim tim provjere da sve institucije čine napor da svježi plodovi koji se ispuštuju za tržište Ruske Federacije zadovoljavaju sve standarde i ispunjavaju fitosanitarne zahtjeve Ruske Federacije.

Uprava za zaštitu zdravlja bilja BiH je u saradnji sa nadležnim organima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine izradila Nacrt pravilnika o Listama štetnih organizama, listama bilja, biljnih proizvoda i reguliranih objekata, a u skladu sa Provedbenom uredbom Komisije (EU) 2019/2072 koja je stupila na snagu 28. novembra 2019. godine. Imajući u vidu da nadležne institucije entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine nisu postigle dogovor u vezi dva člana Nacrta pravilnika, isti nije upućen u daljnju zakonsku proceduru.

U izvještajnom periodu redovno se ažurira Sortna lista BiH. Također, urađeni su nacrti:

- Pravilnik o troškovima u postupcima priznavanja sorti, službenog potvrđivanja i zaštiti prava oplemenjivača;
- Pravilnik o uslovima u pogledu stručne, prostorne i tehničke sposobljenosti laboratorija;
- Pravilnik o uzorkovanju i ispitivanju kvaliteta sjemena poljoprivrednog bilja u BiH;
- Pravilnik o korišćenju farmerovog sjemena; i
- Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra u obavljanju poslova zaštite sorti i prava oplemenjivača u BiH.

Navedeni nacrti pravilnika su dostavljeni članovima Radne grupe na konsultacije, a po okončanju konsultacija finalni nacrti pravilnika će se uputiti u daljnju zakonsku proceduru.

Uprava redovno usklađuje spisak aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 15/21, 34/21, 51/2). S tim u vezi posljednje izmjene i dopune postojećeg spiska su izvršene u skladu sa izmjenama i dopunama spiska u EU, a koje su stupile na snagu 5. i 31. januara 2022. godine.

Na osnovu obaveza koje proizilaze iz Zakona o zaštiti zdravlja bilja („Službeni glasnik BiH“, broj 23/03) inspektorati entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine dostavljaju Upravi izvještaje, odnosno podatke o broju pregledanih pošiljaka, vrsti robe (bilje ili fitofarmaceutska sredstva ili mineralno đubrivo), količinama pregledanih roba i preduzetim inspekcijskim mjerama za robe koje podliježu obaveznoj fitosanitarnoj kontroli pri uvozu u BiH. Podaci se dostavljaju u usaglašenoj Excel tabeli na mjesечноj nivou za svaki granični prelaz posebno. Uprava objedinjava podatke i sačinjava izvještaje na mjesечноj, šestomjesečnoj i godišnjoj nivou. Objedinjene podatke Uprava koristiti za vlastite službene potrebe i dostavlja ih objedinjene inspektoratima entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine.

Pored gore navedenih izještaja, inspektorati entiteta i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine dostavljaju Upravi i izvještaje i podatke o drugim provedenim aktivnostima iz nadležnosti fitosanitarne inspekcije u unutrašnjem inspekcijskom nadzoru.

U izvještajnom periodu od pošiljki koje podliježu obaveznoj fitosanitarnoj kontroli po fitosanitarnim zahtjevima Bosne i Hercegovine, od strane fitosanitarnih inspektora, zabranjen je uvoz uz nalaganje mjera na ukupno sedamnaest pošiljki.

PROJEKTI U FITOSANITARNOJ OBLASTI

1. Projekt sa Češkom razvojnom agencijom „Unapređenje sigurnosti hrane u BiH“ u dijelu „Podrška uspostavljanju funkcionalnog sistema kontrole pesticida i đubriva, te integralne zaštite bilja (Integrated Pest Management - IPM)“ u trajanju od 36 mjeseci od 2018 do 2021. Uključeni su svi nadležni organi i institucije u oblasti fitofarmaceutskih sredstava i mineralnih đubriva. Zbog epidemiološke situacije tokom 2021. godine brojene aktivnosti su prolongirane za narednu godinu.
2. „Nove aktivnosti za podršku fitosanitarnom sektoru u BiH u cilju usklađivanja sa standardima EU (PHYTO BiH)“ - Projekat sa Italijanskom razvojnom agencijom u trajanju od 36 mjeseci, period implementacije jun 2019. - maj 2022. godine (u implementaciju projekta su uključene fitosanitarne laboratorije i fitosanitarna inspekcija u oblasti zdravlja bilja).
3. Twinning projekt IPA 2018 „Podrška EU izgradnji kapaciteta i postepenom usklađivanju sa pravnom stećevinom Unije u fitosanitarnom sektoru u BiH“ - nastavljene aktivnosti u drugoj godini implementacije, te je isporučena oprema za fitosanitarne inspektore i to vozila i IT oprema.

Od zakonodavnih aktivnosti u 2021. godini donesen je Program posebnog nadzora (sistemske kontrole) karantinskih štetnih organizama na krompiru u BiH za 2021. godinu i Spisak aktivnih materija dozvoljenih za upotrebu u fitofarmaceutskim sredstvima u BiH.

Podzakonski akti koji su doneseni u Republici Srpskoj u oblasti zaštite zdravlja bilja su:

- Program monitoringa ostataka sredstava za zaštitu bilja za 2021. godine („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 22/21);
- Program posebnog nadzora karantinskih štetnih organizama na krompiru u Republici Srpskoj u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 29/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinskog štetnog organizma *Erwinia amylovora* (Burrill) Winslow et al. - prouzrokovaca bakteriozne plamenjače jabučastih voćaka na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 33/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Candidatus Liberibacter solanacearum* (Liefting et al.) – prouzrokovaca zebrastog čipsa krompira na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 35/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinskog štetnog organizma *Monilinia fructicola* (Winter) Honey - prouzrokovaca američke smeđe truleži plodova jabučastih i koštičavih voćaka na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 35/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Xylophilus ampelinus* (Panagopoulos) Willems et al. - prouzrokovaca bakteriozne plamenjače vinove loze na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 41/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Acidovorax citrulli* (Schaad et al.) - prouzrokovaca bakteriozne mrljavosti plodova lubenice na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 41/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnih organizama (*Impatiens necrotic spot tospovirus*, *Pepino mosaic virus* i *Tomato yellow leaf curl virus*) na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 43/21);

- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Xylella fastidiosa* Wells et al. - prouzrokoča Pirsove bolesti na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 43/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnih organizama u registriranim rasadnicima u Republici Srpskoj u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 50/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom *Tomato spotted wilt virus*, TSWV u Republici Srpskoj u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Grapevine flavescence dorée phytoplasma*, FD u Republici Srpskoj u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom štetnog organizma *Candidatus Phytoplasma solani* (*Stolbur phytoplasma*) u Republici Srpskoj u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom štetnih insekata u biljnoj proizvodnji na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21) ;
- Program posebnog nadzora nad prisustvom *Tomato brown rugose fruit virus*, ToBRFV u Republici Srpskoj u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21) ;
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinskog štetnog organizma *Phytophthora ramorum* Werres, De Cock & Man in 't Veld sp. nov. – prouzrokoča iznenadnog uginuća i sušenja drvenastih biljaka na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinskih štetnih organizama *Geosmithia morbida* Kolarik et al. - prouzrokoča raka oraha i vektora *Pityophthorus juglandis* Blackman - orahovog potkornjaka na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom karantinski štetnog organizma *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae* Takikawa et al. - prouzrokoča bakterioznog raka *Actinidia spp.* na području Republike Srpske u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom nematoda u biljnoj proizvodnji u Republici Srpskoj u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 51/21);
- Program posebnog nadzora nad prisustvom virusa na *Rubus spp.* u Republici Srpskoj u 2021. godini („Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 52/21).

U proceduri usklađivanja je Pravilnik o uslovima koje moraju ispunjavati lica koja se bave prometom i primjenom sredstava za zaštitu bilja za koja se procijeni da su naročito opasna i Pravilnik o polaganju stručnog ispita za dobijanje dozvole za pružanje usluga iz oblasti sredstava za zaštitu bilja.

Kada je riječ o Federaciji BiH, Federalno ministarstvo poljoprivrede je izradilo nacrt Zakona o fitofarmaceutskim sredstvima Federacije Bosne i Hercegovine. S tim u vezi, Ured za zakonodavstvo Federacije BiH je dao mišljenje da isti bude temporalnog karaktera zbog postojanja Zakona o fitofarmaceutskim sredstvima BiH. Radi složenosti postupanja, odlučeno je da se umjesto Zakona izradi Uredba koja je pripremljena, čekaju se mišljenja nadležnih organa.

12. PRIORITETI I MJERE ZA REALIZACIJU U OBLASTI POLJOPRIVREDE, ISHRANE I RURALNOG RAZVOJA ZA 2022. GODINU

Mjere i prioriteti u oblasti poljoprivrede, ishrane i ruralnoga razvoja za 2022. godinu vezani su za aktivnosti koje su ključne za napredak BiH u procesu evropskih integracija i provedbe reformi, međunarodnu saradnju, usvajanje i implementaciju strateških dokumenata, poboljšanje i unapređenje politike podsticaja, ubrzanje procesa usklađivanja regulative sa Evropskom unijom i implementacije već harmonizovanih propisa, razvoj poljoprivredne politike i politike razvoja ruralnih sredina.

Prema Izvještaju o Bosni i Hercegovini uz Saopćenje o politici proširenja Evropske unije za 2021. godinu Bosna i Hercegovina je u ranoj fazi pripremljenosti u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja i neophodno je da značajno unaprijedi administrativne kapacitete u ovoj oblasti i uspostavi fundamentalne instrumente i institucije za učešće u Zajedničkoj poljoprivrednoj politici (ZPP).

Kada je riječ o sigurnosti hrane, veterinarskoj i fitosanitarnoj politici dostignut je određen nivo pripremljenosti, ali je potrebno dodatno uskladiti sisteme službenih veterinarskih i fitosanitarnih kontrola sa pravilima EU, poboljšati institucionalno uređenje kako bi se izbjeglo preklapanje nadležnosti, te ojačati lanac kontrole i koordinacije.

U oblasti ribarstva, Bosna i Hercegovina je u ranoj fazi pripremljenosti. U predstojećem periodu potrebno je izraditi usklađen cjelodržavni dokument politike ribarstva i efikasno ga provesti u cijeloj zemlji, u skladu sa EU pravnom stečevinom. Neophodno je poboljšati administrativne strukture i ojačati institucionalne kapacitete za upravljanje i kontrolu ribarskih aktivnosti u skladu sa obavezama iz zajedničke ribarske politike Evropske unije, te uspostaviti i voditi registar flote. Također, potrebno je uskladiti metodologiju za prikupljanje podataka o ribi i ribljim proizvodima u cijeloj zemlji i uspostaviti relevantne statistike.

Ostvarivanje uslova za napredak Bosne i Hercegovine u približavanju Evropskoj uniji, predstavlja, u stvari, ispunjavanje prioritetnih uslova i provedbu neophodnih planiranih reformi. Zbog toga i ciljevi rada institucija na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini, koje su nadležne za poljoprivredu, ishranu, šumarstvo i ruralni razvoj su u narednom periodu usmjereni na brži i efikasniji razvoj i integriranje poljoprivrede u evropsko i svjetsko tržište. Reformske procese su usmjereni na sljedeće prioritete:

- pravno usklađivanje, preuzimanje i implementaciju propisa sa pravnom stečevinom Evropske unije;
- usklađivanje poljoprivrednih politika i politika ruralnog razvoja u Bosni i Hercegovini sa Zajedničkom poljoprivrednom politikom Evropske unije;
- ispunjavanje uslova za korištenje prepristupnih fondova Evropske unije za poljoprivredu i ruralni razvoj;
- dostizanje potrebnog nivoa standarda kvaliteta i sigurnosti hrane za nesmetanu trgovinu poljoprivrednim proizvodima i izvoz svih roba životinjskog porijekla na tržište Evropske unije; i
- izgradnju i jačanje institucionalnih kapaciteta.

Prioritetno područje za provođenje reformi je zakonodavstvo. U ovoj oblasti je planirano usvajanje:

- Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o hrani;
- Zakona o izmjeni i dopuni Zakona o veterinarstvu;
- Zakona o izmjeni Zakona o poljoprivredi, ishrani i ruralnom razvoju Bosne i Hercegovine;
- Zakona o vinu;

- unapređenje zakonodavstva u oblasti morskog ribarstva i akvakulture;
- poboljšanje regulatornog okvira za kontrolu uvoza hrane; i
- preuzimanja pravne stečevine Evropske unije u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja, veterinarstva, sigurnosti hrane i zaštite zdravlja bilja, nakon izrade i usvajanja cjelovitog Programa usvajanja EU pravne stečevine za Bosnu i Hercegovinu (NPAA).

Za usklađivanje poljoprivredne politike i politike ruralnog razvoja, potrebno je:

- izraditi novi Strateški plan ruralnog razvoja Bosne i Hercegovine – Okvirni dokument za period 2022-2027. godina i njegova efikasna realizacija;
- poboljšanje uslova vanjskotrgovinskog poslovanja i zaštite domaće proizvodnje, prije svega jačanjem konkurentnosti primarne poljoprivrede i prehrambene proizvodnje;
- postepeno harmonizirati mjere podrške u poljoprivredi;
- uskladiti mjere ruralnog razvoja u okviru postojećeg programa subvencija u entitetima i Brčko distriktu Bosne i Hercegovine i razviti mjere ruralnog razvoja u skladu sa EU mjerama;
- podsticati usvajanje standarda kvaliteta i jačanje konkurentnosti proizvođača kroz usklađivanje mjera podrške na cijeloj teritoriji, bilo da su to subvencije za proizvođače ili grantovi za investicije;
- uskladiti zakonodavstvo koje regulira direktna plaćanja na svim nivoima vlasti nadležnih za subvencioniranje poljoprivrede u BiH i postepeno ih usaglasiti sa EU pravilima;
- započeti sa uspostavljanjem organizacija zajedničkog tržišta uz jačanje administrativnih kapaciteta i pripremi regulatornog okvira u skladu sa pravnom stečevinom;
- poboljšati efikasnost korištenja i nivoa zaštite raspoloživih poljoprivrednih resursa;
- inicirati potpisivanje i realizaciju bilateralnih sporazuma za unapređenje saradnje i trgovine, a posebno sporazuma koji se odnose na unapređenje i proširenje međusobne saradnje u okviru procesa pristupanja Evropskoj uniji u dijelu usklađivanja zakonodavstva sa pravnom stečevinom EU i korištenje fondova evropskih fondova za poljoprivredu i ruralni razvoj; i
- izgradnja kapaciteta za suočavanje sa prirodnim katastrofama u cilju povećavanja nivoa spremnosti za sprječavanje i zaštitu od vanrednih situacija koje mogu uticati na poljoprivredni sektor (poplave, suša i dr.).

U ispunjavanju uslova za korištenje pretpriступnih fondova Evropske unije za poljoprivredu i ruralni razvoj, potrebno je:

- izraditi i usvojiti novi okvirni strateški dokument usklađen sa periodom programiranja u EU;
- formirati upravljačko tijelo zaduženo za realiziranje IPARD Programa;
- uspostaviti i akreditirati sistem za plaćanje; i
- izraditi i usvojiti IPARD Program.

Za izgradnju i jačanje institucionalnih kapaciteta u sektoru poljoprivrede, ishrane, ruralnog razvoja i ribarstva, potrebno je:

- unaprijediti poljoprivrednu statistiku kroz razvoj Poljoprivrednog informacijskog sistema osiguranjem procesa harmonizacije Registara poljoprivrednih gazdinstava i Registra klijenata;
- provesti popis poljoprivrede;
- ojačati sposobnosti za analitiku provedenih politika, strategija, programa i mjera;

- intenzivirati aktivnosti na uspostavljanju sistema monitoringa i evaluacije u sektoru poljoprivrede, ishrane i ruralnog razvoja;
- nastaviti aktivnosti na uspostavljanju i razvoju Mreže računovodstvenih podataka poljoprivrednih gazdinstava i započeti aktivnosti na uspostavljanju poljoprivredno-tržišnog informacijskog sistema;
- poboljšati administrativne kapacitete i resurse u poljoprivredi u cilju bolje pripremljenosti i postepenog približavanja Zajedničkoj poljoprivrednoj politici Evropske unije;
- institucionalno i administrativno ojačati kapacitete sistema službene kontrole hrane i hrane za životinje, uključujući i graniče kontrolne tačke;
- ojačati institucionalne i administrativne kapacitete, posebno kapacitete fitosanitarnih inspektora za službene kontrole unutrašnjeg tržišta;
- usvojiti program za razvoj ribarstva i akvakulture, te usklađivanje zakonodavstva sa pravnom stečevinom;
- uskladiti metodologiju za prikupljanje podataka vezanih za ribu i proizvode ribarstva u cijeloj državi, te utvrditi relevantne statističke podatke;
- unaprijediti bazu za usklađivanje trgovinske statistike za poljoprivredne i ribarske proizvode sa sistemom u EU; i
- uspostaviti sistem za upravljanje i kontrolu ribolovnih aktivnosti u skladu sa Zajedničkom ribarskom politikom EU. Također, uspostaviti i upravljati Registrom flote, te prikupljati podatke o ulovu i istovaru po vrstama ribolova.

U cilju dostizanja standarda i ispunjavanja uslova za izvoz hrane potrebno je:

- uskladiti sisteme službenih veterinarskih i fitosanitarnih kontrola sa pravilima EU;
- unaprijediti institucionalne kapacitete u okviru postojećih nadležnosti;
- ojačati lanac kontrole i koordinacije i eliminirati preklapanje nadležnosti;
- organizirati i provesti obuke za subjekte u poslovanju hranom po standardima EU o kontroli kvaliteta;
- uvesti međulaboratorijska uporedna ispitivanja, povećati njihove administrativne kapacitete, a posebno kapacitete inspekcijskih službi i laboratorija;
- ubrzati pripreme za referentne laboratorije u zemlji;
- uvećati akreditacije laboratorijskih metoda koje se koriste za higijensku, veterinarsku i fitosanitarnu kontrolu i analizu hrane i hrane za životinje;
- usvojiti šemu sjemena OECD-a, prije svega za poljoprivredno sjeme i šumski materijal;
- izraditi i usvojiti propise i mjere za uvođenje tržišnih standarda kvaliteta u skladu sa evropskim i OECD standardima (tržišni standardi za voće i povrće, žitarice, meso i mlijeko...), odnosno sa standardima organizacije zajedničkog tržišta EU;
- u oblasti ribarstva ubrzati aktivnosti na usklađivanju domaćeg zakonodavstva koje uređuje ovu oblast i uložiti dodatne napore u provođenju pravne stečevine za oblast akvakulture; i
- održavati vakcinaciju sve dok se bjesnilo ne iskorijeni.

PRILOZI:**Prilog broj 1. Zaključeni bilateralni sporazumi/memorandumi o saradnji**

DRŽAVA	NAZIV SPORAZUMA/MEMORANDUMA	DATUM POTPISIVANJA
MAĐARSKA	Sporazum između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva poljoprivrede Mađarske o saradnji u oblasti poljoprivrede	Zaključen u Budimpešti, 29. jula 2014. godine
REPUBLIKA SRBIJA	Memorandum o tehničkoj saradnji između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine Republike Srbije	Zaključen u Beogradu, 20. septembra 2016. godine
NARODNA REPUBLIKA KINA	Sporazum između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH i Ministarstva poljoprivrede NR Kine o saradnji u oblasti poljoprivrede	Zaključen u Budimpešti, 27. novembra 2017. godine
REPUBLIKA MAKEDONIJA	Protokol o međusobnom priznavanju i prihvatanju dokumenata izdatih od strane akreditiranih laboratorijskih ustanova za hranu i hranu za životinje između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Agencije za hranu i veterinarstvo Republike Makedonije	Zaključen u Skoplju, 21. novembra 2014. godine
REPUBLIKA MAKEDONIJA	Memorandum o razumijevanju između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede Republike Makedonije o saradnji u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja	Zaključen u Sarajevu, 23. jula 2017. godine
REPUBLIKA POLJSKA	Sporazum između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva poljoprivrede i ruralnog razvoja Republike Poljske za saradnju u oblasti poljoprivrede	Zaključen u Sarajevu, 15. jula 2010. godine
REPUBLIKA TURSKA	Sporazum između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva hrane, poljoprivrede i stočarstva Republike Turske o saradnji u oblasti poljoprivrede i ruralnog razvoja	Zaključen u Ankari, 27. juna 2012. godine
REPUBLIKA SRBIJA	Protokol između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva poljoprivrede, trgovine, šumarstva i vodoprivrede Republike Srbije o međusobnom priznavanju i prihvatanju dokumenata izdatih od strane akreditiranih laboratorijskih ustanova za hranu i hranu za životinje biljnog i mješovitog porijekla	Zaključen u Beogradu, 06. aprila 2012. godine
REPUBLIKA SRBIJA	Protokol između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva zdravlja Republike Srbije o međusobnom priznavanju i prihvatanju dokumenata izdatih od strane akreditiranih laboratorijskih ustanova za robe predmetnog nadzora	Zaključen u Beogradu, 19. marta 2013. godine

UKRAJINA	Sporazum o saradnji u oblasti poljoprivrede između Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine i Ministarstva za agrarnu politiku i hranu Ukrajine	Zaključen diplomatskim putem 12. oktobra 2012. god.
-----------------	--	---

Detaljne informacije o ovim sporazumima mogu se pronaći na stranici - <http://www.mvteo.gov.ba/Content/Read/poljoprivreda-prehrana-sumarstvo-ruralni-razvoj-medunarodna-saradnja-sporazumi#>.

Prilog broj 2. Pregled projekata

R. br.	Naziv projekta	Finansiranje - sufinansiranje	Period	Vrijednost (eura)
1.	Program razvoja ruralne konkurentnosti (RCDP)	IFAD, kredit	2015-2022.	54.290.000
2.	Podrška Evropske unije za konkurentnost poljoprivrede i ruralni razvoj u Bosni i Hercegovini IPA 2018 – EU4AGRI	EU – grant/TA	2020-2024.	20.000.000
3.	EU potpora za izgradnju kapaciteta i postupno usklađivanje pravne stečevine u veterinarskom sektoru Bosne i Hercegovine	EU - Twinning	2020-2024	3.000.000
4.	EU potpora za izgradnju kapaciteta i postupno usklađivanje EU pravne stečevine u Sektoru za sigurnost hrane Bosne i Hercegovine	EU - Twinning	2020-2023	1.500.000
5.	EU potpora za izgradnju kapaciteta i postupno usklađivanje EU pravne stečevine u Fitosanitarnom sektoru Bosne i Hercegovine	EU - Twinning	2020-2024	1.500.000
6.	Održivi ekonomski razvoj i zaštita okoliša u područjima s prirodnim ograničenjima u Bosni i Hercegovini (ANC BiH)	Italija /AICS	2021-2024	2.400.000
7.	Unapređenje sistema sigurnosti hrane u Bosni i Hercegovini	R. Češka/CzDA	2018-2022.	2.000.000
8.	Nove aktivnosti za podršku fitosanitarnom sektoru u Bosni i Hercegovini u cilju usklađivanja sa standardima EU-a“ (PHYTO-BiH)	Republika Italija/AICS	2019-2022.	1.198.400
9.	Unapređenje izvoznih potencijala i konkurenčnosti bh. poljoprivrednih proizvođača	Vlada Kraljevine Švedske	2018-2021.	922.000
10.	Podrška tradicionalnoj proizvodnji livanjskog sira	R. Češka/CzDA	2015-2021.	634.100

11.	Smanjenje rizika od katastrofa za održivi razvoj	FAO	2019-2021.	173.000
12.	Jačanje kapaciteta privatnog i javnog sektora u prioritetnim lancima vrijednosti	FAO	2019-2021.	139.400